

muusika

Nr 2
vebruar
2008
hind 29.-

Intervjuu
Jordi Savalli ja
Montserrat
Figuerasega

Vaimsuse hoidja
Sofia Gubaidulina

"Green Christmas",
Alice Cooper,
Marilyn Manson

AIN
ANGER

VEEBRUAR Eesti Kuu Klassikaraadios

Kõige parem osa eesti
muusikast ja kultuuriist

Eesti heliloojad, interpreetid,
ooperid, džäss, kultuurilugu,
muusikaajalugu, kontserdid,
intervjuud, otseülekanded
ja kuuldemängud

www.klassikaraadio.ee

EESTI

KLASSIKA
RAADIO

15. veebruar 2008 kell 19.00
Estonia kontserdisaal

Ruslan Strogii (klaver)
Tallinna Muusikakeskkooli
sümfooniaorkester
Dirigent Risto Joost

Kavas:
Edvard Grieg
Klaverikontsert a-moll
Erkki-Sven Tüür
Action, Passion, Illusion
Franz Schubert
"Löpetamata sümfoonia"

Piletid hinnaga 50.- (õpilane, pensionär) ja 80.-
müügil Piletilevi müügipunktides ja tund enne
kontserti kohapeal.

www.tmkk.edu.ee | 6576 004

TALLINNA
MUUSIKAKESKKOOL

21. veebruar 2008 kell 19.00 Tallinna Metodisti Kirik

TMKK õpilased, Tallinna Kammerorkester
Dirigent Mihhail Gerts

Uudisteosed:
Timo Steiner
"Lumehobuste peremees" klaverile ja kammerorkestrile
Tõnis Kaumann
"Sequentia" viiulile, tšellole ja kammerorkestrile
René Eespere
kontsert trompetile ja kammerorkestrile
Lisaks **Mozart, Vivaldi, Rosaura, Tanejev, Bottesini**

Piletid hinnaga 50.- (õpilane, pensionär) ja 80.- müügil Piletilevi müügipunktides ja tund enne
kontserti kohapeal.

Kultuuriministeerium

www.tmkk.edu.ee
6576 004

TALLINNA
MUUSIKAKESKKOOL

Intro 2/2008

Veebruarikuu Muusika sisaldab mitmeid huvitavaid intervjuusid. Kaanepersoniks on seekord bass Ain Anger, mees, kes oma ande, erakordse hääle ja töökusega on jõudnud välja maailmalavadele. Viimased aastad töötab ta Viini Riigiooperis. Kuulsad katalaani vanamuusikud Montserrat Figueras ja Jordi Savall ning tatari päritolu helilooja Sofia Gubaidulina räägivad oma arenguteest ja vaadetest kunstile. Pärit erinevast keskkonnast ning oludest on nad jõudnud tippu ilma sinna püüdemata, tänu puhtale meelelaadile ja pühendumisele.

Veebruarikuus saab Eestis ka rohkelt huvitavat muusikat kuulda. Tulekul on Tallinna Barokkmuusika festival ja ECMi festival. Esimene neist toimub oma põlises headuses juba üheksateistkümnendat korda, teine on tuliuus festival, mis lähtub plaadifirma ECM ideedest.

Ia Rimmel

Peatoimetaja **Ia Rimmel** ia@ema.edu.ee
Toimetaja **Kristina Körver** kristina@ema.edu.ee
Toimetaja **Joosep Sang** joosep@ema.edu.ee
Turundusjuht **Herje Tamm** herje@ema.edu.ee
Kujundaja **Ande Kaalep** ande.kaalep@gmail.com
Keeletoimetaja **Kulla Sisask**

Rahastaja EV Kultuuriministeerium
Ajakirja ilmumist toetab Eesti Kultuurkapital
Väljaandja SA Kultuurileht
Voorimehe 9, 10146 Tallinn

Toimetuse kolleegium: Eesti Muusikanõukogu juhatus
Toimetus: Rävälä pst 16, 10143 Tallinn, II korrus, B 214
Toimetuse telefon **66 757 88**
Kodulehekülg: **muusika.kul.ee**
Trükitud **Tallinna Raamatutrükikojas**
Laki 26, 12915 Tallinn
ISSN 1406-9466
© Eesti Muusikanõukogu

Tellimine: AS Express Post
Maakri 23A, 10145 Tallinn
Tel 6662535, www.tellimine.ee
Tellimisindeks 00679
Otsekorraldus **21** krooni number
Aastatellimus **295** krooni

Muusikaõpetajatele ja -õpilastele aastatellimuse soodushind 215 krooni. Soodushind kehtib ka pensionil olevatele muusikaõpetajatele.
Tellimine: ia@ema.edu.ee, herje@ema.edu.ee,
6675 788, 55 56 18 94

Ain Anger
FOTO ERAKOGUST

KAVA

SOOLO

2 Kristel Kossar. Ühe eesti hääle lugu. Intervjuu Ain Angeriga

BAGATELLID

8 Mirjam Tally. Uudiseid maailmast

IMPRESSIOONID

9 Lauri Sommer. Advendiaja kõnelevad keeled
10 Tõnis Kahu. Mässajad ja märtrid. Alice Cooper ja Marilyn Manson Tallinnas
12 Maarja Kindel. Hörk muusik Riivo Kallasmaa
13 Virve Normet. Ajatu jõulurööm Cantores Vagantese moodi
14 Mart Kalvet. Muljeid festivalilt "Green Christmas 2007"
16 Diana Kiivit. Klaveripalavik noorte talentidega. Tallinna Kammerorkestri kontserdist "Klaveripalavik"

RUBATO

17 Jaan-Eik Tulve. Jagatud muusika, jagatud elu. Intervjuu perekond Savalliga
21 Tamara Unanova. Sofia Gubaidulina taevane ja maine maailm

MODULATSIOON

26 Talvi Nurgamaa. Kõlmasinad ja Turntable'i festival "Wien Modernil"

BAGATELLID

28 Uudiseid Eestist

MELOMAAN

33 Heliplaatide tutvustus

COLLAGE

38 Valik veebruari muusikasündmuse

muusika

FOTO KRISTEL KOSSAR

SOOLO

Ühe eesti hääle lugu

Intervjuu Ain Angeriga

KRISTEL KOSSAR

Kuku raadio ajakirjanik

Viisteist aastat tagasi astub keegi pikakasvuline, selge silmavaatega Saaremaa noormees sisse Eesti Muusikaakadeemia uksest, et end laulu eriala ettevalmistuskursustele kirja panna. Erinevalt kaasüliõpilastest, kel aastatepikkune süvendatud muusikaõpe ette näidata, oskab tema vaevalt nooti lugeda, ent saare jonn surub end läbi ja 21-aastasest Ain Angerist, kes seni füüsikaõpetajaks pürginud, saabki laulu eriala üliõpilane.

2007. aasta lõpul otsustab Euroopa prestiižseim ooperimaja, Viini Riigooper tuua välja ooperiliteratuuri

suurima väljakutse. Richard Wagneri “Nibelungi sõrmuse” avalöögiks on “Valküüride” lavastus ning Hundingi rollis nüüd 36-aastane eestlasest bass Ain Anger. Kuigi esietendust tabab raske löök – Wotani kandvat rolli kehas-
tanud bass-bariton Juha Uusitalo kaotab kolmandas vaatuses hääle, pälvib eestlase sooritus nõudliku Viini publiku poolehoidu, sest kõuehäälese kurjami asemel astub lavale jõuline sõjard, kellele pole võõras miski inimlik. “Kui lähed ooperisse, teatrisse või kinno, on kriteeriumiks ikka kas meeldib või ei meeldi,” leiab mees.

Miks Wagnerit nii vähe lavastatakse?

Wagnerit ei lavastata vähe, see on iga suurema ooperimaja repertuaaris. Wagneri muusika esitab aga lauljatele kõrgemaid nõudmisi. Sisuliselt on tegemist ju saksakeelse melodeklamatsiooniga. Ka siis kui laulja on väga palju saksa keelega kokku puutunud või koolis seda õppinud, sellest ei piisa – pead olema rollis sees nagu draamanäitleja ja teksti väga hästi esitama. Siis tuleb juurde muusika, mis peab olema väga hästi lauldud. Wagneri *legato*, et ta üleüldse nauditav oleks... kui ütled ainult teksti ja saksa keele tugevad kaashäälikud välja kostavad, läheb muusikas väga palju kaduma. Pead suutma selle kõik muusikasse panna, sest tegelikult on see ju väga hea draamatekst.

“Nürnbergi meisterlauljatega” on tehtud ka nii, et näitlejad loevad laval ainult teksti, nagu kuuldemängu. Verdi ooperite tekste nii lugeda ei saaks. Mitte et mul Verdi vastu midagi oleks, Verdi on fantastiline. Puccinil on samuti väga head tekstid, kuid pelgalt lugemist ei kannaks need välja.

Miks napib siis Wagneri lauljaid? Eestiski on räägitud “Nibelungi sõrmuse” lavalettoomisest vaat et kutselise teatri sünnist saadik, ent kaugemale pole jõutud.

Mina ei seaks esikohale mitte häält, vaid just keele mõistmist. Ainult koolis või rollis kuulmise järgi päheõpitud saksa keelest Wagneri laulmiseks ei piisa. Lisaks peavad olema ka väga head kontsertmeistrid, kes rolle ette valmistada aitavad. Siingi on palju pianiste, kes osa aastast Bayreuthis töötavad ja pärast meile oma kogemusi edasi annavad.

Käesoleva “Valküüride” etenduse lavastaja, sõnateatri taustaga Sven Eric Bechtolf ei ole lavale toonud mitte niivõrd suurejoonelist ooperit, vaid pigem kammerliku psühhhodraama. Kuidas lavastust hindate?

Ta otsib tõepoolest sellest teosest rohkem psühholoogilisi aspekte, see on muidugi raske tee. Võib rõhuda efektile või püüda välja tuua atmosfääri – viimane on aga väga peen kunst, kui teed midagi valesti, paistab see kohe välja.

Ooperi puhul tuleb kindlasti arvestada teatava saali spetsiifikaaga – lava ja publiku vahel on orkestrirauk, saal ise on suurem. Väikesed asjad, mida draamareeglite järgi teed, ei pruugi alati viimasesse ritta kohale jõuda.

Kui lavastuse ettevalmistusperiood algas, rääkis Bechtolf, kes muide on siin armastatud draamanäitleja, oma ideedest.

Tihti on mult küsitud, et kui selge peab olema laulja nägemus oma rollist. Mõnikord on isegi hea, kui pole selget ettekujutust, sest siis ei teki vastuolu lavastajaga, kui too rolli kardinaalselt teiseks teeb. Peab olema lihtsalt avatud meelega.

Mida Wagner teile tähendab? Tunnete selle muusika ees ka teatavat aukartust?

Nüüd hakkab sellest hirmust tasapisi üle saama, sest tean, mida ma teen selleks, et rollist läbi tulla. Tean, kuidas pean töötama tekstiga, kuidas muusikasse suhtuma. Kuna mul on olnud piisavalt aega Hundingi rolli ette valmistada, siis on see ka sujunud.

Wagneri puhul on muidugi nii, et ka dirigent on väga nõudlik – iga dirigent Wagnerit ei juhatagi. Midagi üle mõistuse käivat selles loomulikult pole, kuid siin on oma reeglid ja kui need on täidetud, oled hea. Kui tekst on vilets ja *legato* puudub, ei saa ka rolli kokku. Siin pole palju juurelda, et kes või mis ma olen – tekstis ja muusikas on see kõik olemas.

Kuidas te saksa keelega hakkama saate?

Ma usun, et väga hästi. Ma ei alustanud ju kohe Wagneri laulmisega, olen laulnud ka Richard Straussi ja Mozartit. Mul on alles nüüd esimene tõeline Wagneri-aasta. Piisab kui sul on alguses kas või üks väike roll. Mina laulsin “Reini kullas” hiiglast Fafnerit. Muidugi mul vedas, et sain seda teha siin Viinis. Praegust rolli olen saanud kaua, peaaegu kaks aastat õppida ja harjutada. See tähendab pidevat kordamist – ajaga muutub roll vaid paremaks.

Esimesel aastal lauldud “Reini kuld” tähendas ka kiirustamist ja n-ö vette viskamist. Nädal enne etendust öeldi, et laulad Fafnerit ka “Siegfriedis”. Ma polnud seda varem kunagi laulnud, õppisin selle ruttu-ruttu selgeks, kuid pinget oli suur. Osa sai selgeks, aga siis jäin haigeks ja etendust laulda ei õnnestunud.

“Parsifalis” oli mul väike, aga tähtis osa. Dirigeeris seda Christian Thielemann (endine Berliini Ooperi muusikaline juht, praegune Müncheni Filharmoonikute peadirigent), kes seab nii materjalile kui ka esinejatele väga kõrgeid nõudmisi. Tal on ka absoluutne mälu ja ta võib Wagnerit ka peast juhatada. Rolli pidi tegema üks teine sakslasest bass, kuid tema saksa keel oli Thielemanni meelest halb ja asemele valiti mind.

Loomulikult esitan mina oma saksa keelele kõrgemaid nõudmisi ning töotan keele kallal rohkem kui sakslased ja austerlased ise, sest nende jaoks on tegemist emakeelega ja nad leiavad, et ei pea sellega nii palju vaeva nägema.

Kui vaadata teie esimesi ooperirole ja praeguseid osatäitmisi, siis kuidas on laulja Ain Anger muutunud?

Eks igasuguseid hulle tükke on tehtud. Olen lubanud laulda ja alles pärast järele mõelnud, kuidas sellega hakkama saada. Pärast selgub, et ikka sain hakkama.

Kas mõne rolli puhul olete ka mõelnud, et see küll vist välja ei tule?

Ma ei mõtle nii palju ette, teen lihtsalt ära. Mingeid suuri ideale pole ma kunagi püstitanud, olen elanud tänases päevas ja teinud homse jaoks tööd. Mis ülehommest tuleb, on juba liiga kaugel. Kõik on laabunud, äraütlemisi pole palju olnud.

Tundub, et teil tuleb laval kõik kuidagi lihtsalt ja loomulikult välja. Vägisi kipub keelele – looduslik anne...

Ma pole sellega nõus, et mulle oleks justkui antud midagi rohkem kui teistele lauljatele. Tuleb lihtsalt valida, kas hakkad oma häält kunstlikult muutma või üritad oma loomulikku häält säilitada ja seda siis ajapikku suuremaks ja võimsamaks vormida.

Oleksin võinud ju 25-aastaselt pähe võtta, et hakkab jämeda bassihäälega jõrisema. Kuid mulle on alati olnud vastuvõetamatu kuulata mingit heliplaati ja kuulnud matkida. See poleks ju mina! Kui inimene üritab hakata laulma suurema häälega, kui tal tegelikult on, ei oska ta seda enam juhtida ja viie aasta pärast hakkab hääle laperdama, häälepaelad ei pea vastu. Niisugust asja pole kellegi vaja. See on põhimõtteline otsus.

Tihti peale on inimesel raske oma häälega lihtsalt leppida.

Ega ma lepi! Ma ei taha kuulata ühtki oma heliülesvõtet. Olen rahul siis, kui publik ja dirigendid on rahul – siis ma väga palju selle üle enam ei juurdle. Kui oma häält plaadilt kuulata, tundub see kummuline ega meeldi sugugi. Kuid eks see rahulolematuse ole ainult edasiviiv jõud. Kui inimene on oma laulmise ees rahul,

Anu Taliga 2003. aastal enne galakontserti "Armastame head muusikat."

FOTO ERGO KULD / SCANPIX

pole tal enam kuhugi pürgida.

Kas mõtlesite juba lapsepõlves, et teist võiks saada laulja?

Eks ikka. Käisin karjas, karjatasin kahtsadat kolhoosi lehma, hommikul kell kuus läksin välja, kõik oli vaikne, päike tõusis, kaste oli maas, vastas oli mets, sain lehma hüüda ja häält proovida. Mõni sealt jalgrattaga mööda sõitnud külanaine võis ehk äraagi ehmuda või minust halvasti mõtlema hakata, aga mul oli sellest ükskõik. Metsaveeres oli hea hüüda ja kuulata, kuidas häält tagasi tuleb – päris hea trenn.

Õppisite oma häält tunnetama?

Muidugi, loodus ise on ju väga hea õpetaja.

Loomuliku jätkuna sellele võinuks tulla muusikakool, kuid teil läks teisiti?

Saaremaal oli muusikakool Kuressaares, mina elasin Kihelkonnal ja sealt poleks muusikakooli minekuks isegi ühtki sobivat bussi käinud. Nii et muusikakoolis käimisest ei tulnud midagi välja.

Lauldes tänasel päeval Viini Riigiooperis ja muudel lavadel taju, et minu tee on olnud minu jaoks õige.

Millal te muusikat õppima hakkasite?

Olin siis 21-aastane. Laulda ma loomulikult oskasin, laulsin kuulmise järgi. Aga selleks, et alustada professionaalseid muusikaõpinguid n-ö väikesest kohast, olgu siis Saare- või Võrumaalt, peab ikka palju eneseusku olema.

Kui muusiku perest kasvab välja laulja, on see justkui loomulik areng, kuid minu vanemad mulle selles osas nõu anda ei osanud. Kihelkonnal, kus ma üles kasvasin, oli küll hea kool, kuid muusikaga tegeldi seal vähe. Nii et küllap mu lauluõpingud olid lähedastele ka paras šokk – keegi ei osanud ju öelda, kas ma laulan hästi või halvasti, õigesti või valesti.

Samas oli mu ema muusikalises mõttes väga haritud – ta laulis ise väga palju, kuna tal on imeilus hää. Meil oli kodus väga suur klassikalise muusika plaadikogu, televiisorist sai tol ajal ooperiettekandeid vaadata.

Pärast keskkooli tulin Tallinna, õppisin Pedagoogilises Instituudis füüsika õpetajaks ja laulsin oma lõbuks ka Nõmme Rahu kiriku kooris Heli Ausi käe all. Ühel hetkel küsisin temalt, et kas võiksin minna laulmist õppima. Heli oli üllatunud, mõtles natuke ja arvas, et võiksin proovida. Et häält nagu oli, aga muusikast ei teadnud ma midagi! Ta aitas mul veidi elementaarteooriat õppida ja mul õnnestuski Eesti Muusikaakadeemiasse sisse saada.

Majanduslikult oli see väga raske aeg. Et kuidagi ettevalmistuskursuste ajal ära elada, läksin Estonia ooperikoori. Kuid juba esimesel aastal tulid väikesed osad, Estonia oli väga hea kool. Pidin ennast kogu aeg akadeemia ja teatri vahel jagama; mõnikord jäi ehk kooli jaoks vähem aega, aga Estonias õppisin seda päris elu, mille poole püüdsin. Koolitus jäänuks muidu pisut elukaugeks.

Kui tahad ühes asjas hea olla, pead sellele pühendumata. Mina pühendusin, koos kõigi riskidega, teadmata, kas see on õige tee. Selgus, jumal tänatud, et oli.

Mida peab laulja oma häälega tegema?

Laulma, laulma ja veel kord laulma! Mäletan, et akadeemias harjutasin neli tundi päevas klaverit, et selles eksam sooritada, samuti pidin tööl käima ja ühel hetkel tekkis küsimus, et millal ma siis veel laulan?

Lisaks peab laulja hoidma ennast heas tervislikus vormis ning olema raskete rollidega ettevaatlik.

Ühel hetkel pühkisite aga Estonia tolmu jalgelt ja siirdusite Saksamaale Leipzigsisse?

Enne seda oli mul paaril laulukonkursil hästi läinud, Soomes ja Jürmalas (Ain Anger võitis 2000. aastal Jürmalas rahvusvahelise

noorte ooperilauljate konkursi "Merevaigu hääled" ja 1999. aastal võttis osa Mirjam Helini nimelisest konkursist Helsingis). Mind leidis seal üks soomlasest agent üles ja võttis oma agentuuri. Käis mulle peale, et peaksin Saksamaal ette laulma, et saada sinna tööle. Tegin ettelaulmise ja saingi Leipzigi Ooperisse. Seal hakkasin esmakordselt ka saksa keelt õppima, sest akadeemilist keeleõpet polnud mul varem olnud ning sealgi polnud teatritöö kõrvalt võimalik kursustel käia, hommikul ja õhtul olid proovid. Mulle kui lauljale oli väga vajalik proovida töötada teistsuguste reeglite järgi kui senini.

Millised need reeglid olid?

Kui Eestis võetakse ooper ette esimest korda ning alles otsitakse teed, kuidas seda teha, siis seal on juba teadmised ees, lavastust on tehtud mitmeid kordi, pianistidel-kontsertmeistritel on mitme ettevalmistusperioodi kogemus erinevate dirigentidega ja nad ütlevad: tee nii, sest siis sul tuleb välja.

Ka siin, Viini Riigiooperis, pole mul Wagneriga probleemi, sest ma saan oma kontsertmeistrit ja sellega ka iseennast täielikult usaldada. Tema teab, kuidas on õige, ja see tõesti toimib. Eesti on lihtsalt liiga väike ja inimesi on liiga vähe. Muidugi võiks noori välismaale õppima saata, kuid sinna nad siis kahjuks jäävadki – see on muidugi kurb.

Teie olete ikka eestlane, mis siis, et välismaal?

No ikka! Räägin eesti keelt ja...

Saaremaine "ö" on kõnes säilinud?

Seda ma ei tea...

Tulete kunagi Eestisse tagasi?

Ikka tulen. Kogu aeg pakutakse esinemisi ka kodumaal, ainult lihtsalt pole võimalik siit majast (Viini Riigiooperist) ära käia, tegemist on nii palju. Estonia teatriga on suhted väga head, sõbrad-tuttavad on kõik seal.

Mida tähendab teie kui laulja jaoks üldse töö Viini Riigiooperis? On see unistuste unistus?

Mina palju ei unista, ma teen tööd ja üritan seda teha võimalikult hästi.

Muidugi on Riigiooper, kuhu tänu ühele ettelaulmisele sattusin, fantastiline. Riigiooperi direktor on tõeline spetsialist, tunneb läbi ja lõhki kogu teatrit, erinevaid hääli; teab, mida on ühes või teises etenduses tarvis. Nii et kui Ioan Holender (praegune Riigiooperi direktor) sinust lugu peab, läheb sul hästi, kui ei, pole pikka pidu. Mul on järelikult siiani vedanud.

Oma esimese rolli Riigiooperi laval, "Rigoletto" krahv Montecrone pidin teise laulja ootamatu haigestumise tõttu tegema üheainsa prooviga.

Nii et täielik võõras kohas vette viskamine?

Esimene aasta oli tohutult raske, kuid siin on see tavaline. Uuele lauljale pannakse lausa ebainimlik koormus, aga kui sa sellega hakkama saad, oled midagi väärt. Niisama lihtne see ongi.

Ärkasin igal hommikul kell kaheksa, õppisin, käisin proovis, lõunaajal sõin, õppisin, käisin uuesti proovis, õhtul õppisin keskööni uusi partiisid. Mitte selleks, et laulda, vaid et kui tarvis, saaksin kedagi asendada. Esimesel aastal nii inimest proovitaksegi – lähed kedagi asendama, teed suurepäraselt ära, pikendatakse sinuga

lepingut.

Mul vedas, mina sain kohe kaheaastase lepingu, kuid siin töötavad inimesed ka kõigest pooleaastase lepinguga. Eestkostmine ja agent loevad siin palju. Hulk lauljaid lahkub siit kurvalt ka pärast poolt aastat. Nad peavad olema kõigest ühe prooviga valmis "sisse hüppama" kümnesse erinevasse rolli. Lauljaid käib siit väga palju läbi, tulevad ja lähevad ning neid peavad silmas kõik, mitte ainult direktor. Majas on kuus kontsertmeistrit, kõigil neil on oma sõna öelda, kas laulja on võimeline tööd tegema või mitte. Proovisaalis saavad sõna ka kõik lavastusassistendid – kas inimese sobib rolli, kui kiirelt saab ta selle selgeks, kuidas talub stressi. Kui tuleb noor laulja ja hakkab kohe staaritsema, ei taha keegi temaga koos töötada. Isehakanud primadonnad ei pea siin kaua vastu, sest pole aega kellegi kapriise kuulata. Repertuaar on ju tohutu – viiskümmendkuuskümmend etendust aastas, kõigi nendega lavaproove ei tehta. Lavaproovid on vaid esietenduste tarvis, kuid mõned etendused on kavas aastakümneid! Enne seda on mõned päevad tööd – ei loe, kas sul on väike või suur osa, kas oled seda kunagi teinud või mitte. Kui lavale jõuad, on juba etendus.

Kui palju te mõtlete laval olles inimestele saalis?

Muidugi ma tean, et publik istub saalis ja see annab alati jõudu. Lavaproovidel, kui inimesi saalis pole, on kõik teistmoodi. Kuid selline väike stress on energia, mille saab alati positiivseks keerata ja publikule tagasi anda. Kui ongi väike värin sees ja muretsed, kas kõik läheb ikka hästi, saab seda alati muuta elevuseks, pannes publiku end kuulama: vaadake, mul on teile midagi öelda. Kui elevust pole, on igav; keegi laval küll laulab, kuid saali midagi ei tule.

Olete juba laulnud paljusid unistuste rolle. Missugused veel laulmata teosed teil hinges on?

Iga järgmine roll peab olema unistus, pead seda armastama. Minu jaoks on see näiteks Pogner Richard Wagneri "Nürnbergi meisterlauljates" – imeilus, suurepäraselt kirjutatud muusika, minu häälele väga sobiv, seda on kerge laulda. Geniaalne! Pole mõtet Wagneri ees ka ülemäärast hirmu tunda. Kui teha seda siin majas õpitud reeglite järgi, on seda kerge laulda. Kui teed midagi valesti, ei tule välja – see on nagu laulutehnika õpetamine, teed aga uuesti ja järjest kergemaks läheb. Kevadel tuleb Wagnerist ka "Lendavas Hollandlases" Daland, seegi on unistus, samuti praegune Hundingi roll "Valküürides".

Juunikuus tuleb uuesti välja "Don Carlo" prantsuse keeles, seal laulan Filippot – taas üks unistus, et saan seda jälle teha. Kui on piisavalt aega osa ette valmistada ja siis seda hästi teha – see on ju unistus!

Niisugune ongi minu elufilosoofia: laulda head osa ja mitte mõelda, et kümne aasta pärast tahaksin üht või teist teha.

Ometi olete noore mehena teinud hiilgava lauljakarjääri.

Sel hooajal on mu võimalused Viini Riigiooperis eriti lahti läinud, kuid olen seda ka kõik need eelmised aastad ette valmistanud. Hakkan ka vanuse poolest veenvamaks muutuma – kui pean olema isa või vanaisa, ja mu tütar laval on minust paarkümmend aastat vanem, peab see kuidagi kokku sobima. Kui laulda loomuliku häälega, siis seal vanus puudub. Häälega on muidugi võimalik kunstlikult mängida, seda vanemaks teha, kuid siin pole mulle seda keegi soovitanud.

Paljude lauljate puhul aga olenebki kõik vanusest, näiteks teno-

rid peavad väga ruttu endale nime tegema, vanemana on see juba raske. Bass on selles mõttes “õnnega koos”, minult nõutakse vähem kui tenorilt või sopranilt. Kümne aasta pärast saan ma ainult parem olla.

Kui mitmekesiseid rolle ooperiliteratuur üldse bassile pakub?

Repertuaar on ju tohutult lai – itaalia, saksa, vene, prantsuse ooper, need kõik on väga erinevad. Muidugi, bassirollides tuleb ette teatavat spetsiifikat. Olen olnud ilmselt peaaegu kõigi usundite preester või siis mõrtsukas...

Antikangelase roll jääb bassi kanda?

Kindlasti. On hullumeelne armunud tenor, baritonist kangelane ja paha või vana ja soliidne bass. Ega bassihääl armastajana oleks ka vist väga veenev. (*Naerab.*) Ikka tenor on see, kes oma hullumeelsete tegudega normaalse elurütmi sassi ajab – see aga ongi aines, millest ooper sünnib. Nii et kui poleks tenorit, oleksime kõik töötä.

Missugused on teie suhted nüüdisooperiga?

Eestis olles tegin Kangro “Südant” ja mõningaid tänapäevaseid asju, aga mulle meeldib ikka rohkem laulda. Nüüdisooperid on kirjutatud pigem instrumentidile kui häälele, ja efektile üles ehitatud, nende loogika on veidi erinev. Kui hääl hüppab kogu registri ulatuses, võib selle muidugi ära teha, iseasi, kas sellest ka vaimus- tusse sattuda.

Paljud on tänapäeva muusikast vaimustatud, see on nende tee. Riigiooperi kavas on näiteks Berg. Mängukavas peab olema kõike, klassikalist ja modernset, nii muusikalises kui ka lavastuslikus mõttes.

Kuidas näeb välja teie töö rolliga?

Minu jaoks algab see noodi väljavõtmisega arhiivist. Teen endale muusika selgeks, loen põhjalikult tekste. Vastavalt sellele, kui palju mul aega on. Kui järgmisel päeval on muusikaline proov, pean kõik pähe õppima ja kirjandust lisaks lugeda ei jõua. Järgnevad muusikalised proovid, kontsertmeisterid annavad väga täpset nõu, sest nad on seda etendust varem teinud. Kui oled kõik ideed kokku kogunud, oledki hästi ette valmistanud.

Siis tulevad lavastusproovid. Esmalt vestlus lavastajaga, plaanide ja kostüümikavandite tutvustus, edasi tutvutakse proovide käigus üksteisega ja materjaliga, kuni saabubki esietendus. Pärast esietendust võib laulja kergemalt hingata.

Armastate te Viini?

Loomulikult! Viini on võimatu mitte armastada. Inimesed on siin sõbralikud ja toredad, kliima sobib elamiseks. Tuju läheb isenesest heaks, kui siin ringi käin.

Kuid kindlasti ei saa ma kunagi kinnitada, et olen siin ja paigast ei liigu; nii nagu ei saa ka öelda, et nüüd on laulmine selge ja rohkem ei pea midagi tegema.

Viini Riigiooperi grimmitoolis. Valmib Hundingi grimmi.

FOTO KRISTEL KOSSAR

MIRJAM TALLY

vabakutseline

Gustav Mahleri Ühingu medal Vladimir Fedossejevile

Hiljuti autasustas rahvusvaheline Gustav Mahleri Ühingu kuldmedaliga vene dirigenti Vladimir Fedossejevit. Seitsmekümne viie aastane Fedossejev pälvis kuldmedali Mahleri teoste ettekannete ja plaadistuste eest, kusjuures toodi esile just Mahleri sümfooniade (eriti Esimese, Teise, Viienda, Kuuenda ja Üheksanda) salvestusi. Enne Fedossejevit on Mahleri Ühingu auhinna saajate väärikas nimekirjas näiteks Rafael Kubelik, Leonard Bernstein, Bernard Haitink, Claudio Abbado jt.

Kuulsate heliloojate käsikirjaleiud

Inglismaal leiti hiljuti erakogust lehekülgi Mozarti käsikirjast, nimelt Sinfonia Concertante Es-duur esimese osa kadents. Teos on kirjutatud viiulile, vioolale ja orkestrile ning kannab katalooginumbrist K364. See on aga üks hinnalisemaid Mozarti käsikirja lehekülgi, mis viimastel aastakümnetel müüki on jõudnud. Sotheby oksjonil loodeti käsikirja eest saada kuni 100 000 naela. Mozart kirjutas Concertante 23-aastaselt. Kõik, mis originaalpartituurist on veel säilinud, on kaks lehekülge kahe kadentsiga, ja üks neist väärtuslikest lehekülgedest ongi nüüd oksjonile müüki jõudnud. Maguire arvab, et selle käsikirjaleiu teeb eriliseks ka asjaolu, et kadentse tolle ajastu muusikas enamasti üles ei kirjutatudki. Tavaks oli kadentsikohas improviseerida. Kuna aga Concertante oli kirjutatud kahe soolopillile, pani Mozart partiidi siiski kirja, et vältida olukorda, kus kaks pilli improviseerivad iseseisvalt ja kokkusobimatult. Käekiri noodilehel on skitsilaadne ja on näha, et noodid on kiiruga kirjutatud. Sotheby oksjoni teiste teoste hulgas on müügis ka näiteks visand Schumanni klaveritriost nr 1 d-moll aastast 1847.

Veel käsikirjauudiseid. Välja on ilmunud ka Sergei Prokofjevi seitskümend aastat kadunud käsikiri. Tegemist on ühe lõpetamata filmimuusika partituuriga, mis lähiajal tuleb ettekandele Londoni Covent Gardenis. Teose on lõpetanud inglise helilooja Michael Berkeley. See filmimuusika telliti Prokofjevilt 1936. aastal Mihhail Rommi filmile "Padaemand", filmi tegemine aga

katkestati ja nii jäi Prokofjevile ka partituur lõpetamata. Londonis elav taani koreograaf Kim Brandstrup toob nüüd vahepeal kadunuks jäänud teose lavale umbes 35-minutilise balletina.

Jaapanlaste viiuldav robot.

FOTO INTERNETIST

Eksperimendid musitseerivate robotitega

Jaapani firma Toyota on loonud viiuldava roboti. Võrreldes elus virtuoosiga on viiuliroboti liigutused muidugi masinlikud, ent sellegipoolest suudab ta oma mehaaniliste sõrmedega viiulikeeli õigest kohast vajutada, poognaga mängida ning ka lõpptulemus kõlab üllatavalt musikaalselt. Toyota loodab robotitest lähiajal suurt tulu tõusvat. Nii katsetatakse robotitega, mis suudaksid tulevikus näiteks vanureid nende igapäevaelus abistada või mida saaks kasutada haiglates. Aastaks 2010 loodetakse aga välja arendada n-ö "partner robots"-tüüpi masinad, mis võiksid ka inimesele seltsi pakkuda.

Tänapäevaste materjalide kasutamisest viiuliehituses

Viiulimeister Hans Johannsson, kunstnik Olafur Eliasson ja arhitekt Andreas Eggertsen on algatanud uurimisprojekti, mille raames loodetakse uut moodi rakendada 17.–18. sajandi viiuliehitustraditsioone. Sealjuures loodetakse kasutada tänapäevaseid materjale ja visuaalset esteetikat. Paljusid muusikariistu on sajandite jooksul edasi arendatud, et viia neid vastavusse kehtiva muusikalise maitse ja ka erinevate tehniliste nõudmistega, ent keelpillid on

jäänud enam-vähem selliseks, nagu nad 16.–17. sajandi suurte itaalia meistrite poolt loodi. Nii jäljendavad paljud tänapäeva pillimeistrid lihtsalt Stradivari ja Guarneri eeskujule. Johannsson loodab aga parandada ka mõningaid keelpillide puudujääke, näiteks piiranguid kontrollimaks heli kvaliteeti, ja ka eksperimenteerida uute sünteetiliste materjalidega, mis vahepeal on leiutatud.

Johannsson ja Eliasson on töötanud keelpilliuuenduse idee kallal alates 2005. aastast. Hiljem liitus projektiga Eggertsen, tuues kaasa digitaalsed algoritmid, mida ta kasutab oma arhitektuurialastes töödes, et luua kolmedimensioonilisi figuure. Plaanis on ehitada akustiline pill ning järgmine keerulisem etapp projektis on viiuli resonatorite väljatöötamine.

Suri Oscar Peterson

23. detsembril suri 82-aastaselt Kanada džässpianist ja helilooja Oscar Peterson. Peterson sündis 1925. aastal viielapselise pere neljanda lapsena ning ka tema õedvennad tegid muusikaga varakult algust. Neljateistkümnenda-aastaselt Kanadas talendikonkursi võitnud Peterson oli tuntud oma ülikiire mängustiili poolest. Peterson võitis kaheksa Grammy auhinda ja salvestas üle kahesaja albumi, oma esimese singli lindistas ta 19-aastaselt. 1997. aastal pälvis ta elutöö-Grammy. Peterson on esinenud koos selliste džässsuurnimedega nagu Dizzy Gillespie, Charlie Parker, Duke Ellington ja Nat King Cole.

Vaata ka <http://oscarpeterson.com>

Visby orelifestival

27.–29. detsembrini toimus Visby toomkirikus rahvusvaheline orelifestival "Listen to our history – told by sound!", kus osalesid Eesti, Läti, Leedu, Poola ja Rootsi muusikud ja heliloojad. Nii kõlas festivalil ka viis uut oreliteost, mis on valminud Visby rahvusvahelise heliloojate keskuse tellimisel. Eestist kõlas spetsiaalselt selleks festivaliks tellitud Märt-Matis Lille teos "Swinging Song", milles on oluliseks inspiratsiooniallikaks india klassikaline muusika ja kiigelaul eesti rahvamuusikast.

Advendiaja kõnelevad Keeled

LAURI SOMMER

kirjanik ja muusik

Eesti Keeled Vanemuise kontserdimajas 19. detsembril.

Nad on minu jaoks ikka olnud huvitav kooslus. Neil on õnnestunud saavutada akustilises muusikas harv tasakaal teksti ja harmoonia huvitava vahel. Äratuntav keelpillimelu, teenitud tunnustus. Ja milline muusikutüüpide variaablus! Eri tahud pidevas liikumises ja sobitumises, professionaalide suured synergiaid ja pisikesed humoorikad lyhihendid. Hulk koostööalteid inimesi muusikamaastiku eri punktides. Teame neid paljudest bändidest. Viimane Eesti Keeltega seotud kõrvalprojekt oli Sooääre/Kanni ehk Ysna Vaikse Duo vast ilmunud plaat "Õhtu ilu", mille materjalist paari lugu ka mängiti. Algselt instrumentalistide bänd, kes sõbrunes lauljatega ning nende kaudu ka eesti luule ja rahvaviisidega. Sõnade mõttega laulmine on Eesti Keelte vokaalpoolle tänu pärimusele, lugemusele ja lavakoolile kenasti käpas ja töötab kontsertselt. Helge, puhta häälega ja mõnusalt suhtlev Jaak Johanson kõrvuti tumemeelse, vaikiva ja kareda tämbriga Riho Sibulaga. Nende napp, aga huvitav kooslaulmine. Sibula morn irve, kui ta Johansonil ulja lastelaulu refrääniga yhineb. Jaagu vabalt ilmuvad-kaduvad parmupillijõrr ja metafüüsiline ymin. Tema lauldud "Kella tiksumist" Kaplinski tekstile, mis selgi korral tekitas mu pähe valgusaastate laiuse avaruskogemuse. Rahvamuusikas hingav, täpse näpu ja iidse häälega Tuule Kann harmoniseerimas stilistiliselt väga kaugel väärtusega, keerulise ja improviseeriva jazzikooliga Jaak Sooäärega. Tulemus võib olla akordide hõrk, kergelt kriipiv sobitumine ja uus kõlaruum nagu "Õhtu ilu" plaadil, mõnel ebakohal võib aga kahtlaselt meenutada Viljandi Kultuuriyliikooli jazzitudengite rahvamuusika arvestust, nagu "Tori kõrtsi tondiloos", kus õiged noodid lihtsalt tunnetuseta maha mängitakse. Stiilipiiridel libastuvad vahel ka professionaalid ning elektrikitarril tämber tahab akustilisse *sound'i* sulamiseks ehk hoolikamat helirežiidi. Ka pillide balansid muutuvad nii tihti, et mingid kõlapildid saab päris paika keerata alles stuudios.

Eesti Keeled – eripäraste muusikutüüpide huvitav kooslus.

FOTO LAURI KULPSOO

Yhinen ka teise Sibula muigega, mille katus esile üks Sooääre veidi puiseks ludi-naks minev soolo. Ja samas pole sel tähtsust. Me ei peaks kunstnikke hindama ja nägema nende nõrkuste, vaid ikka tugevuste kaudu. Milliseid ainulaadseid harmooniaid see mees teha oskab! Viimaste aastate vaat et kõige kirkamaid kodumaiseid lugusid ("Sabaga täht", "Kella tiksumist", "Vaiksel ööl", "Aprill" jt), mil on bändi mõjus suur osa. Ta on käinud pika tee, tulnud jazzist autorilaulu aladele, ning teinud oma lauludele sõnu, mis ei kõla lamedalt, nagu muusikute tekstid pahatihti. Selles kogumõjus on midagi väga eestilikku ja hingelähedast. Eesti Keelte kõlapilti yhendab Ain Agana paindlik, täpne ja võib-olla liigagi tagasihoidlik mäng. Mind tegelikult huvitaks, kuidas need lood tekiavad. Kas Sooäär laulab proovis ette ja vokalistid kohandavad meloodiat enda järgi, lisavad midagi? Kes leiab need nyydismuusikalised kokkukõlad, kuidas rytmika paika loksutab? Kas kellegi ideid surutakse alla? Igatahes tundub, et paljud palad on saanud suureks just tänu nendele muusikaalsuste erinevustele, arendustele ja tõlgendustele polyloogile. Esikplaadist "Holy Lake" alates nendega koos mänginud Pille Karrase tagasihoidlik täpsus võimaldab avaramat kandleruumi, kus soleerivate peente keelte ilukõlade taga kostavad basskandle tugevdavad võnked. Mis seekord uut oli? Esiteks folgivirvendusi. Jaagule Taara puistee lapsepõlvest meenunud "lumeloits" – sel võinuks olla rohkem teiste pillide tuge. Tartu meistri Roland Suitsu valmistatud harf Tuule Kanni

käes, mille võimalused andsid huroonide jõululaulule renessanslikku ja Vigala labajalale just nagu keldilikku mekki. Tema ja Jaagu huvitava intervalliga lauldud Smolenski õigeusuline rahvalaul. Ja lõpupala, Otepää vaimulik viis "Yts lats om syndny Petlemmin...", mida kaasa lauldes muutus ka kõledavõitu suur saal hubasemaks ja yhtsemaks. Sibul kandis välja Sibeliusse koraalilike intonatsioonidega jõululaulu, mille lihtkristlik tekst tema harjunud laadist intrigeerivalt põikus. Tema selle bändi leivanumber, Eesti resigneerunute hymn "Videvik" (Koržetsi tekst) toimis täiega nagu ikka. Sama tandemil uudispala "Tähesära" tahab veel ylikuulamist. Kontserdil jääb tunne, et Sibulat kasutatakse eelkõige sisendusliku lauljana, aga virtuoside suure tiheduse tõttu jääb kitarr tal sylle sygelema. Ja tõesti, kitarritunglus on üks nende probleem. Mõnd pala saaks ju lausa neljale kitarrile ja kahele kandlele seada, aga praegu on paljudes lugudes keegi, kes vaatab teiste mängu kõrvalt. Jazzi poolelt oli paar värskeemat pala: Jyrjendali "Õhtuvarjud" ja instrumentaalne vinjett. Nende mäng pakus keerulise rytmikaga vaiksete lugude kõrvalt ka *easy listening'i* ("Meenutus") ja põhjamaise bossa toone ("Nendel on teised silmad"). "Aiamängu" lõbusalt avangardne ringmänguviis polnud nii hea balansiga kui plaadil, aga toimis hea tähelepanu teravdajana. Nad ei yllatanud, aga ega seda olnudki vaja – tase paneb niigi kõrvu kikitama. Eesti Keeled on kvaliteedimärk, milles mul pole tulnud pettuda.

Mässajad ja märtrid

Alice Cooper ja Marilyn Manson Tallinnas Saku Suurhallis

TÕNIS KAHU

muusikakriitik

Palun väga vabandust, kuid mõlemal õhtul lahkusin ma Saku Suurhallist ettenähtud eeskava päris lõppu ootamata. Asi polnud ainult selles, mis laval toimus, kuigi objektiivselt võttes leidsid mu silme all aset lihtsalt kaks võrdlemisi keskpärast kontserti nigela heli, tuimavõitu muusikaliste arenduste ja üleliia kättehärjutatud lavapoosidega. Mõlema artisti kõrgajad on pealegi nagunii mööda saanud – Cooperil üsna ammu, Mansonil suhteliselt hiljuti. Päris kindlasti on Cooperi laulud olnud paremad ja päris kindlasti on Mansoni seksapiil olnud silmatorkavam, kuid mõlemad argumendid kuuluvad pigem minevikku, tegelikult isegi eelmisse sajandisse. Ning nagu öeldud, sai see kõik saalis selgeks võrdlemisi kiiresti. Aga minu varase lahkumise peamine põhjus peitub muus. Nimelt on mulle Cooperi ja Mansoni meelelahutajavõimetest olulisem nende märgiline eksistents, nende imagooloogiline koostis, nende loetavus kultuuritekstina. Ning just selle – mitte kontserdiarvustuse – ma siia kirja paningi.

Artistitüübilt järgivad nii Cooper kui ka Manson üsna ilmselget dramaturgilist skeemi. Sellel skeemil on kaks poolt, kaks teineteist täiendavat koostiselementi. Esimene neist räägib fassaadide lammutamise ja selle varjust tõe väljatoomise suurejoonelise lugu. Meile öeldakse, et asjad pole need, mis nad tunduvad, et dekoratsioonid ei ole määratud kestva ja et hoolega üles ehitatud kaitsekihi varjust ilmub paratamatult nähtavale midagi räpast, inetut ning koletilikku. See on väga erutav konstruktsioon, palju korratud, alati oodatud, efektne ja mõjuv. Skeemi mitte vähem kõitev teine pool räägib seevastu eneseohverdusest. See, kes fassaadid maha tõmbab, kes annab meie nähes kinnituse allakäigust ja hävingust, ei saa sellest ise puutumata jääda. Too paljastus saab edukas olla ainult liialduslikuna,

ainult siis, kui ta kõneleb elu ja surma apokalüptilist kõneviisi ning on valmis ise neis stiihiates lahustuma. Ehk kui nüüd mõlemad aspektid taas kokku võtta, siis näeme, et Cooper ja Manson esitavad meile pigem maagilist kui esteetilist kunstikogemust. Ning teevad nad seda üpriski erineval viisil.

Cooper kõigepealt. Tema paljastus on materiaalsem ning selle keskmes on teismelise füüsilise ebaadekvaatsuse küsimus. Ta võimendab karikatuursuseni selle, mis iseenesest on füsioloogiline fakt – et meessoost *teenager* on pidevas pealesunnitud sõjas oma kehaga. Sa püüad ennast kehtestada, oma lapsea abitusi seljataha jätta, kuid su keha hoiab sind tagasi ja tuletab sulle su jõuetust meelde. Kõik need vistriku ja soovimatud ereksioonid muudavad teismee ebaradlikuks ja perversseks. Kogu seksuaalse ärkamise alandus ja häbi langeb rusuva koormana kasvavale organismile peale.

Lahendused – ja siin tuleb mängu Alice Cooper – avanevad supermaskuliinsetes fantaasiates, vägivallas ja *heavy metal*'is. Need kõik võiksid olla omamoodi kompenseerivad puhastusrituaalid, kuid tegelikult on Cooper meile alati sisendanud midagi muud – rõvedus, ütleb ta, ei ole midagi mõõduvat ja paratamatut. Rõvedus läheb üle kurjuseks ja tuleb kätte maksuma. Cooperi laulud räägivad tihti sellest, kuidas kurjade vaimude väljaajamine ebaõnnestub ning juhtub plaanile vastupidine – kurjus nakatab "normaalsuse" ning rüvetatud teismelise öelad fantaasiad katavad maailma sellesama inetusega, millest ta ise koosneb.

Toimub samasugune fassaadide lammutamine nagu õudusfilmides, kus mootorsae ja hokimaskiga mõrvar tükeldab klassi kõige ilusamaid tüdrukuid. Too kauritar võib olla puhas, täiuslik ja oma ihaldajatele ülevalt alla vaadata, kuid tema sees on ikkagi ainult veri, lima ja lõga ning just

seesuguse jätkusega maailma kattes saab ilu demüstifitseeritud, võidetud ja ületatud. Sellest siis teatraalne tapanauding, sellest hävitusekstaas, sellest tükeldatud inimkujud laval Cooperi käe all. Ning just sellest samast, inimese kõrgema loomuse salgamisest, kujuneb ka Cooperi eneseohverdus. Ta maalib meile põrgu ja jääb sinna kinni, püherdama oma ligases, dionüüsilises pidurdamatuses.

Neil, kes kas või Tallinna kontserdi põhjal nüüd ütlevad, et see kõik on ainult eneseparoodia ja muud ei midagi, on suuresti õigus. Aga tegelikult Cooperi väsimine ja kustumine isegi sobivad tollesse minu poolt kirjeldatud skeemi. Allakäik tragikoomilise naeruväärsuse suunas on tema artistikarakterisse tegelikult ju sisse programmeeritud – see ongi tolle eneseohverduse sügavam olemus. See, mis kunagi oli määratud hirmutama, näeb nüüd välja, nagu voolaks värv klouni maskilt pisaratese-guse joana alla. Aga mille vastu võiks ta oma minevikustaatus vahetada, millega oma põrguliku koomiksikangelase poosi asendada? Teda ei kujutaks isegi Marilyn Mansoni rollis ette.

Mansoni loodud persoonis on ekstaasi kaugelt vähem kui kontseptuaalset kalkulaatsiooni. Tema paljastusaktatsioon on läbi viidud absoluutide keeles, lausa dekadentlikult, suurejoonelise kunstipärasuse võtmes. Selles mudelis on keskseks kogu nn gooti subkultuurile omane veendumus, et inimese sees võib peituda salapärane miski – süütus, puhtus, loovus, energia, ilu –, mis jääb maisest valelikkusest, silmakirjalikkusest ja alatuses puutumata ning toitub selle asemel teispoolest tumedusest. Meie siinpool toda kujuteldavat piiri pole võimelised selle varjatud loomuse kogu haaret mõistma. Me oleme määratud reageerima vaid välisele – Mansoni satanistlikele sõnakõlksudele või sadomasohhistlikele lavastseeni-

Kaunid naisenimed ja inetud mehekehad: Alice Cooper ja Marilyn Manson.

FOTOD LIIS TREIMANN/SCANPIX (ALICE COOPER), TOOMAS HUIK/SCANPIX (MARILYN MANSON)

dele – ja mitte sellele, mis sügaval peidus. Meie peame kurjuseks seda, mis tegelikult on romantiline essents ja utoopiline igatus.

Manson on meile aga alati tahtnud öelda, et kurjus, mida me temas näeme, on tegelikult meie eneste kurjus ning tema lihtsalt näitab seda meile. Ja see ongi see viis, kuidas Manson neid fassaade langetab. Meie tahame olla kohtumõistjad, kuid tegelikult pöördub kõik vastupidiseks – Manson mõistab kohut meie üle. Siit on juba märgata, mis on Mansoni suurim ambitsioon ja tegelikult ka tema suurim süü kristliku religiooni seisukohalt – ta nimelt üritab usurpeerida maailma lõpu ja viimsepäevakohtu ideed. Just tema deklareerib end meie hingede saatuse üle otsustajaks, just tema on tulnud meid läbi nägema.

Kuid samas on Manson veel midagi. Ta on valmis mitte ainult kuulutama meile meie madalust ja variserlikkust, vaid ka nõus selle nimel kannatama, kogu pimedusega löödud inimkonna risti enda kanda võtma. Teda köidab ilmselgelt märterluse idee ja ristilöödud kristliku jumala kuju kohe iseäranis. Selles mõttes kordab ta – ilmselt üsna teadlikult – teist tuntud jumalasalgaajat, Friedrich Nietzschet, kes kirjutas elu lõpupoole oma nime taha sõna “Ristilöödu”. Ja kui järele mõelda, siis polegi Man-

soni poos nii väga erandlik. Kogu heroilisest paatosest nakatatud *heavy metal*’i traditsioon, kuhu ka Manson otsapidi kuulub, kaldub kangelasi imetlema ikka just siis, kui need ebaõnnestuvad, langevad ja hukuvad.

Igatahes pole Mansoni ohverduspaatose seda hedonistlikult räpast ja dionüüsilist alatooni, mida nägime Cooperi puhul. Tema lavastatud kannatused on sellised nagu märtrite puhul ikka – tulvil pigem igavese elu kui päris vastuvaidlematu lõpu ootust. Just sel põhjusel on ta paremini lavastatud kui Cooper, pateetilisem, dramaatilisem, glamuursem. Kui Cooper on lihtsalt eneseparoodia piiril *rock’n’roll*, siis Manson konstrueerib alternatiivset pühakirja, riitust ja kultust. Mansonist on hea rääkida. Ta ise räägib palju ja mõnuga, püüdleb teadlikult Sümboli rolli, annab enesest kõnelemise mõistest vabatahtlikult kätte, stiliseerib oma sõnumi kõlblikeks müügi-*slogan*’iteks. Ikka-gi oli just Mansoni kontserdil mul võimalus kohata neid intellektuaalsete ambitsioonidega tuttavaid, kelle jaoks Cooper on selgelt liiga madal ja vulgaarne.

Ma tunnistan, et enne kui lõpetan, peaksin vähemalt proovima vastata veel ühele olulisele ja samas norivale küsimusele. Ja nimelt: mis on kõige eespool kirjeldatu mõte, kui maailm on talle pakutud kon-

fliktide kiuste ükskõikne ja huvitu? Eksisteerib ju veendumus, et rockmuusika radikaalsust saame mõõta ikkagi vaid tema vastu üles tõusnud jõudude hulgaga. Olgu, nii Cooperi kui Mansoni minevik pakub näiteid seesugustest “normaalse” maailma vasturünnakutest, kuid hetkel pole nad enam siiski kuigivõrd aktuaalsed. Ning konkreetselt Eestis polnud midagi sellist küll näha. Ei mingit paanikat kohaliku noorsoo moraalse laostamise pärast. Ei mingeid klerikaalide manitsuskõnesid ega haridustöötajate hirmunud kolumne. Isegi Mansonile Ühendriikides veel üsna hiljuti kaela määritud seosed ohvriterohkete koolitulistamisega ei andnud Eesti vastavatele hirmudele tuld juurde. Nii et jah, selles mõttes on mõlema puhul tegemist ebaõnnestumisega.

Aga kui meil ka puudub alus tõlgendada Cooperit ja Mansoni tolles dünaamilises sõja, šoki ja tõeliste, mitte väljamõeldud sotsiaalsete kataklüsmide võtmes, siis võiksime proovida teist võimalust – näha nii ühes kui ka teises staatilisust, tardunud poosi, värvitrukis posterit. Ehk ümberöeldult: ei Alice Cooper ega Marilyn Manson tähenda artistidena enam kuigi palju, kuid imagoloogilised ideed, mis neid üha oma vangistuses kinni hoiavad, on endiselt elujõulised.

Hõrk muusik Riivo Kallasmaa

MAARJA KINDEL
muusikateaduse üliõpilane

Parajalt külmal ja pimedal detsembriõhtul toimus Tallinna raekoja saalis üks ütlemata mõnus kammerkontsert. Õhtu rosin oli 2006. aasta "Con brio" konkursi laureaat Riivo Kallasmaa oboel, kaaslasteks Olga Voronova (viilul), Harry Traksmann (viilul), Johanna Vahermägi (vioola) ja Leho Karin (tšello). Kontserdikava sisaldas oboereper-tuaari väärtuslikemaid teoseid; kõlas Mozarti, Cruselli ja Britteni muusika.

Pean ausalt ütleva, et suureks sõbraks pole ma ennast Mozartiga pidanud. Olen vaikumisi tunnistanud tema suurust ja vaimukust, kuid pigem on minu *playlist*'is Beethoveni ja Haydni teosed. Aga sellel kontserdil sai ka minust "nägija"! Mõlemad Mozarti teosed olid väga selgete sisuliste ambitsioonidega, loomulikud ja terviklikud. Eriti tore oli F-duur kvartett, mida kuulates tekkis viisuaalne pilt tegelaskujudest – keegi viskas nalja, üks torises ja teine jälle lohutas. Oma üllatuseks ei lugenud ma kavalehte, mida sageli kontsertide igavamatel hetkedel teen, vaid tõesti nautisin Mozartit.

Riivo Kallasmaa on selline interpreet, kes paneb end täielikult muusikasse, tema esinemise ajal polnud võimalik teha vahet muusikal ja muusikul – nad olid üks. Teine asi, mis mulle muusikut kuulates korda läheb, on loomulikkus ja lihtsus. Loomulikkust võib mõista ka kui üleolekut muusikalistest ja tehnilistest raskustest. Kuigi tehnika ja virtuoosus on tänapäeva muusika-elus sama enesestmõistetavad ja loomulikud kui liiklussummikud Tallinnas, leidub ka meeldivaid erandeid. Nagu näiteks seegi kontsert, kus tehniline võimekus polnud omaette eesmärk, vaid samasugune muusikalise väljendusrikkuse saavutamise vahend nagu tämber või artikulatsioon.

Nii palju, kui ma Riivot tean, on ta sõbralik ja muheda naljasoonega ning need omadused kumavad läbi ka tema musitseerimisest. Mozart oli rõõmus, siiras ja mänglev ning seda tõeliselt maitsekalt. Olen kohanud muusikuid, kellel on näitleja oskusi

Riivo Kallasmaa mängus on filigraanset mängutehnikat ning harva esinevat siirust ja köitvust.
FOTO SIIM VALDMETS

rohkem kui muusikat hinges, aga Riivo puhul oli kõik tasakaalus. Ilmselt oli see ka põhjus, miks ma Mozartist vaimustusin.

Lisaks Mozarti ja Cruselli muusikale sai nautida Benjamin Britteni teost "Phantasy Quartet". Fantaasiat ja värve oli selles küllaga, nii Brittenilt kui ka esitajatelt. Selles teoses said keelpillid rohkem soleerida. Kõrva ja silma jäi Leho Karini tore tšellopartii. Siinkohal tahaksingi kiita ansamblit. Koosseisul Traksmann, Voronova, Vahermägi ja Karin oli õnnestunud leida vaimne klapp. Hea meel oli violamängija Johanna Vahermäe üle, kes noorele eale vaatamata ei jäänud huvitava ja pühendunud muusikuna sugugi vanemate kolleegide varju.

Võib-olla oli kontserdilt hea tujuga lahkumine seotud minu uudse Mozarti-kuulamise kogemusega, kuid kindlasti mängis olulist osa ka kontserdi üldine muhe meeleolu. Oli lausa armas, millise erilise hoolega solist oma partii kõrgeid noote võttis, neid kuidagi meelitades. Ei teagi, kas kõrgeid noodid ongi ta lemmikud (kuigi ma pole veel kohanud puhkpillimängijat, kes

neid tõeliselt naudiks) või on see mingi psühholoogiline nipp. Humoorikas oli ka seik, kus Riivol tuli kahe loo vahel noodilehega pilli parandada. Eks need puupuhkpillid olegi omamoodi keerulised – küll veavad klapid alt, küll on troost vale –, aga seda enam on hea meel õnnestumiste üle.

Kokkuvõtteks, näost lillat, pungil põskede ja punnis silmadega oboemängijat sel kontserdil ei olnud. Oli hoopis filigraanne mängutehnika, siirus ja köitvus, mida meie kontsertidel kahjuks väga sageli ei kohtagi. Seda kõike aitas esile tuua ka kõlanud muusika – võrreldes suuremate koosseisudega annab kammermuusika hoopis teistsugused võimalused, aga paneb ka vastutuse. On ju intiimsus ja võime vahendada muusikute ideid ja emotsioone kammermuusika suurimad võlud.

See detsembriõhtu tunnike pakkus tõelise elamuse suurepärasest oboemängust ning kui te märkate tulevikus Riivo Kallasmaa kontserdikuulutust, siis minge teda kindlasti kuulama.

Ajatu jõulurõõm

Cantores Vagantese moodi

VIRVE NORMET
muusikaajakirjanik

Kontsert "Symphonie des Noëls" 30. detsembril Tallinnas Mustpeade Majas. Stuudio Cantores Vagantes koosseisus Anu Gehlert, Elo Tepp (viiulid), Reet Sukk, Maarja Uus (plokkflöödid ja flöödid), Ele Raik (oboe), Taavi-Mats Utt (oboe ja plokkflööti), Peeter Klaas (viola da gamba), Egmont Välja (tšello) ja Reinut Tepp (klavessiin).

Kavas Michel-Richard de Lalande'i "Noëls en Trio", Michel Corrette'i "Concerto Noël Allemand" ja "Concerto Noël Suisse" ning Marc-Antoine Charpentier' "Noëls pour les instruments".

"Varajase muusika stuudio Cantores Vagantes tegutses alates 1989. aastast. Siia kuuluvad muusikud, kes soovivad esitada varajast muusikat originaalpillide koopiatega, respektides ajaloolist esituspraktikat. Stuudio liikmeskond ei ole täpselt fikseeritud – seda võib käsitleda professionaalide sõpruskonnana, kus mängijate arv sõltub muusika nõudmistest." (Stuudio kodulehelt)

Enamik Cantores Vagantese seekordseid esinejaid olid tuntud muusikud – kes ansamblist Hortus Musicus, kes mujalt. Paar head noort mängijat veel lisaks. Kontsert kujuneski väga sarmikaks ja elurõõmust pakatavaks, boonuseks ka tubli tükk teavet 17. ja 18. sajandi jõulumuusikast ja selle loojatest Michel-Richard de Lalande'ist, Michel Corrette'ist ja Marc-Antoine Charpentier'ist. Ja ennäe äratundmist: ega selgi ajal lust ja rõõm ning tollane rahvalik (loe: populaarne!) ja rahvamuusika profi-

dest ja nende loomingust eemale jäänud!

Jõulukuu kontserdisajus on muusikutele üha raskem millegagi silma paista või üllatada. See on aeg, mil piirjooned popi ja püha vahel tõesti ähmastuvad. Eesti rahvast on aga kolmkümmend viis aastat kasvatanud ansambel Hortus Musicus ja sellest "aiast" on otseselt või kaudselt mõjutatuna kasvanud välja päris palju varajast ning barokkmuusikat viljelevaid rühmitusi. Nii võime sel alal rääkida juba teatud kultuuritasemest ning kuulajana ootame esitajatel erisusi, oma nägu ja sõnumit, eelkõige aga professionaalsust.

Jõulumuusikat eelistatakse ikka laulda. Aga milline tore varamu on just instrumentaalmuusika valdkonnas! Sel kontserdil saime kuulda küll vaid kolme suurt nime Prantsusmaa 17.–18. sajandi muusikast, aga ometi tekkis mõnus ja veider tunne, nagu oleksime ise ajas paar-kolm sajandit tagasi rännanud ning Jeesuslapsukese sünni üle rõõmustamisest vahetult osa saanud... Võib-olla oli selles ka killuke helilooja Lalande'i huumorimeelt, kui ta sidus oma ulatusliku süüdataolise jõulu-symphonie osadeks "Oo, Looja" ja "Karjatagem rahus oma loomi" ning ülituntud jõululaulud, nagu "Joseph est bien marié" jt. Teemaks on küll otseselt või kaudselt jõulumüsteerium, aga kuidagi pastoraalselt ja elulähedaselt, mitte kõrgete kirikuvõlvide kiitusemuusika stiilis.

Selle kontserdi muusika oli valitud lustlik, olles vaid kohati tõsine. Nii võivad mõelda ja tunda inimesed, kes armastavad

elu ning oskavad ja julgevad ajaloolisi ja religiooside rõõmusündmusi ka rõõmsatena käsitada. Ma armastan Corellit ja tema jõulu-concerto'sid, aga neid kolme prantslast siin Mustpeade Majas ma nautisin!

Meeldiv oli seegi, et kavalehel olid kõik teose osad kenasti prantsuse ehk originaalkeeles, aga iga osa ees ütles kõike sedasama eesti keeles ja muhedas stiilis pillimees Peeter Klaas. (Olen sageli kirunud paljuosalisi teoseid, milles näpuga järje ajamine lootusetult sassi läheb, osa pealkiri oma mõtte kaotab ja kokku võttes kavaleht peaaegu et seab muusika kuulamist.)

Cantores Vagantes on hästi kokkumängiv ansambel. Igaüks oma pillil virtuoos. Kui just norida tahaks, siis parendada võiks ehk viiulite tooni kvaliteeti, mis riivas aegajalt kõrva mingi "kitsa" kiledusega. Mis aga kogu kontserdile oma pitseri jättis, oli muusikute omavaheline kontakt, ma nimetaksin seda suhtluseks muusika kaudu. See on võlu, mis haarab otsekohe ka kuulajad kaasa. Iga mängija partii näis oma vabaduses justkui kohapeal sündiv looming. See käib iseäranis Lalande'i ja Charpentier' nn prantsuse stiilis lugude kohta. Väikest ohtu muuta need süüdataolised, laululiste osadega teosed naljaks või lausa groteskiks osati siin õnneks vältida: jõulumuusikale omane vääriskus domineeris kõige üle.

Võib-olla on see pisi asi, aga kiidan siiski veel ka kavalehte: kadedust tekitava osavusega on siin väga heas sõnaseades ladus, mitte pikk, kuid mitmekülgset informatiivset tekst. Hea infovalik ja ilus ütlemine!

Cantores Vagantes erinevatel ajajärkudel.

FOTOD KODULEHEKÜLJELT

Muljeid festivalilt “Green Christmas 2007”

Moodsa raskeroocki talvine esinduspidu läheb aasta-aastalt aina paremaks

MART KALVET
muusikakriitik

Rakvere iga-aastane pööripäevane transformatsioon eesti alternatiivrocki rohelisteks jõulupealinnaks on nišimuusika sõprade jaoks alati oodatud sündmus. Seekordne festival polnud erand – mullu 21. ja 22. detsembril toimunud “Green Christmas”, järjekorras kaheteistkümnes, kuulutas rõõmusõnumit: raju-rock žanrina areneb agaralt ning ootamatuid radu pidi.

Kodumaine Leech tähistas äsja ilmunud debüütalbumi “Tram-O-Gram” ülipositiivset vastuvõttu muusikaralli avamisega. Rakvere spordihalli kõrge laega saalis oli reede pärastlõunal Eesti läbi aegade parima grunge-bändi etteaste nautijaid üsna hõredalt, kuid Leech ei lasknud end sellest segada ning esines hiilgavalt. Laulja Rainer Petersoni asjatundlik, Eddie Vedderit (Pearl Jam) meenutav bariton harmoneerub Ivo Koopuu pinkfloydilikult kosmilise lähenedamisega elektrikitarrile. Eraldi äramärkimist väärib mahlane helipilt (seda eriti järgmise etteaste valguses), mille eest kontserdil hoolitses Andres Tomingas. Prantsuse *groove-metal*’i esiliinimeeste Dagoba kontserdi tegi vaatamisväärseks kitarrist Izakari energiline *show*, kuid elamuse rikkus tuhm, tuim ja elutu *sound*.

Recycle Bini esinemist ja uut materjali on kaua oodatud. Ohtralt loorbereid löiganud noorbändist Mushy tuttava vokalisti Taavi Holteri laenanud kultusansambli žanriomane *hardcore-thrash* ei kõla tänasel päeval enam kahjuks nii uuenduslikult kui Recycle’i algusaegadel. Fännid jäid ometi rahule.

Ajaloolise mälu vardjad ansamblist Loits meenusid eesti rahva kannatuste aastaid. Muu hulgas soovisid musta vormi rüütatud metallistid eesotsas kordamööda kurjalt lõriseva ja meelegeitlikult hõikuva vokalisti Lembetuga sel kontserdil väärikal

moel head teed kitarrist Lauri Kuriksile, kes isiklikel põhjustel bändist lahkus. Rockisegune ja isamaaline moderntõlgendus *black-metal*'ist, millega Loits üle maailma (kuri)kuulsust kogub, ei vedanud nüüdki alt – kontsert ei jätnud kahtluse varjugi, miks bänd festivalil juba kuuendat korda esines. Loits tähendab kvaliteeti.

Saksa *metalcore*'i eredaim täht Caliban ei teinud oma mainele häbi. Ülienergilise ja -emotsionaalse, mis sest et üsna taluvuspüüril lärmaka kava kõrghetkeks kujunes paljude jaoks tõenäoliselt liturgilise väärtusega füüsiline kogemus, niinimetatud *wall of death* ehk surmamüür – nutuseks meigitud laulja Andreas Dörneri mahitusel vajus laevaeine publik kahte lehte ja tormas märguande peale taas kokku. Kiirabi ei vajanud hiljem õnneks keegi.

Liquido (Saksamaa) saatus sarnaneb paljude teiste ühe hiti saurustega – üheksa aastat pärast menusingli "Narcotic" ilmumist jõuab hääbuv täht viimaks Eestisse. Mäletate Stiltskini ja nende "Inside'i", seda, kui raske oli poppi pala peast välja saada, ja seda, kuidas bändi ülejäänud muusika jäi seetõttu lahjaks ja hõredaks? Liquido oleks oma piduliku hüppenõõripungiga küllap eredama mulje jätnud, kui neil poleks toda ühte lugu...

Paradise Lost on nüüdseks Eestit väisanud juba kolm korda. Selge, et iga kontsert ei saa olla parim. Seekordne etteaste Rakveres oli gooti *heavy* kroonimata kuningaile turnee viimane, ilmselge kurnatus andis tunda ning nii kujuneski katartiliseks elamuseks lapsepõlvelemmik "Gothic", mille ajal bänd hetkeks letargiast virgus.

Lõunanaabrid ansamblist Sanctimony alustasid teist festivalipäeva võimsa *southern deathrock*'i pommiga, mis ajas ärksamatel külatajatel vere vemmeldama. Kui märkimisväärne sarnasus Rootsi eeskujuga, ansambliga Entombed ning laulja Janis Bolsaksi kummaline aktsent ehk kedagi häirisidki, kaalusid selle loodetavasti üles meeste energiline lavatöö ja 14-aastase imetrummari Karlis Jakubonise kaasakiskuv perkussionismipalang.

Head ugrirocki klassikat esitas Ultima Thule, taas koos Tõnis Mäega. Vanameistrite väljapeetud kava algas nõudmisega "Naine, mine too kuuri alt turvast" ja jätkus aiva andekamate pärlitega. Ei jää üle nentida muud, kui et grupp, kelle panuseta oleksid Eesti rocki pale ja sisu täna hoopis

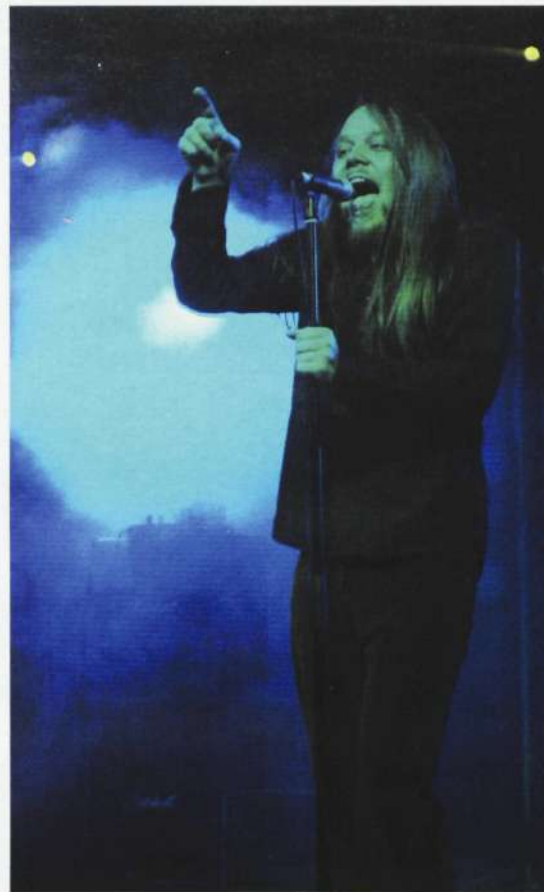
teistsugused, puudutab endiselt aktuaalseid, valulisi teemasid. Hea sõnum ei aegu!

Hatesphere võib ju olla moodsa taani *thrash-metal*'i lipulaev ja tuhandete lemmik, ent minu jaoks hakkas kaks päeva karmi, noort ja toorest *core*-korinat ning -kisendamist ühtlaseks kämbuks kokku sulama. Nii jälgisin neile järgnenud Neerat (Saksamaa) vaid seni, kuni oli selge – täpselt kahe aasta taguse *show*'ga võrreldes pole muutunud palju, end orjusest vabaks ostnud hetääri järgi nimetatud bänd on endiselt tige ja osav, mõiralaulja Benjamin Hilleke elu parimas vormis ja *wall of death* vähemalt sama vägivaldne kui Calibani oma.

Šveitsi *metal*'i elitaristid hullu ja pime-da demiurgi nimelisest ansamblist Samael on oma ainulaadse industriaalse post-*black*'iga tumedaid emotsioone üles piitsutanud juba kogu kümnendi vältel. Massiivset ooperlikkust karuste elektripillidega kombineerivad mustad maagid laulva kitarristi Vorphalaki juhtimisel võiksid trendihvikale meenutada nii Rammsteini kui Paini, kuid on mõlemast karismaatilisemad. Kontserdi naelaks oli kahtlemata maailma tantsitavamaid *metal*-palu "On Earth" albumilt "Reign of Light" (2004).

Järgmiseks esitleti publikule kaht bändi, kes lähenevad üsna sarnase võrrandi lähendamisele väga erinevatest suundadest. Elkkõige naisperele suunatud, hoolikalt konstrueeritud ja laitmatult esitatud, peaaegu maailmatasemel *hard-rock* sobib kuld-kõrile Erik Meremaale ja Mustamäe Mängude Maja kunagisele esindusgrupile House of Games nagu valatult, ent mehisemate huvidega osa publikust tundis märksa suuremat naudingut Rootsi traadimuusika au ja uhkuse, üsna klassikalist, kuid äärmiselt kaasakiskuvat käremuusikat *à la* The Cult laupkõkkupörkes Danzigi ja Fu Manchuga esitanud Mustaschi rock-riitusest. Viimase albumi "Latest Version of the Truth" parimaid palu "Bring Me Everyone" tekitas tunde, et Eestis pole pärast Motörheadi esinenud ühtegi nii võimsat *live*-ansambli.

Viiekümne viie aastane Udo Dirkschneider näeb endiselt välja nagu tige herilane, kõlab nagu larüngiiti põdev mardus ja esitab ohtralt Accepti lugusid, nii et erilisi üllatusi tema sooloprojekt U.D.O. ei pakkunud. Tõenäoliselt said higinest, kaheksakümnendate stiilis *heavy*-kontserdist oma "laksu" kätte ka need aus-

Andekas rockikloun Rainer Peterson.

Vorphalak (Samael) süstib Eesti publikusse tumedat ritualismi.

FOTOD PIRET RANI

tajad, keda staar põgusaks jäänud allkirjatusseansi ajal eiras. Aegumatu "Metal Heart" kõrvus kõlamas kodulinna poole kihutades tänasin mõttes kõiki, kellest sõltub meie talvise esindusfestivali hea käekäik ja korraldus. Kohtumiseni, "Green Christmas 2008"!

Sten Lassmanni soleerimisel kõlas esmakordselt Eestis MacMillani Teine klaverikontsert.

FOTO KAUPU KIKKAS

Klaveripalavik noorte talentidega

DIANA KIIVIT
pianist

Kontsert "Klaveripalavik" 10. jaanuaril Mustpeade Majas. Sten Lassmann (klaver), Rūta Lipinaitytė (viul), Tallinna Kammerorkester, Mihhail Gerts (dirigent).

Tallinna Kammerorkester eesotsas noore dirigendi Mihhail Gertsini ning soleerivate noorte tähtede Sten Lassmanni ja Rūta Lipinaitytėga andsid Tallinnas õnnestunud kontserdi. Kavast olid Leoš Janáčeki ja Aaron Coplandi teosed keelpilliorkestri- ja klaveri- ja viulilisele ansambelile ning James MacMillani Teine klaverikontsert. Küsitav on kontserdi pealkiri: mis mõttes "Klaveripalavik"? Pigem ehk "Noored talendid"... Kui mitte arvestada Martinu teost, kus orkestri pillide hulgas mängis ka klaver, oli kontserdi ainsaks tõeliseks klaveriteoseks pianistlikke võimeid tagasihoidlikult eksponeeriv MacMillani Teine klaverikontsert. Jah, selles oli kaasakiskuvalt tempokaid šoti tantsuviise, bravuurset klastrimängu, üle klaviatuuri passaaže ja lummuvalt prentensioonikaid ühe-noodi-retsitatiive, kuid sisuliselt pakkus teos Sten Lassmannile pinget pigem teravmeelse ja uudishimuliku muusikuna kui särava ja tavapärasest võimekama pianistina. Kontsert esitles Eestis tegutsevaid väljapaistvaid noori muusikuid. Kõigi kolme näol on tegemist Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia doktorantidega.

Rūta Lipinaitytė on varem õppinud Vilniuses, Malmös ja Pariisis. Martinu "Concerto da camera" viulile, klaverile, löökpilli-

dele, timpanitele ja keelpillidele (1941) kujutas endast pigem virtuoslikku viulikontserti keelpilliorkestri, klaveri ning löökpillide (solist Madis Metsamart) saatel. Seda kõike võimaldas ja väljendas ka Lipinaitytė mäng, küll väikeste mööndustega – ega kõik kaelamurdvad käigud sajabrotsendiliselt õnnestunud. Viulimänguga on ikka nii olnud: mis mujal Euroopas enesestmõistetav, on Eestis erakordne. Lipinaitytė esinemine oli igati korralik, kuid mitte midagi erakordset, mida näiteks Prantsusmaa muusikakõrgkoolides ei kuuleks.

Sten Lassmann on EMTA doktorantuuri kõrval viimast magistrantuuriaastat õppimas ka Londoni Kuninglikus Muusikaakadeemias. Heietan mõttes võimalikku seost, et MacMillani klaverikontsert ongi Stenile silma jäänud tema õpingute ajal sealses kultuuriruumis. Kuidas tegelikult oli, ei tea. Igatahes võis Steni vahest avastamistuhinast ja õhevil olekust järeldada, et klaverikontsert kõlas just tema initsiatiivil ja valik oli tehtud südamest – sartsakas uudisteos võitis oma kaasakiskuva tantsulisuse ning eri ajastute stiilivastandustega kiiresti kuulajate südamed.

Šoti rahvuskangelasele viitav klaverikontserdi esimene osa "Cumnock Fair" põhineb 18. sajandi helilooja John Frenchi loodud tantsumeloodiatel, mille materjali on kasutatud ka kahes järgmises osas. Tantsulisusega on seotud ka asjaolu, et teos valmis tellimustööna New Yorgi Linnaballettile. Kui pianist teose finaalis klaverimängult *jembe*-löökidele üle läks, tekkis paralleel Lepo Sumera klaveripalaga "Pardon, Fryderyk", mille ühe versiooni kohaselt mängib pianist vahepeal kongasid. Siinkohal on huvitav märkida, et Sumera loos peaks pianist ideaalis veel ka steppima!

MacMillan töötleb oma klaverikontserdis Chopini masurka asemel šoti rahvamuusikat, seda samuti modernses võtmes. Pärast esialgse üllatus- ja uudusmomendi vaibumist oleksin soovinud muusikalist edasiarendust, selle asemel läks aga töötlemisele juba järgmine viisijupp. See-eest oli Lassmanni esitus priima! Publikule teos meeldis, pakkudes äratundmist ja sujuvat üleminekut klassikalt n-õ kergemale muusikale.

Kontserdi teises pooles suundus osa kuulajaid rõdudele, olgugi et see oli suletud. Kes eesmärgiga saada paremat ülevaadet, kes akustilistel põhjustel. "Üks korralik kontserdisaal on ikka puudu!" ohkas Marrit Gerretz-Traksmann ja selgitas, et Mustpeade Maja saali kumav akustika ei luba piisavalt kõlafaktuuri dünaamilist diferentseerimist. Kogu aeg *piano*'s mängida pole mõeldav ning veidigi tugevust tekitanuks juba paksu kumiseva kõla. Kontserdiõhtu esimest poolt all parteris kuulates oli mul kohati isegi lõbus võimsates helilainetes "surfata", kõlad pea kohal kokku löömas, kananahk emotsioonidest ihul. Häiris hoopis see, et orkester kohati pisut loigises. Tulenes see siis saali kaikuva akustikast või millestki muust, aga mõned sisseastumised ja lõpuakordid justkui polnud koos. Ka Martinu kammerkontserdi teatud kohtades oli tunda ebaselgust solistide ja orkestri koosmängus. Sellest hoolimata jättis teose tõlgendus võimsa mulje: interpretide ühendatud energiavood olid lausa füüsiliselt tajutavad. Samuti läks hinge Janáčeki Süit, mis pani mind muusika arengut huviga jälgima. Seda ilmselt tänu Tallinna Kammerorkestri mängunüanssidele ning Mihhail Gertsile, kelle musitseerimine on siiras ja veenev. Noore dirigendi kogemuste pagaski on arvestatav ning kontserdi muusikaline tulemus pole kindlasti mitte juhus, vaid teadlik maitse-eelistustest lähtuv valik.

Niisiis tuleb noori talente tänada ning taas kord nentida, et puhta rõõmuga tehtul on alati mõju, olgu mis pealkirja all tahes!

Jagatud muusika, jagatud elu

Intervjuu perekond Savalliga

JAAN-EIK TULVE

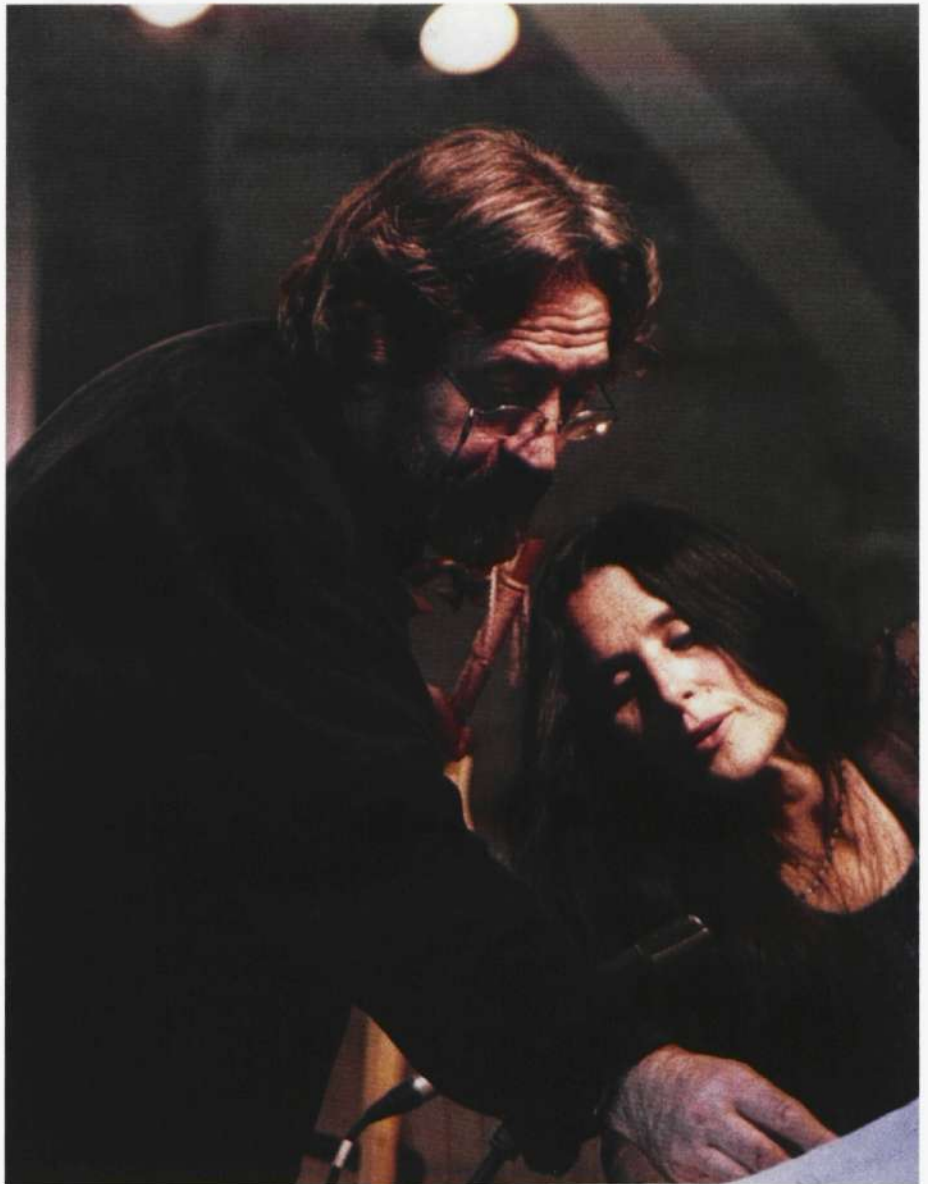
dirigent

Novembris andis Tallinnas festivali "Ariel" raames kontserdi üks imelisemaid muusikute perekondi – Montserrat Figueras ning Arianna ja Jordi Savall koos oma ansambliga Hespèrion XXI. Intervjuu lauljast ja harfimängijast Ariannaga ilmub ajakirjas Muusika juba mõni aasta tagasi. Nüüd siis ka väikesed katkendid jutuajamisest tema vanematega, et vahendada eesti lugejatele pisut neid huvitavaid mõtteid, mida suured muusikud oma peas kannavad.

Olete mõlemad alustanud oma muusikuteed üsna klassikaliselt, üks tšelloga, teine laulu ja teatriga, ning seejärel suundunud vanamuusika radadele ajal, mil see polnud veel moes. Pigem olite ise peaaegu et pioneerid. Mis aga meelitas teid sellesse maailma? Oli see reaktsioon seni õpitule või hoopis rahulik areng, mis viis avastama uusi kihte vaimsetes sfäärides?

Montserrat Figueras: Tõepoolest, nii mina kui ka Jordi oleme mõlemad klassikalise taustaga. Õppisin laulu ning spetsialiseerusin kammermuusikale. Laulsin *Lied*'i, *chanson*'i, aga ka Bachi muusikat ja oratooriume, nagu konservatooriumides on tavaks. Minu isa oli amatöörtšellist ning kodus kuulasin palju klassikalist keelpillimuusikat. Mõnikord tõi ta aga koju midagi hoopis erinevat, näiteks Monteverdi madrigale või keskaegset muusikat, ning see oli minu jaoks väga suur avastus. Ja kui kuulsin tollaegseid muusikuid ja lauljaid, nagu Andrea von Ramm, Thomas Binkley ning Alfred Deller, siis tundsin, et tahan laulda samamoodi nagu nemad.

Umbes sel ajal hakkasin ma laulma ka ühes ansambliis. Esitasime eelkõige Hispaania kuldajastu muusikat, aga ka inglise muusikat, ja seal leidsin ma sellise laulmismaneeeri, mis oli väga lähedane minu enda tunnetusele. Intiimne, sõna otseses mõttes puhta hääle ja emotsiooniga, mis on just

Montserrat Figueras: "Muusika jagamine nõuab palju tähelepanu, erilist ja väga sügavat sidet."
FOTO FUNDACIO CIMA

sellele muusikale omane. Siis tuli ka Jordi meie ansambliisse mängima ning temaga kohtumine pani mind veelgi rohkem tegema keskaegset, renessanss- ja barokkmuu-

sikaga.

Koos läksime edasi õppima Baselisse, seal oli loomulikult palju rohkem võimalusi kui Hispaanias. Olid käsikirjad, kust võis

lugeda, kuidas kõlas hääl keskajal, kuidas renessansiajal; millised olid erinevused itaalia, hispaania või prantsuse muusika vahel. Traktaate, kirju ja muud materjali selle kohta on päris palju. See kõik oli meile uus ja huvitav. Aga pioneerid me siiski ei olnud, sest Binkley, von Ramm, Nigel Rodgers ja Deller tegutsesid juba enne ning nemad on mind ka palju aidanud ja inspireerinud.

Montserrat Figueras:
Arvan, et päris keelte algusaegadest on igal sõnal oma koht inimese südames ja emotsioonis. Me ei pea tingimata kõiki keeli tundma, vaid võime olulistest asjadest aru saada ka sügavamal sisemisel tasandil.

Jordi Savall: Mina pean oma muusikalises kujunemises vahest kõige olulisemaks seda, et laulsin lapsena kirikukooris. Ning see, et ma seitse aastat päevast päeva laulsin gregooriuse laulu, polüfooniat ja rahvamuusikat, jättis minusse väga sügava jälje ning mingi maitse, mida võiks ehk nimetada muusika loomulikuks tunnetuseks. Aga ka päris esimestel tšello-aastatel otsisin ma sellist muusikat, mis erineks koolis õpitud klassikalisest repertuaarist, ja nii avastasin enda jaoks näiteks Marin Marais ja teised, keda mulle meeldis tšellol mängida.

Kui ma tšelloõpingud lõpetasin, sain aru, et see muusika on kirjutatud hoopis teistsugusele instrumendile kui tšello. Ja selle instrumendi avastasin ma tänu Montserratile, kes õppis sel ajal samuti tšellot. Me olime ühe õpetaja juures ja ta oli kuulnud, et ma mängin barokkmuusikat ning kui nende ansambelis hakati ühel päeval rääkima, et keegi võiks tulla *viola da gamba*'t mängima, siis ta soovitati mind. Mina aga olin ju ikkagi tšellomängija. Olin seda pilli õppinud üheksa aastat, nüüd aga hak-

kasin iseseisvalt harjutama *viola*'t.

Me reisisime väga palju, käisime tihti Pariisis ja Londonis, et leida allikaid varasema repertuaari kohta. Kui me avastasime, et tegemist on terve maailmaga, mis oli meie jaoks peaaegu tundmatu, siis otsustasimegi pühenduda vanamuusikale. Kuna me Montserratiga varsti abiellusime, siis mõtlesime palju, kuidas ühendada oma jõud ka muusikalises mõttes. Nii hakkasime tegema muusikat kahekesi, siis kolmekesti, hiljem lisasime löökpillid ja nõnda sündis Hespèrion XX.

Elasime maal, kus seni ajani ei olnud vanamuusikas veel mitte midagi toimunud. Saksamaal hakkas juba Mendelssohn Bachi mängima ning ka meie ajal oli igal maal juba keegi, aga Hispaanias oli vanamuusika rohkem amatööride ja teoreetikute pärusmaa. Interpreete ei olnud üldse. Nõnda tundsin ka vastutust avastada Hispaania publiku jaoks seda ääretult rikkalikku repertuaari. Ning kui minna *viola da gamba* mängu peensustesse, siis kuigi seda juba mängiti, puudus siiski põhjalik ja sisuline töö selle repertuaari, mängutehnika ning

FOTO ALEXANDRE CAUSIN

Jordi Savall on katalaani päritolu *viola da gamba* virtuoos, dirigent ja helilooja, kelle kauaaegne mitmekülgne tegevus vanamuusika repertuaari uurimisel ja esitamisel on teinud temast ühe hinnatuma ja tuntuma muusiku kogu maailmas. Koos oma abikaasa, isikupärase soprani **Montserrat Figuerasega** kutsusid nad 1974. aastal ellu vanamuusika ansambli **Hespèrion XX**, mis aastast 2000 kannab nime **Hespèrion XXI**. Ansambli rohkeid kontserte ja plaadistusi on saatnud publiku ja kriitikute imetus; nende läbitunnetatud interpretatsioonid on ruumi nii spontaansele muusikalisele väljendusele kui ka võimalikult ehedale ajaloolisele esituspraktikale.

Savallide perekond viibis Eestis juba mitmendat korda, mõned aastad tagasi Tallinna Barokkfestivali, viimati juudi süvakultuurifestivali "Ariel" kutsel. Tütar **Arianna Savall** on andnud siin kontserte oma ansambliga **Melpomen** ning teinud koostööd ka **Vox Clamantisega**.

erinevate stiilide alal. Kuidas mängida näiteks prantsuse renessansi, kuidas saksa või inglise oma. Samasugune oli olukord vokaalmuusikas. Oli küll häid ansambleid, kuid interpretatsioon oli siiski väga üldine. Samad muusikud esitasid hispaania, saksa, prantsuse ja inglise muusikat, kuid erinevate kultuuride juurte kohta küsimusi eriti ei esitatud.

Meie aga olime vägagi teadlikud oma ibeeria kultuurist ning meid huvitas leida seoseid oma maa traditsioonide ja vanamuusikaga. Seetõttu oli ka meie esimene projekt 1976. aastal topelalbum Isabeli ja Ferdinandi õukonnamuusikast. Algusest peale oleme otsinud vanu allikaid, et õppida tundma erinevaid stile ja nende iseloomu. Kuid teadvustamiseks ka seda, et oleme siiski tänapäeva muusikud, elame praeguses ajas ning kõneleme tänapäeva inimestele, siis lisasime oma ansambli nimele sajandi numbri XX. Nüüd on see muidugi XXI. See tähendab, et muusika saab uuesti vahendada kõiki tundeid, ettekujutusi ja loominguilisust vaid siis, kui ta puudutab kaasajast inimest. See on meie ansambli põhisuhtekoht tänapäevani välja ning võib-olla ka erinevus paljudest teistest vanamuusikutest. See tähendab, et kuigi me toetume kindlalt vanadele allikatele, arvame, et muusika on alati olnud täis loominguilisust ja improvisatsiooni ning seetõttu suhtume oma repertuaari ka teatud vabadusega.

Pea tunnistama, et ka mulle on vanamuusikas väga oluline see, mida ta ütleb tänapäeva inimesele, ning väga huvitav on täheldada, et kui süüvime tuhande viiesaja aasta vanusesse gregooriuse laulu, siis leiame, et ta puudutab täpselt neidsamu tundeid, mis on olulised ka tänapäeva inimesele. Kuidagi turvaline on tunda seda sidet ammuse ja nüüdisaegse muusika vahel.

Montserrat Figueras: See side avaldub ka mujal. Kas või vaadates mõnd katedraali. Meie vaatame seda küll natuke teistmoodi kui kunagised inimesed, kuid see kuulub meie tänapäeva kultuuri samamoodi kui eelmistel sajanditel. Muusikale on vaja läheneda tundlikult ja teadlikult, kuid ta on samuti kaasaegne. Kui ta meile midagi ei ütleks, polekski tal mingit põhjust olemas olla.

Jordi Savall: Vanamuusikas on ka palju eelarvamusi. Tihti on meid kritiseeritud, et kuna püüame olla autentset, oleme me liiga ekspressiivsed. Kuid kas siis vanasti polnudki muusikalist väljendusrikkust? Kes julgeks öelda, et mõni näitleja, kes mängib Shakespeare'i, on liiga ekspressiivne, et olla truu Shakespeare'i vaimule? Mitte keegi. Aga vanamuusika puhul on parameetrid tihti täiesti väljaspool igasuguseid tõelisi küsimusi.

Olete mõlemad tegelnud nii laulmise kui ka pillimänguga. Rääkige palun oma suhtumisest teksti ja instrumenti.

Montserrat Figueras: Muusikat on väga mitmesugust. On suur hulk repertuaari, kus tekst ei ole heliloojale eriti oluline, kuid keskajast tänapäevani on suuremas osas muusikast tekst siiski kesksel kohal. Muusika väljendab teksti ning kui me teksti sealt ära võtaksime, kaoks ka muusika. Seda leiame igast ajastust, Monteverdi, Debussy ja Bach'i muusikast, võib-olla vähem 18. sajandi teisest poolest. Kui lugeda Monteverdi kirju, näeme, et ta otsis alati näitlejaid, kes suudaksid oma häälega lisada muusikale värve. Bach'i puhul väljendub tekst tihti ka mingi kindla instrumendi kaudu, näiteks sopranil on palju dialooge oboe või flöödigaga; siin võiks öelda, et oleme jõudnud juba mingisse teise tekstiväljenduse filosoofiasse.

Hiljem, *Lied*'is tuleb teksti olulisus tagasi. Kasutatakse selliste suurte poetide luulet nagu Schiller ja Goethe. Samuti on Debussy ja Ravel äärmiselt tekstikesksed.

Alati on teatud hetki, mil inimkond otsib intiimsust ja laulja laulab neile, kes tõesti soovivad kuulata ka sõnumit. Kui kuulaja keelest aru ei saa, peab ta ette kujutama, et tekst midagi väljendab. Igal keelel on oma värvid: näiteks *amour* (armastus – pr k) kõlab teistmoodi kui *chaise* (tool – pr k). Sõna annab meile kõik võimalused, et lasta end laulus väljendada. Arvan, et päris keelte algusaegadest on igal sõnal oma koht inimese südames ja emotsioonis. Nii et me ei pea tingimata kõiki keeli tundma, vaid võime olulistest asjadest aru saada ka sügavamal sisemisel tasandil.

Jordi Savall: Ma olen kindel, et emotsioon on seotud sõna tähendusega, samas aga ka teatud asjade väljendamisega sõnade kau-

du. Keeled muutuvad kultuuriti. Keel määrab kultuuri karakteri. Montserrat rääkis armastusest. Paljudes keeltes kasutatakse armastuse väljendamiseks erinevaid sõnu: prantsuse keeles *je t'aime*, itaalia keeles *ti voglio bene*, hispaania keeles *te quiero* (*quiere* – tahtma, armastama), katalaani keeles *t'estimo* (*estimar* – austama, hindama, armastama). Idee on ikka sama, kuid väljendus viitab teatud harjumustele. Hispaaniakeelne *te quiero* on väga omandav maneer armastada, katalaanikeelne *t'estimo* tähendab, et ma austan sind sellisena, nagu sa oled, ma hindan sind sinu väärtuste põhjal. Keel filtreerib kultuuri või tsivilisatsiooni harjumused ja peegeldab seda kultuuri väga sügavalt. Ning see tuleb välja ka muusikas.

On instrumente, mis annavad teksti ja muusika suhet edasi kergemini. Nagu *viola da gamba*, mis oli ja on tänapäevalgi inimhäälele kõige lähedasem instrument. Esiteks seetõttu, et seal on palju keeli ning nende kõla on iseenesest vähem pingeline. See tähendab, et on võimalus rääkida vaikselt, artikuleerida pehmelt ning retsiteerida muusikat peaaegu nagu kõneldes. Samas kui näiteks viiulil või tsellool, mis on kõlalt palju tugevamad, on hääles teatud tahtmine oma võimsust väljendada. Nagu itaalia ooperi tenoritel või sopranitel on hääle tekitamisel kohe mingi tahtlik jõulisus. See muidugi ei tähenda, et viiuli või tsellooga ei saaks pehmelt mängida, kuid need on tihti siiski otsitud võtted, samas kui *viola da gamba* ongi loomulikult mahe ja pehme.

Teine asi, mis teeb *viola* inimhäälele lähedaseks on see, et tal on madalad ja kõrged keeled, mis võimaldavad puudutada inimese igas eas tekitatud hääle kogu tessiituuri. Väikesest lapsest vanameheni välja. Ja see on teatud muusika mängimisel väga oluline. Näiteks Marin Marais' teoses "Les voix humaines" ("Inimhääled") oleks väga raske tuua samu karaktereid välja üks oktav kõrgemalt. Kõik madalal kõlavad helid puudutavad selliseid resonantse, mida ei ole võimalik transponeerida. Ja ma arvan, et just sel põhjusel on ka Bach'i "Johannese passioon", seal kus Jeesus sureb, kontratenori saatjaks just *viola da gamba*, mitte trompet, viiul või oboe. Sest pehmem ja nukram värv võimaldab paremini haarata seda emotsiooni, mis on samaaegselt sügav ja sisemine, aga ka väga valulik.

See viib meid emotsiooni otsingule.

Jordi Savall: *Viola da gamba* on inimhäälele kõige lähedasem instrument. Sellel mängides on võimalus rääkida vaikselt, artikuleerida pehmelt ning retsiteerida muusikat peaaegu nagu kõneldes.

Muusikas on imeline, et see, mida me väljendame helidega, hõlmab selliseid mõõtmeid, mida on võimatu saavutada sõnadega, sest sõnad on liiga konkreetsed. Välja arvatud poeetilises konstruktsioonis, kus sõnad muutuvad samuti mingis mõttes muusikaks. Siis võtame luuletust samamoodi nagu muusikalist fraasi või maali, sest konkreetsuse aste on ületatud ning me saavutame oleku, kus tunde olemus muutub üldiseks, plahvatab.

Oma kavades olete tihti toetunud erinevatele traditsioonidele. Äsja esitasite Estonia kontserdisaalis Hispaania kuldajastu muusikat. Rääkige palun sellest perioodist Hispaania ajaloos, mis tõi endaga kaasa uskumatu kultuurilise õit-sengu.

Montserrat Figueras: Kuldajastu tähendab Hispaanias juutide, moslemite ja kristlaste, kolme kultuuri seitsme sajandi pikkuse kooseksisteerimise kulminatsiooni. See kooselu ei olnud alati lihtne, kuid ta jättis jälgi suurest rikkusest, mida võib tunda tänapäevani. See on meie ajaloo algus, mis väljendub ka muusikas, lauludes, instrumentides ja elutunnetuses. Kahjuks võttis kõik hiljem teise suuna ning lõppes halvasti, kui juudid ja moslemid Hispaaniast välja aeti. Väga paljud aga siiski jäid ja meie rakkudes on see segu siiani. Kui läheme Iisraeli või mõnda araabia riiki, siis tunneme alati, et see on meie pere.

Jordi Savall: Samas ei saa unustada, et iga kultuur oli siiski väga erinevas olukorras. Rooma aja lõpul käisid meie poolsaarelt läbi erinevad rahvad ning kristlik kultuur oli väga tugev. Alates 7. sajandist hakkas

paisuma araabia kultuur, mis oli rafineeritud ja mis tõi endaga kaasa suuri mõtte- ja matemaatikuid jne. Samuti juudid, kelle kultuur oli äärmiselt arenenud. Kristlased olid eelkõige maaharijad, lihtsad inimesed. Kuid nad armastasid oma maad ning neil oli usk, mis andis neile tugevuse tasapisi Hispaania tagasi võita. See pidev oma koha otsing tagas erinevate kultuuride mõistmise, kuid mida rohkem kristlased võimsust kogusid, seda raskemaks läks olukord teistel. Inimene on kahjuks tehtud nii, et kui ta usub midagi, siis ta arvab, et just temal on absoluutselt õigus, ning ei aktsepteeri teisi ega mõista, et Jumala vaimu puudutamiseks on olemas erinevaid võimalusi. Ning just see viis lõpuks ka Hispaania kultuuri draamani, st ainukultuurilise ja -religioonilise riigi tekkimiseni. Muidugi peab mõistma ka ajaloolist konteksti, sest samal ajal tungiti kristlikule Euroopale kallale kahel rindel. Saksamaal võitles Luther Rooma võimu vastu ning teiselt poolt tungisid üha rohkem ja rohkem peale türklased. Seega oli vaja tugevat riiki, et seista vastu jõule, mis destabiliseeris seda ühtsust.

Olen teie pere imetlenud juba mõnda aega. Vaatamata äärmiselt pingelisele muusikuelule olete suutnud alati end ka lastele pühendada ning nüüd on neist saanud teie partnerid ka laval.

Montserrat Figueras: See on suur väljakutse olla samal ajal oma lastele nii vanem kui ka kolleeg. Muusika jagamine nõuab palju tähelepanu, erilist ja väga sügavat sidet. Lastega koos musitseerimine annab palju, kuid vahel tuleb ka unustada, et oled üks perekond. Oma lapsi tunnend ju liigagi hästi. Mäletad, et suunasid neid muusika juurde ja arendasid nende isikupära. Sa tead nende probleeme, aga kolleegina pead kõik selle unustama ning võtma neid kui partnereid. See on omamoodi elu õppetund. Abielupaari koosmusitseerimine on ehk lihtsam, sest siis kui me Jordiga koos alustasime, olime mõlemad juba professionaalid.

Jordi Savall: Me oleme püüdnud oma lapsi mitte kunagi sundida. Soovisime, et lapsed ise otsustaksid, millega nad hakkavad tegelema. Ükskord tegid nad aga meiega kontserdil kaasa, läks väga hästi ning sel-

lest alates olemegi kogu aeg koos. Proovides on küll nii, et kõik avaldavad julgelt erinevaid arvamusi, aga kontserdil oleme seda ühtsemad.

Olete alati otsinud üle maailma ka muusikalisi sugulashingi. Mäletan, et Prantsusmaal oli üks esimesi suuremaid intervjuusid Arvo Pärtiga just Jordi vestlus ajakirjas *Classica* aastal 2000. Pärt on inspireerinud väga paljusid vanamuusikuid ning ma ütleksin, et ta on omamoodi ajastuväline figuur, kes on võimeline hoidma sidet väga paljude kultuuride, põlvkondade ja sajandite vahel. Kuidas te portreeteeriksite teda nüüd, kui teil on seljataga ka juba üsna pikk ühine muusikaline tee?

Jordi Savall: Kui me leidsime Arvo Pärti, olime röömsad, et on olemas helilooja, kes on vaba igast koolist ja maneerist. Ta võib olla väga modernne, aga samas tunnetada kogu muusikaajalugu. On kahju, kui muusikat võetakse lihtsustatult ja helilooja ei tunnetata ei pille ega muusikalist väljendust. Arvo kuulab rohkelt vanamuusikat ning tal on sellega palju ühist. Tal on "mitme sajandi tunnetus". Kui me tegime rahu programmi ("Music for Peace" 2004. aastal Barcelonas), saatsin ma talle *cantus firmus*'e "Da pacem" ning ta võttis selle kohe omaks, kuid tegi samas väga modernse loo.

Montserrat Figueras: Arvo on suur helilooja ning suur inimene.

Jordi Savall: Puhas hing.

Montserrat Figueras: On harv juhus leida muusik, kes oleks ühtaegu suur ja väike, tagasihoidlik. Arvo on ses mõttes hästi tasakaalus. Terava mõistusega ning kirglik. Ta teab hästi, mida teeb.

Jordi Savall: Muusikas on imeline, et see, mida me väljendame helidega, hõlmab selliseid mõõtmeid, mida on võimatu saavutada sõnadega.

Sofia Gubaidulina taevane ja maine maailm

TAMARA UNANOVA

muusikaajakirjanik

Sofia Gubaidulinast tahaks vaimustusega rääkida. Ja seda mitte ainult seetõttu, et ta on üks tänapäeva silmapaistvamaid heliloojaid, kelle loominguta ei kujutaks 20. sajandi lõpu – 21. sajandi alguse muusikapilti ette. Inimesena on ta väga tagasihoidlik, tark ja mõistev ja mis tänapäeval eriti harv – hämmastava empaatiatundega. Nagu kõik tõeliselt suured inimesed on ta lihtne ja heatahtlik. Vestlus temaga möödus nagu üksainus hetk ja kordagi polnud tunnet, et räägin maailmakuulsa heliloojaga, kes on saanud palju olulisi preemiaid ja autasusid.

Vestlesin Gubaidulinaga septembris, kui Tallimas kõlas Baltimaades esmakordselt tema "Johannese passioon". Teose esitasid ERSO, segakoor "Latvija", solistid Venemaalt, Leedust ja Poolast, dirigent oli Andres Mustonen. "Ma olen nii õnnelik!" ei varjanud Sofia Gubaidulina pärast kontserti oma rõõmu. "Solistid, dirigent, orkestrandid andsid kõik oma parima! Suur teene oli selles dirigent Andres Mustonenil, kes nakatas kõiki oma ande, energia ja nägemusega."

"JOHANNESE PASSIOON" ÜHENDAB HORISONTAALI JA VERTIKAALI

Teie "Johannese passioon" on kirjutatud Stuttgardi rahvusvahelise Bachi Akadeemia tellimusel Bachi 250 surmaaastapäeva tähistamiseks. Teos kanti esimest korda ette 2001. aastal Saksamaal. Telliti neli passiooni neljale evangeeliumile: Wolfgang Rihmilt, Tan Dunilt, Lõuna-Ameerika heliloojalt Osvaldo Golijevilt (ta on vene päritolu, kuid vene keelt ei räägi) ja minult. Idee tuli dirigent Helmuth Rillingilt. See andis väga huvitava tulemuse: neli erinevat lähenemist evangeeliumi tekstidele. Iga helilooja võis valida oma evangelisti ja vastavalt sellele kõlas teos siis kas saksa, inglise, hispaania või vene keeles. Wolfgang Rihm valis Luuka evan-

Vaimuse alalhoidja Sofia Gubaidulina.

FOTO CORBIS / SCANPIX

geeliumi, Golijev Markuse evangeeliumi, Tan Dun Matteuse evangeeliumi ja mina Johannese evangeeliumi. Armastan just Johannese evangeeliumi, minu jaoks on see väga oluline teos. Passiooni kirjutamine võttis aega poolteist aastat. Neli kuud töötasin ainult tekstiga. Lugesin läbi palju kirjandust, et tutvuda evangeeliumi eri tõlgendustega. Ettevalmistused polnud mitte ainult muusikaalased, vaid ka teoloogilised.

Johannese evangeeliumi lõpus on lõik, kus Jeesus tuleb oma jüngrite juurde ja ütleb: "Võtke vastu Püha Vaim", siis pöördub Toomase poole ja ütleb: "Pane käsi mu haa-va ja saa usklikuks" ning küsib kolm korda Peetruselt: "Kas armastad mind rohkem kui teised?" See lõik vaimustas mind nii, et alustasin tööd mitte kannatusest, vaid ülestõusmisest.

Kas seda otsust ei mõjutanud ka teadmi-

ne, et õigeusklikule ei ole evangeeliumi kõige tähtsam osa Kristuse sünd, vaid ülestõusmine?

Võimalik, et see mõjutas mind alateadlikult. Aga tegin seda ka teadlikult. Töötan alati nii, et teost alustades näen juba tema lõppu. Kui ülestõusmise osa oli valminud, pöördusin tagasi kannatuse juurde. Mul tuli idee siduda evangeeliumi tekst Ilmutusraamatuga. See andis võimaluse vastandada maiseid sündmusi taevastega, mida on kirjeldatud Johannese Ilmutusraamatus, siduda horisontaali vertikaaliga, mille tulemusena tekib minu lemmiksümbol rist. Just see eristas minu teost teiste heliloojate passioonidest. "Johannese passioonil" on üksteist osa, kaheksas osa "Kolgatele minek" on keskne, siin ühinevad kaks liini: evangelist evangeeliumi tekstiga ja laulja, kes annab edasi Ilmutusraamatu tekste, mis vastanduvad üksteisele rongkäigu ajal.

Kui viuldajal või pianistil peavad olema kauni kõla saavutamiseks vabad käed, siis heliloojal peab olema vaba hing.

(Sofia Gubaidulina)

Sellel teosel on arvatavasti keskne koht teie elus ja loomingus. Te olete öelnud, et olete usklik ja suhtute usku sõna-sõnalt: *re-ligío*, elu ja kõrgema ideaalolu-korra ning absoluutsete väärtuste vahelise sideme taaskehtestamine, elu *legato* pidev uuesti loomine. Teie jaoks on ka loomeprotsess eelkõige nende sidemete taaskehtestamine, vaimne taastumine. Jah, usk on tõepoolest mulle hädavajalik. See toetab ja soojendab mind. Aga just selles teoses pidin ma tegema selgitusi. Kuigi olen õigeusklik, pidin ma loobuma soovist järgida siin õigeusu kiriku traditsioone. Õigeusk keelab kirikuteenistuses instrumentide kasutamise, minul aga on siin suur sümfooniaorkester, orel, millel on peaaegu soolopartii, kaks koori ja neli solisti. "Johannese passioon" on sügavalt religioosne teos, aga ta on ette nähtud kontserdil esitamiseks ja määratud mitte ainult usklikule. Kutsun ka ilmalikke inimesi läbi elama seda kohutavat müsteeriumi, mis avaldas mõju kogu Euroopa ajalooteadvusele.

ELU JUUR

Teie elu ja loomingu kreedo on vabadus selle sõna laiemas tähenduses. Sellega seoses meenub Nikolai Berdjajevi ütlus, et kunst on Püha Vaimu ilmutus. Aga vaim on oma olemuselt alati vaba...

Just sellepärast peabki kunstnik vaba olema. Muidu ei saa ta vaimu vastu võtta. Kõik on omavahel seotud. Muide, tänapäeval pole sellest rääkimine põrmugi ebasobiv, vaid vastupidi, just väga aktuaalne. Religioon on meie elu juur. Ilma selle juureta poleks mul toetuspunkti ja arusaamist sellest, miks ma loominguga tegelen. Elu rebib inimese osadeks ja ta peab uuesti tervikuks saama. Mul on väga kahju, et inimesed tänapäeval kaotavad usu. Just usk annab elule teise mõõtme, vertikaali.

Ilma selleta muutub inimene lamedaks, laseks ning võib lõpuks lausa loomastuda.

Mulle meenub paar aastat tagasi toimunud vestlus publikuga "Johannese passioonist" ühes Lääne-Euroopa riigis, vist Saksamaal. Rääkisin oma teosest ja viitasin endastmõistetavalt evangeeliumi tekstidele. Pärast vestlust tuli minu juurde väga vihase näoga tütarlaps ning ütles: "Miks te olete nii veendunud, et kõik on evangeeliume lugenud?" Sattusin pisut segadusse, aga seejärel ütlesin: "Aga kuidas te ilma selleta näiteks vaatate vanade meistrite maale? Nii läheb teil kaotsi sajandeid kunsti." See juhtum sõi mulle mällu, sest see kajastab inimühiskonna ühe osa arvamust, mis valitseb kogu maailmas.

Teisest küljest on viimase kümne aasta jooksul tekkinud uus fenomen, kus inimesed kasutavad religioosset teadvust agressiooniks, nagu Saksamaal öeldakse – instrumentaliseerivad religiooni, kasutavad religiooni dogmasid agressiooni tööriistadena.

Nagu fundamentalistid.

Jah, mitte ainult islamiusulised pole fundamentalistid. See on kohutav. Kui totalitaarses riigis suruti religiooni teadlikult alla, siis nüüd võib seda kasutada ka agressiooniks, sõjaks.

Viimase kümne aasta jooksul on toimunud palju muutusi, mitmed arusaamad vajavad täpsustamist. Näiteks sõna "vabadus", millel minu jaoks totalitaarses riigis oli absoluutselt kindel tähendus, võib nüüd olla samuti "instrumentaliseeritud" ja kasutatud agressiooni vahendina.

Kõik on lubatud.

Jah. Tahan sülitada – sülitän. Tahan kõrvakiilu anda – annan. Tahan kedagi kättemaksuks tappa – tapan. Tahan naabermaale kallale tungida – teen seda. Palun väga, see ongi meie vabadus. Kõik on tänapäeval mitmetähenduslik; religioosne teadvus ei pöördunud rünnakuks mitte totalitaarses ühiskonnas, vaid vabas demokraatlikus riigis.

Millelga võiks sellele vastu astuda?

Tõelise usuga, mis seisneb sideme loomises elu ja absoluutsete väärtuste vahel, tõe ja teie vahel. Me peame seda pidevalt taotlema, peame kogu aeg üritama säilitada seda niidikest, seda sidet.

Kahjuks valitsevad tänapäeva Lääne-Euroopas materiaalsed väärtused, ja ka Venemaal, mis alati oli tugev oma vaimuse poolest. Siin on nüüd samuti esiplaanil karjäär, raha, edu; ilmus välja koguni selline vene keele jaoks kummaline sõna nagu "edukus". Kinod ja televisioonis romantiseeritakse bandiite, tähtsal kohal on oligarhid, show-bisnise esindajad. Tarbimine, mis saabus meile Ameerikast, valitseb kõikjal, vaimsetele väärtustele pole kohta. Nagu kirjutab teie kolleeg Vladimir Martõnov: kui varem oli filosoofide, kunstnike, poeetide ja heliloojate ajastu, siis nüüd on saabunud juuksurite, moekunstnike ja mannekeenide aeg.

Jah, tõesti, Vladimir Martõnov alustab oma raamatus "Helilooja ajastu lõpp" just sellest õigest vaatepunktist. Kuid lugedes raamatut tähelepanelikult, võib tulla järeldusele, et ta ei püüa sellele vastanduda, vaid on valmis alistuma – mis siis ikka, pole midagi teha. See on kaval raamat. Ühest küljest autor avaldab õigeid mõtteid, viidates selliste autoriteetsetele filosoofidele nagu Heidegger ja Hegel, seejärel aga soovib kõigil ühineda antikultuuriga. Kogu oma talendi ja lugemuse kasutab Martõnov selleks, et raamatu lõpus tulla selliste järeldustele, ühinedes sellega kultuurivastases liikumises. Ja seda just sellisel ajal, mil me kogeme rünnakuid kultuurse inimese vastu. Kui elasime totalitaarses riigis, ei saanud me midagi teha. Kuid ometi oli inimesi, kes ütlesid: mina isiklikult keeldun selles osalemast. Meie kõik, või kui mitte just kõik, siis paljud, tunnetasime selle elu piiratust, pidime tõmbuma iseendasse, mis polnud omane teiste maade inimestele. Olen korduvalt käinud Ameerikas ja võin öelda, et paljud, isegi elanikkonna intellektuaalsem osa, paistavad silma niinimetatud lojaalsusega. Nad ei ütle midagi taunivat oma ülemuste või valitsuse kohta. Nad on hoopis rohkem hirmul, kui olime meie totalitaarse režiimi ajal.

Meid ähvardas türm, kui lugesime keelatud kirjandust või arutasime keelatud teemasid. Aga sellest hoolimata me lugesime ja arutasime, sest meile oli oluline säilitada mõtlema inimese staatus. Nüüd oleme üle kogu maailma laiali hajutatud. Tänu nõukogude režiimi ajal meisse süstitud protestivaimule ei saa me jätta märkamata ka sel-

le ühiskonna puudusi, milles elame. Ma mõtlen, et see on omamoodi hea ja kasulik: me ikkagi ilmutame mingit teist arusaama, teist mõtlemist. Ja seda on vaja igale ühiskonnale.

“SOOVITAN TEIL MINNA OMA “VALE” TEED.”

Te meenutasite nõukogude aega. Kuuekümnendatel aastatel, kui te veel õppisite Moskva konservatooriumis, Šostakovitš n-ö õnnistas teid, soovitades teil minna oma “vale” teed.

Jah, ta toetas mind tollal väga. Aga tegelikult oligi see minu ainus kohtumine Šostakovitšiga. Näitasin talle oma noorpõlve sümfooniat. Nüüd saan aru, et see oli kehv töö, ja et tema, tehes mõned märkused, suhtus väga hästi mu ebatäiuslikku teosesse. Heatahtliku inimesena nägi ta tõenäoliselt rohkem, kui seal parasjagu oli, ning otsustas mind toetada. Tema saatesõnad aitasid mind eriti neil rasketel, peaaegu lootusetutel aegadel, kui mu muusikat praktiliselt üldse ei mängitud. Muidugi leidis neid, kes keeldudest üle astusid ja kord kümne aasta jooksul said midagi teha. Näiteks Grigori Frid ja Milman esitasid mu teoseid sellistes mitteametlikes kohtades nagu Kunstnike Majas, oma klubides...

Meie konservatooriumi ühiselamus elasid välismaalased, üks neist, tšehhi helilooja ja muusikateadlane Vašek Kucera saavutas koguni seda, et üks mu teos kõlas Tšehhi raadios. Sain ka salvestuse ning võisin seda sõpradele kuulata anda. Kõigil neil aastatel kõlas mu muusika ainult kitsas sõprade-mõttekaaslaste ringis, kes mind väga toetasid.

Kellega heliloojatest on teil suhted säilinud?

Oleme väga head sõbrad Viktor Susliniga. Ta elab nagu minagi Saksamaal, oleme naabrid. Õppisime mõlemad konservatooriumis Nikolai Peiko juures. Ta on minust üksteist aastat noorem, mina õppisin juba aspirantuuris, kui tema konservatooriumi astus. Viktor Suslin on väga sügav, intellektuaalne helilooja ja kuigi me alati pole kõiges ühel meelel, on ta mulle vaimselt lähedane inimene. (1970. aastatel löid Gubaidulina, Suslin ja Vjatšeslav Artjomov ansambli Astreja, mitte esinemiseks, vaid

lihtsalt koos muusitseerimiseks. Mõned oma improvisatsioonid salvestati lindile, üks neist kõlab Elem Klimovi filmis “Hüvastijätt”.)

Peale selle säilisid mul vaimsed sidemed minuga ühel ajal Moskvas tegutsenud heliloojate Gija Kantšeli, Aleksandr Vustini, Aleksandr Knaifeli ja Valentin Silvestroviga.

Kas suhtlete ka Arvo Pärdiva – temagi elab ju Saksamaal?

Mulle räägiti, et ta elab nüüd Eestis. (Arvo Pärt oli ka Gubaidulina Tallinna kontserdil, seal toimus kahe helilooja väga soe ja südamluk kohtumine. “Ammugi olen unistanud teid näha!” hüüatas Sofia Gubaidulina, kui Arvo Pärt koos abikaasaga tulid pärast kontserti lava taha.) Me elame ikkagi erinevates kohtades, peale selle on helilooja elukutse raske ja vajab palju üksindust, nii et pole võimalik väga sageli suhelda. Me pole ka varem kuigi palju suhelnud. Kuid sellest hoolimata on sisemine, vaimne side olnud nii tugev, et on elus praeguseni. Oleme hingesugulased. Mulle on väga olulised sidemed Ukraina, Gruusia, Armeenia, Eestiga heade inimeste kaudu. Praegusel ajal levib vihkamine nagu viirus kogu maailmas ja väga tähtis on säilitada ja kultiveerida häid suhteid, hingelist heldust, hakata vihkamisele kas või natukene vastu. Me ei saa mõjutada kogu maailmakorda, aga igaüks meist võib kas või enda pärast oma ringkonnas midagi teha. Ja sedagi on juba väga palju.

TSIVILISEERITUD EI TÄHENDA KULTUURNE

Pianist ja kirjanik Valeri Afanasjev, kes lahkus 1970. aastatel Nõukogude Liidust ja esineb nüüd regulaarselt kodumaal, väljendas ühes oma intervjuus üsna kriitilist arvamust kogu maailmas süveneva kultuurikriisi kohta. Kas jagate tema arvamust, et “maa vaimuelu kvaliteeti ei määra olemasolevate Interneti punktide arv, vaid vastupidi”.

Jah, muidugi. Me elame sellisel ajal, kui tsivilisatsioon eraldub kultuurist. Üha sagedamini näed tsiviliseeritud inimest, kes pole enam kultuurne. Peale selle arvan ma, et mõisted “kultuur” ja “tsivilisatsioon” vajavad täpsustamist. Kultuur on juba tõrjutud äärealadele, kuid võivad tulla ajad, mil kultuur muutub tervele ühis-

konnakihile kättesaamatuks. Ja kui see ühiskonnakiht kultuuri ei toeta, võib kultuur kaduda. Järjest suurem hulk inimesi tahab ainult kergesti vastuvõetavat kunsti, kiiresti ja odavalt mingi hulga muljeid saada ja lõõgastuda. Ei viitsita minna süvamuusika kontsertidele, sest see nõuab hingelist ja vaimset pingutust. Nii toimub kõikjal ja selle probleemi olemus pole nii lihtne. Elatustase on kõikjal tõusnud, selle saavutamiseks peab palju töötama, aga süvamuusika nõuab veel omaette jõupingutusi. Kurb, et süvamuusika tõrjutakse kõrvale, see on hirmutav tendents. Kuid sellegipoolest on kohti ja inimesi, kes toetavad klassikalist muusikat ja tänapäeva kunsti. Olen viimasel ajal päris palju selliseid inimesi kohanud ja mitte sugugi ainult muusikuid. Olin kord Ungari ja Rumeenia piiril asuvas kloostri. Sealset mungad on väga haritud, toetavad nüüdiskunsti, korraldavad festivali, kohtuvad heliloojatega ja kutsuvad festivalile häid muusikuid. Sinna voolab kokku inimesi, kes ei soovi

Juba sünnist saadik olen jagunenud kaheks hüpostaasiks. Minu isa on tatarlane, ema venelane, kuulun kahte kultuuriruumi, itta ja läände. Üldse tunnen, et mul oleks nagu isegi mitte kaks, vaid neli verd. Kõigepealt isa poolt olen ma tatarlane, ema poolt olen slaavlane. Väga oluline inimene minu elus oli juudi soost muusikakooli direktor ning juudi soost olid ka mu kõige olulisemad õpetajad. Ja mu vaimutoit on saksa kultuur...

(Sofia Gubaidulina)

On heliloojaid, kes teadlikult konstrueerivad oma teoseid. Mina aga olen selline, kelle loomeprotsess on nagu kasvatamine, teose vorm aga nagu taim või puu, millel on juur, tüvi, oksad ja lehed. Nii tundub see iga kord uus, aga oma olemuselt toetub traditsioonilisele.

(Sofia Gubaidulina)

ikka ja jälle kuulata ühtesid ja samu klassikašlaagreid. Kloostri juures tegutseb gümnaasium, kus esikohal on humanitaarained. Õppeajal kasvavad õpilased kokku oma õpetajatega ning suureks saades tulevad siia jälle tagasi ja aitavad festivali korraldada. Need lapsed, nüüd juba 25–30-aastased, avaldasid mulle sügavat muljet. Neil püsib Euroopa kultuur. Ma ei tea, kas Ameerikas on selliseid institutsioone, kuid Euroopas on nad olemas. Seetõttu usun, et tõsine kunst ei kao.

JOSQUIN DESPREZ' ST CAGE'INI

Millist muusikat armastab helilooja Gubaidulina? Kas te kuulata muusikat nagu helilooja või nagu lihtsalt kuulaja? Nagu kuulaja. Püüan sellistel hetkedel mitte olla helilooja. Üldse tundub mulle, et heliloojad on halvad kuulajad. Vahel ma palun isegi oma sõpradel mitte kontserdile tulla. Kui aga rääkida sellest, mida ma kõige rohkem armastan, siis on mul erinevatel ajajärgudel olnud erinevad lemmikud. Varasemast ajast Josquin Desprez, klassikutest Beethoven. Ilma Beethovenita ma lihtsalt ei suuda elada. Hilisematest autoritest on mulle sügavat mõju avaldanud Wagner, Mahler, Bruckner. Vene muusikast armastan väga Tšaikovskit. 20. sajandi muusikast köidavad mind, nii imelik, kui see ka pole, kaks vastandlikku heliloojat, Webern ja Messiaen.

Aga Prokofjev ja Rahmaninov?

Nemad on tähed. Ma imetlen neid. Üldse on vähe heliloojaid, keda ma ei imetleks. Peaaegu kõik, mida kuulen, vaimustab mind. Näiteks Prokofjev ja Šostakovitš pole minu jaoks vastandlikud isiksused, ma imetlen neid mõlemaid. Aga kui mind Prokofjevi loomingust vaimustas Kolmas klaverikontsert, "Sarkasmid", siis Šostakovitšita ei saanud ma nooruses üldse elada. Nüüd on natuke teistmoodi. Üle kõige hindan Šostakovitšis tema traagilisust, ilmselt sellepärast, et mulle on väga oluline just traagilisuse väljendus kunstis.

Kuidas te suhtute minimalistidesse ja üldse sellesse loomesuunda?

See on iseenesest väga külgetõmbav suundumus, kuid sisaldab endas midagi materialistlikku. Muusikalise materjali kordamine on tunduvalt lihtsam kui muusikaline areng. Kardan, et pärast minimalismi on inimene pisut juba mürgitatud sellest lihtsusest. See suund tuli Ameerikast ja on seal väga hinnas. Tegin kord Ameerikas meistrklassi, noored heliloojad, kes sinna tulid, olid kõik minimalistid. Pean ütleva, et keegi neist ei jõudnud hiljem eriti kuhugi.

Mulle tundub, et minimalism on mõnikord katse maskeerida iseseisva mõtlemise nappust või siis mingi nali, nagu Malevitši "Must ruut" – siinkohal ma mõtlen näiteks John Cage'i teost "4'33". See on ju muusika lõpp?

Jah, kahtlemata, see on mingil kujul lõpp. Kuid mulle siiski ei tundu, et see on helilooja mõtlemise nappus. Cage oli rahutu hing, otsija, kes proovis nii ja naa. Minimalistide hulgas on sügavaid inimesi, nagu Cage ja Reich. Nad otsivad midagi uut, ei leia seda ning siis jõuavad selleni.

Kuid kas see on muusikale ohtlik?

Ma arvan, et muusikale on ohtlik nn innovatsioon. Kui me keskendume sellele ja kordame, siis langeb rõhk materiaalsele, muutumine, teisenemine jääb tagaplaanile ning pikapeale hääbub hoopis. Kunsti eesmärk ja olemus on alati olnud muutumine; leiva muutumine Kristuse ihuks, veini muutumine Kristuse vereks. Minu seisukohalt on halb, kui see eesmärk muutub "innovatsiooniks". Minimalism kätkeb endas liiga materialistlikku suhtumist.

See on mõttemäng, aga muusika pole mitte ainult mõttemäng, vaid kõrgemal tasemel emotsionaalne kunst. Helilooja on peaaegu alati meedium, vahendaja, ning energieetiline laeng tuleb teispoolest, kosmosest?

Küllap see nii on. Igal juhul ei rahulda mind kui kuulajat muusika, kus rõhk on materiaalsel. Mitte ainult minimalismis, vaid ka sellises 20. sajandi muusikasuumdumuses nagu serialism on palju materiaalsel. Kui kogu tähelepanu on pööratud struktuurile, siis teadvus süveneb sellesse niivõrd, et materiaa hakkab rõhuma vaimu. Serialistidel pole vormi. Vorm ja struktuur satuvad vastuollu.

HETK TÄIUSLIKKU ÕNNE

Te olete lõpetanud Kaasani ja Moskva konservatooriumi kahel erialal: helilooja ja pianistina. Sellest hoolimata pole te eriti palju klaverile kirjutanud.

Jah, mitte eriti. Minu esimene teos klaverile oli "Chaconne", kaheksateist minutit kestev üheosaline teos, mille kirjutasin Maria Mdivanile. Siis kolmeosaline sonaat, mille pühendasin oma sõbratari Henriette Mirvise sõbrale. Kontsert klaverile ja kammerorkestrile "Introitus" on pühendatud Bahtšijevile ja Nikolajevskile. See pole traditsiooniline klaverikontsert, vaid rohkem meditatiivne pala. Siis on mul veel lastepalade tsükkel "Muusikalised mänguasjad". Palade kujundid pole keerulised ja neid võivad ka lapsed mängida. Ongi kogu mu klaverilooming. Kuna ma olen pianist, siis oli mul väga raske hoiduda klaverimuusika loomisest. Kuid ma pidin seda tegema, et laiendada oma teadvust ja mitte sõltuda sellest instrumendist. Selleks kulus mul palju aega.

Te kirjutate muusikat ilma klaverita nagu paljud heliloojad?

Jah, ilma klaverita.

Aga erinevalt paljudest teistest ei kasuta te arvutit?

Ei kasuta. Mulle ei meeldi masinaga suhelda. Praegusel ajal on tulevastel heliloojatel lausa kohustuslik osata arvutil muusikat kirjutada. Minu põhimõtetega ei lähe see absoluutselt kokku. Näiteks arvutis näeb korraga osa teosest, kahte lehekülge. Aga see on väga väike osa, mulle on alati

väga tähtis tervik. Ma ei suuda keskenduda ainult paarile leheküljele.

Seda enam, et te olete alati püüelnud suurvormide poole. Milline on teie kõige viimane teos?

Viiulikontsert Anne-Sophie Mutterile. Paul Zacher, käsikirjade kolleksionäär, igati väga väärikas inimene oli temasse väga kiindunud ja tahtis ammu, et kirjutaksin Anne-Sophiele kontserdi, aga ma ei suutnud selleks kuidagi aega leida. Kuid siis Zacher suri ja surnute ees tunnen ma suuremat vastutust kui elavate ees. Otsustasin, et pean tema soovi täitma. Kontsert on kirjutatud 2007. aastal, see on minu teine viiulikontsert pärast "Offertoriumi". Teose esiettekannet toimus Luzerni festivalil, suures hea akustikaga saalis, millest on mul vaimustavad muljed. Esitus oli suurepärane: soleeris Anne-Sophie, Simon Rattle dirigeeris geniaalselt Berliini Filharmoonikuid. Publik kuulas tähelepanelikult. Elus on vahel hetk täiuslikku õnne. See oli üks nendest.

Tõlkinud Ia Rimmel

Juba oma esimestes teostes hämmastas Gubaidulina terviklikkusega, andis aimu omapärasest sisemaailmast ja vääramatust loometahtest. Stilistiline evolutsioon muutis tema muusika ekspressiivsemaks, kuid põhiolemus jäi samaks. Ta on sihikindel ja kompromissitu nii elus kui ka loomingus, võimetu mingiteks sobinguteks, äärmiselt nõudlik enda vastu, samas heasoovlik inimsuhetes, avara vaatega ja kannatlik iga "võõra" muusikalise maailma ja keele vastu.

(Alfred Schnittke)

ELULUGU

Sofia Gubaidulina on sündinud 24. oktoobril 1931. aastal Tatari ANSVs Tšistopolis. Tema isa Asgat Gubaidulin oli geodeet, ema Feodosja Gubaidulina õpetaja. Sofia Gubaidulina vanaisa Masgud Gubaidulin oli mulla. 1932. aastal asus pere elama Kaasanisse. Sofia Gubaidulina õppis sealses muusikakoolis ja muusikagümnaasiumis klaverit ja kompositsiooni. 1949. aastal astus ta Kaasani konservatooriumi, mille lõpetas 1954. aastal Albert Lemani kompositsiooniklassis ja Grigori Kogani klaveriklassis. 1954. aastal astus ta Moskva konservatooriumi, kus õppis Nikolai Peiko kompositsiooniklassis ja Jakov Zaki klaveriklassis. 1963. aastal lõpetas aspirantuuri Vissarion Šebalini juures. 1969–1970 töötas Sofia Gubaidulina Moskva elektroonilise muusika eksperimentaalstudios Skrjabini muuseumis. 1975. aastal esines improvisatsioonidega ansambli Astreja koosseisus koos Viktor Suslini ja Vjatšeslav Artjomoviga.

1979. aastal pärast Tihhon Hrennikovi ettekannet VI üleliidulisel heliloojate kongressil, kus Gubaidulina muusikale sai osaks hävitav kriitika, langes ta nn Hrennikovi seitsmikku, musta nimekirja.

1991. aastal, saades stipendiumi Saksamaalt, töötas ta Vorpsvedis. 1992. aastast elab Gubaidulina Appenis, Hamburgi lähedal.

Sofia Gubaidulina on saanud mitmeid kaalukaid preemiaid, nende hulgas Monaco vürsti preemia (1987), Venemaa riiklik preemia (1992), Venemaa preemia Triumf silmapaistvate saavutuste eest kunstis (2006), Kussewitzky preemia (1990 ja 1994), preemia Praemium Imperiale (Jaapan, 1998), preemia fondilt "Piibel ja kultuur" (1999), orden "Pour le Mérite" (Saksamaa, 2000), Goethe preemia (2001), Polar Music Prize (Rootsi, 2002) ja preemia "Living Composer" Cannes Classical Awards (2003).

Tema teoste hulka kuuluvad kantaadid "Öö Memfises" vanaegiptuse tekstidele (1968), "Rubaiid" Hafizi, Hakani ja Umar Hajjami tekstidele (1969), "Tundide raamatust" Rilke tekstidele (1991), "Nüüd on alati lund" Gennadi Aigi tekstidele (1993), Muusika flöödile, keelpillidele ja löökpillidele (1993), Sümfonia kaheteistkümnnes osas "Stimmen... verstummen" (1986), Sümfonia neljas osas "Aja figuurid" (1994), Viiulikontsert "Offertorium", Aldikontsert (1996), "Kaks teed" (pühendatud Mariale ja Martale) kahele viiulile ja sümfoniaorkestrile, "Hümn päikesele" tšellole ja koorile, Tšellokontsert "Pidu on täies hoos" (1993), "Mõtisklused Bachi koraalist" (1993), "Seitse sõna" tšellole, bajaanile ja keelpillidele, "Halleluuja" koorile, orkestrile, orelile, tiiskandile ja valgusprojektoritele (1990), "Hinge aeg" Marina Tsvetajeva luulele (1976), "Quaterion" neljale tšellole (1996), Silenzio – trio viiulile, tšellole ja bajaanile, "Perception" baritonile ja keelpilliansambli (1981/1983/1986), "Johannese passioon" (2000). Peale selle on Gubaidulina kirjutanud muusikat kahekümne viiele filmile, nende hulgas "Hernehirmutis", "Päev doktor Kalinnikovi elus", "Mowgli", "Kass, kes kõndis omapääd" jt.

Kõlmasinad ja Turntable'i festival "Wien Modernil"

TALVI NURGAMAA

vioolamängija

Tänavune "Wien Modern" koondas enam kui nädalaks Viini Kunstiülikooli näitusesaali Semper Depo ja Alte Schmiedesse palju tehnikahuvilisi, mehaanilise eksperimentaalse kõla lembeseid ja sahinanautijaid. Semper Depo näitusel eksponeerisid oma töid mitmed kuulsad kõlamineistrid. Ajaloolistest pillidest oli esindatud *subharchord*. Peaaegu igal öhtul toimus kontsertloeng, kus demonstreeriti, kuidas neil pillidel mängitakse. Kolmel öhtul toimus samas ka DJ-de festival, kus kõige tavapärasemad selle valdkonna esindajad olid Austria täht DJ DSL ja Felix Kubin Berliinist.

Kõlmasinad ja isemängivad pillid ei ole viimaste sajandite huviobjekt. Pigem on just 20. sajandil hakanud huvi selliste masinate vastu taanduma. Kõlamine ajalugu ulatub tagasi 14. sajandisse, kuulsaim selle ajastu leiutis on kellamäng, kuid säilinud on ka aukudega silindri, esimese teada oleva kõlamine kirjeldus 9. sajandist.

Jutumasin Talking Machine

"Wien Moderni" näitusel olid esindatud siiski viimase viiekümne aasta jooksul valminud leiutised. Populaarseimaks pilliks oli tuntud liikuvate skulptuuride ja kõlamine meistri Martin Richesi **Talking Machine**. Kolmekümne kahe erineva suuõone kuju matkiva orelivilega jutumasin, mille põhikeeleks on inglise keel, suudab ka saksa ja jaapani keeles sajani numbreid lugeda. Jutumasina idee autor on Wolfgang Kempelen. Erinevalt 18. sajandil elanud leiduri piiratud võimalustest oli Martin Richesil võimalik kasutada oreliviledele kuju andmisel häälikute tämbri täpselt matkimiseks röntgenipilte. Kõla tekitamise põhimõte sarnaneb oreliga, masin pumpab end õhku täis ja laseb õhu suuõonekujuisse keelt imiteerivasse metall-lehekesega puuvillesse. Pillil on oma tarkvara, mille abil saab lauseid kombi-

Tuntud elektroonik Felix Kubin aktsioonis.

neerida või erinevaid häälikuid proovida, kuid kõnemasinat saab ühendada ka teise arvutiga. Nii lõi Berliinist pärit helilooja Roland Pfrenge jutumasina jaoks uuema, laiemate võimalustega tarkvara. Näiteks muundub sellega üks *loop*'iv (pidevalt korduv) sõna märkamatult teiseks sõnaks, samuti on võimalik häälikutevahelisi pause paremini organiseerida. Seda kõike demonstreeris Pfrenge oma teoses jutumasinale ja flöödile, pannes ka flöödimängija jutumasinaga dialoogi pidama. Talking Machine'i hääleulatus on väike, kõik vookaale imiteerivad vilede on suhteliselt samal kõrgusel, kuid suuõone erineva kuju tõttu on vilede helikõrgustel siiski mikrointervallised vahed. See võimaldab erinevaid häälikuklahve eraldi vajutades huvitavaid meloodiaid luua.

Puukraapija, Autoklavierspieler ja isemängiv DJ

Kõige mürarikkamad leiutised pärinesid Winfried Ritschilt. Grazist pärit 43-aastane tehnikageenius näitas seekord kolme müristamisvõimalust. Kõige kurdistavam nendest oli **Wood Scratcher** (puukraapija), seda nime ei tahtnud pilli autor isegi saksa keelde tõlkida. Tegemist ei ole autori sõnul lihtsalt kraapijaga, vaid oluline on DJ-de tehnilistest võtetest pärinev skrätšimistehnika. Metallkruvide vahele pandud puuketas, mis on vinüülplaadi prototüüp, keerleb ning läheneb teravale metallorale, mida võiks tinglikult plaadinõelaks nimetada. Puuketta ja metallora kokkupuutel tekib heli, mida aitavad võimendada ketta lähedale paigutatud mikrofonid. Metallora läheb aina sügavamale, müra muutub val-

jemaks ning tämbrirohkemaks.

Autoklavierspieler on mehhanism, mida saab ühendada iga klaveriga. Masinal on 88 elektromehaanilist sõrme, mis on keeruka arvutiprogrammi abil võimelised mängima klaverit üheaegselt erineva helitugevusega. "Wien Moderni" raames oleval näitusel oli mehhanism ühendatud kahe klaveriga.

Kolmas Winfried Ritschi leiutis "Wien Moderni" näitusel oli **Automatic DJ** ehk isemängiv DJ.

Volkmar Klieni meediainstallatsioon "Relative Realitäten" paelus nii pildi kui heliga. See on suures ruumis pendlina liikuv sensoritega ühendatud videomonitor.

Videomonitor jätab mulje, justkui oleks tegemist aknaga idüllilisse piknikulauaga suvemaastikku, pendli liikumisel muutub ka pilt. Sensoritel on ühendus matemaatilise arvutiprogrammiga, mis loob vastavalt pendli asukohale kolmemõõtmelise ambientliku kõlamaailma. Teose vormi ja pikuse määrab see, kuidas ja kui kaua pendel kõigub.

Carsten Nicolai loodud Bausatz Noto ei ole midagi muud kui laud, kuhu on monteeritud neli vinüülimängijat. Masinale on loodud ka spetsiaalsed helikandjad, mis erinevad tavalistest vinüülidest selle poolest, et plaadinõel ei lähe üht trakkki mängides edasi, vaid jääb sama asja kordama. See võimaldab erinevaid *sound'e* lõpmatuseni korduma panna ning nelja erinevat rütmimustrit või *sound'i* omavahel kokku segada.

Rariteetseim ja vanim eksponaat toimunud näitusel oli **subharchord**, mis arendati välja ajavahemikul 1959–1968 Berliinis raadioteatri ja filmide helindamiseks ja spetsiaalsete heliefektide teostamiseks. Poliitilistel põhjustel oldi sunnitud nende pillide arendamine ja valmistamine peatama. Täna on säilinud vaid kaks *subharchord'i*. *Subharchord'i* efektid ja *sound'id* on kindlasti tuttavad kõigile, kes on näinud nõukogudeaegseid laste animafilme.

Turntable'i festival

Semper Depo näitus pakkus mängurõõmu nii eksperimentaalse kõla nautijaile kui ka igas vanuses uudishimulikele küllastajale. Kolmel öhtul sai publik näha ka seda, milleks on võimelised professionaalsed pühendunud mängijad. Toimus **Turntable'i festival**. Esimesel öhtul vapustas Poolast

pärit eksperimenteeriv DJ **Sebastian Buczek** oma arusaamaga *turntable'*ist, konstrueerides lavale hiigelsuure keelpilli. Tema jaoks oli *turntable* ümmargune laud, mille kohal võnkus üle lava hiigelsuur keel. Keele suuruselt ja selle madalast pingest johtuvalt tekkis selle võnkumisel helikõrguse abil hoopis südamelöökidega sarnanev rütm, mille juurde DJ Buczek sulandas iga-sugu harjasahinaid ja paberikrabinaid. Tulemus oli väga tundlik ja meditatiivne.

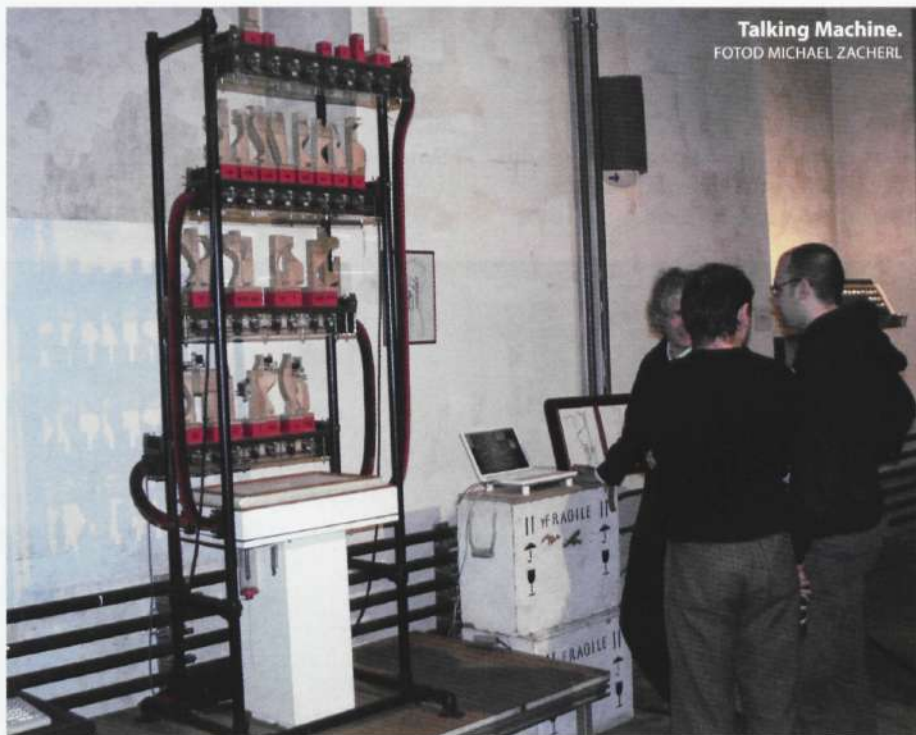
Teisel öhtul tegi huvitava etteaste DJ-de grupp **Institut für Feinmotorik** Saksamaalt, kes kasutas küll tavalist aparatuuri, kuid vinüülide asemel panid nad plaadiketta kohale hoopis kummiriba ja ühendasid selle plaadi nõelaga ning plaadikettale kleepisid pabeririba. Heli tekitas see, kui pöörleval kettal olev pabeririba möödus kummiribast. Heli kordumisest tekkis rütm ning seda tehnikat mitmekesi viljeldes polürütmia. Kirjeldatud tehnikaga sai ka teatud piirides varieerida, näiteks olenes helikõrgus ketta kohale pandud kummiriba paksusest, ning loomulikult sai varieerida ka kiirust. Vahelduseks pandi ketta peale ka väikseid metall-esemeid ning kasutati erinevaid helitugevusi ja tämbri muutusi. Neljaliikmelise seltskonna omavaheline musitseerimine tundus kui kõrgtasemel paindlik kammermuusika.

Kolmanda öhtu peaesineja oli legen-

daarne **Otomo Yoshihide** Jaapanist, kellega koos ja vaheldumisi musitseerisid ka teised DJ-d Jaapanist ja mujalt. Yoshihide enda etteasted olid iseloomukalt energilised ja särtsakad. Tähelepanu äratas tendents saavutada teose kulminatsioon kitarri üksiku undava kauakestva valjeneva *feedback*-heliga, mis kestab ja kasvab seni, kuni vähemalt pool kuulajaist on kõrvad kinni pannud ning mille katkestab *distortion*-efektiga kitarrimüra alumises registris. Undava *feedback*-heli ja *distortion'i* omavaheline sidumine tekitas tüüpiliselt väga suure muusikalise pinget, kuid kerkis küsimus, kas see pinget on tõesti saavutatav vaid peaaegu valuläve ületava helitugevusega.

Turntable'i festivalil astusid üles ka märksa traditsioonilisemad DJ-d. Esimese öhtu peaesineja oli Austriast pärit **DJ DSL**, kes lummas publikut maitseka kahtunnise rännakuga erinevates elektroonilise tantsumuusika stiilides. Teise öhtu peaesineja oli **Felix Kubin**, kes mängis põhiliselt saksa elektroonilist muusikat, püüdes sütitada publikut oma liikumise ja muude muusikaväliste atraktsioonidega.

Turntable'i festival pani nägema *turntable'*it kui ühte tähtsat ja laialdaste võimalustega improvisatsiooniks kohast instrumenti tänapäeva muusikamaailmas.

Talking Machine.
FOTOD MICHAEL ZACHERL

Tartu Elleri kooli sümfoniettorkester käis kontserdituuril Prantsusmaal

Kirgas valgus, mida Eestis vaid kevaditi kohtab, ehtes jõulupuud kingikuhilatega rohelistel muruplatsidel, suur liuväli Hôtel de Ville'i ees, värskete *baguette*'ide ja juustupoe hörk hõng, tänavamuusikud Vivaldi "Talve" viiuldamas, õhtupimeduses täistundidel sädelev Eiffeli torn ning tulesäras Champs-Élysées. Just sellisesse jõulueelsesse Pariisi viis Heino Elleri nimelise Tartu Muusikakooli sümfoniettorkestri talvine kontserdireis. Nädalane tuur, mis kestis 11.–18. detsembrini, oli senistest pikim ja kaugeim. Kontserte anti neli, esinemiskohtadeks Pariisi eeslinnad Clamart, Bagneaux, Malakoff ja Fontenay-aux-Roses. Kontsertide esimene pool oli prantslaste sisustada, teises pooles musitseeris Eller Sümfonietti, dirigendiks Endel Nõgene.

Ellerlaste peamiseks võõrustajaks oli Clamart'i Henri Dutilleux' nimeline konservatoorium ja selle direktor Jean Maumené. Kahe kooli sidemed tekkisid suuresti tänu Clamart'i Sõpruslinnade Ühingu presidendile Gérard Thieserile. Nimelt on Clamart'i sõpruslinn Lüneburg, viimane

aga omakorda sõbrustab Tartuga. Ja nii satiski hr Thieser 2005. aasta suvel Tartu hansapäevadele, pannes ühtlasi aluse ka kahe kooli vahelisele kontaktile. Prantslasi võttis Elleri kool esmakordselt vastu 2007. aasta veebruaris. Detsembris oli aeg vastukülaskäiguks.

Eestlaste-prantslaste ühiskontserdid olid eeslinnades suured kultuurisündmused. Saalid olid täis, mõnel kontserdil jäi istekohtadestki puudu. Clamart'i linnapea Philippe Kaltenbach avaldas oma kontserdielses sõnavõtus lootust, et suhted väikes riigi Eestiga, mis alles hiljuti astus Euroopa Liitu ja mida Prantsusmaal veel eriti hästi ei tunta, arenevad jõudsalt edasi ja mitte ainult kultuuri alal, vaid ka laiemalt. Samuti rõhutas ta erinevate kultuuritaustadega noorte omavahelise suhtlemise tähtsust, mis aitab lähendada eestlasi ja prantslasi. Selgus, et senisest enam lähenesid ka prantslased ise. Nimelt olid kontserdipaikade konservatooriumid kokku pannud Lõuna-Seine'i Sümfooniaorkestri (Orchestre Symphonique Sud de Seine), mis koosnes kolmanda tsükli muusikaõpilastest vanuses 12–18 aastat ja oli Eller Sümfoniettile ühis-

kontsertideks sobiv partner. Lõuna-Seine'i orkestrile olid need esimesed kontserdid üldse, koos oli mängitud vaid kolm kuud. Clamart'i konservatooriumi direktor Jean Maumené pidas sellise orkestri moodustamist ning ka õpilasvahetusi ja ühiskontserte eestlastega noortele orkestrantidele äärmiselt arendavaks. Need aitavad tema sõnul õpilastel ühele eesmärgile pühenduda ning innustavad rohkem tööle.

Palusin hr Maumenél lühidalt selgitada, mida sealne tsükliõpe muusikahariduses endast kujutab ja kui palju on muusikat õpinud kolmanda tsükli õpilased. "Muusikaõppur alustab õpinguid kuue- kuni seitsmeaastaselt. Ühe tsükli pikkus on maksimumselt neli aastat, niisiis, esimesed kaks tsükli läbib ta kaheksa aastaga, võimekam võib seda teha ka kiiremini, näiteks kuue aastaga. Teise tsükli lõpus on õpilasel valikuvõimalus saada kas professionaaliks, praktiseerivaks või asjaarmastajaks muusikuks. Viimati mainitud lõpetavad oma muusikahariduse kolmanda tsükliga, professionaalideks ihkavad õpilased aga jätkavad pärast kolmandat tsükli veel kaks-kolm aastat õpinguid."

Eller Sümfonietti keelpillikoosseis esimesel proovil Clamart'i konservatooriumi saalis. Dirigent Endel Nõgene.
FOTO SILVER MESI

Eesti jazz kõlas Jaapanis

Eesti muusikuid on Jaapanis käinud omajagu. Eelkõige oleme kuulnud meie kooridele, näiteks Ellerheinale ja Eesti Filharmoonia Kammerkoorile osaks saanud soojast vastuvõtust. Läänud jõulukuul käis oma trioga (Taavo Rimmel bassil ja Ahto Abner trummidel) Jaapanis esinemas pianist **Tõnu Naissoo**, kelle muljetest allpool.

Kuidas tuli ettepanek Jaapanis esineda?

Juba mõned aastad on mu plaate välja andnud Jaapani firma Atelier Sawano. Eelmisel aastal telliti mult järjekorras kolmas plaat ja see väike tuur oligi mõeldud uue plaadi promona. Esimene kontsert oli ühes Tokyo esinduslikumas jazzklubis Body and Soul, vastvõtt oli väga soe. Järgmisel päeval oli kontsert Musashino Swing Hallis. Juba Tallinnas sain teada, et kontsert on välja müüdud. Jällegi väga hea vastuvõtt ja tõeliselt palju autogrammi-soovijaid – kirjutasime neid kõik kolmekesi kolmveerandi tundi. Viimane kontsert leidis aset Osakas Hyogo X'mas Jazz Festivali raames väga huvitava arhitektuuriga saalis. Taas ülihea vastuvõtt, kolm lisapala ja pikk autogrammijärjekord. Esinemistingimused olid suurepärased – hea akustikaga saalid, uued Steinway kontsertklaverid, mille juurde kuulus häälestus setti-

de vahel. Millest veel võiks üks (jazz)-pianist unistada?

Kuidas iseloomustad Jaapani jazzielu?

Täpselt ei oska vastata, kuna olime sel maal ainult nädala ja seotud vaid oma tuuriga. Küll aga jäi kõrva, et isegi väikeses toidukohas kõlas taustaks klassikaline jazzmuusika. Samuti olid plaadipoodides suures valikus esindatud nii maailma kui nende omad jazzinimed, suure üllatusena leidsin sealt ka oma nime ja plaadid. Teadsin seda ka varasemast ajast, et jazz on sellel maal au sees.

Millised on tulevikuplaanid?

Püüan leida aega ka oma muusika kirjutamiseks ja seda mitmes žanris. Kõigepealt on vaja lõpule viia üks plaadiprojekt, mis on mitmel põhjusel lohisema jäänud. Lisaks kodumaal esinemisele tuleb ka mõningaid kontserdireise välismaale. Neist ajaliselt lähimad on esinemised Kanadas (Ottawa ja Toronto) ning USAs (Washington ja New York) Eesti Vabariigi 90. aastapäeva puhul. "Jazzkaare" raames on isa, Uno Naissoo 80. sünnipäeva tähistavad kontserdid.

Joosep Sang

Kui prantslaste kavast oli vaid prantsuse muusika, täpsemalt Debussy, Raveli ja Fauré looming, siis ellerlased püüdsid end näidata võimalikult mitmekülgset. Eesti muusikast mängiti Elleri "Kodumaist viisi", Pärdi "Fratrest" ja Räätsa Kontserti kammerorkestrile. Peale eesti heliloojate tulid ettekandele ka Rossini "Introduktsioon, teema ja variatsioonid", Lairetti aaria Puccini ooperist "Gianni Schicchi" ning Kantšeli "Eine kleine Daneliade", solistideks Tõnu Kalm, Eerika Jaguson ja Miina Laanesaar. Kontserdid õnnestusid hästi. Eestlaste kava peeti huvitavaks ja eriliseks, soliste suurepäraseks. Arvati, et ellerlased on nii võimekad, et oleks võinud nelja kontserdi tarbeks neli erinevat kava ette valmistada. Eesti heliloojate teati esialgu vaid Pärdi, pärast kontserte päriti juba ka Elleri ja Räätsa kohta.

Boonuse kogu tuurile andis ka see, et õõbiti orkestris mängivate muusikate kodudes. Mõnigi noor eestlane tunnistas, et õppida lähedalt tundma prantslaste elustiili ja olla nädal aega lausa selle sees, on omaette väärtus, mis muidu oleks jäänud kogemata. Külalislahkeid ja abivalmis lapsevanemaid nimetasid ellerlased fantastilisteks. Lapsevanemad olid kohal peaaegu kõigil kontsertidel, iga kord kaasas ka erinevad peretuttavad. Lastevanemate komiteed organiseerisid toitlustamist ja transporti, linnaekskursioonideks anti kaasa giidid. Prantsuse keelt oskavad ellerlased said lihvida oma häädust, mitteoskajad tulid aga tagasi tüüpväljendite ja -sõnade pagasiga. Prantslased omakorda said teada, et on olemas soome-ugri keeled ja üks neist on eesti keel. Keelekümblusele lisaks tehti läbi ka põhjalik kultuurikümblus, alates kuu tunnisest Louvre'i külastusest kuni terve päevani Versailles's.

Mis saab edasi? Juba veebruari lõpul tuleb Lõuna-Seine'i Sümfooniaorkester Eestisse. Koos Eller Sümfooniaga antakse ka siin neli kontserti. Plaanis on korraldada ühised suvekursused muusikate õppuritele-orkestrantidele. Ja miks mitte esitada mõni teos prantsuse-eesti ühisorkestriga.

Kontserdireisi muljeid vahendas
Sirje Häelme-Olesk

Veel üks Chopini konkurss

ADA KUUSEOKS

EMTA õppejõud

Poola muusikageeniusele Fryderyk Chopinile on üle kogu maailma pühendatud mitmeid erinevas eas noorte pianistide võistlusi, mille kuningaks võib pidada "suurte" konkurssi Varsavis. 2005. aastal toimunud konkurss oli viieteistkümmes. Eestis on tänu Narva entusiastlikele klaveripedagoogidele, Poola Suursaatkonnale ja headele sponsoritele eesotsas Mirosław Pienkowskiga loodud Fryderyk Chopini loomingle pühendatud rahvusvaheline Läänemere maade noorte pianistide konkurss, mis tänava käib seitsmendat talve (üle aasta). Võistlus on jagatud kolme vanuserühma ning ulatub oma traditsioonidega isegi Koreani. Suurt huvi äsja möödunud konkursi vastu näitab ainuüksi registreerunute arv 58!

Eelmise aasta lõpus toimus Peterburi Rahmaninovi-nimelises laste kunstikoolis samalaadne rahvusvaheline võistlus, mis oli juba kolmas, kuid Eestis puudus selle ole-

masolust info. Seekordne konkurss viidi läbi neljas vanusekategorias üheksandast kuni kahekümne viienda eluaastani. Osalejaid tuli kokku nelikümmend ja lausa uskumatu, et neist kolmkümmend õpib Peterburis. Osalejate riikide loetelu oli kasin: peale Venemaa vaid Ukraina, Valgevene ja esmakordselt Eesti, keda esindas Tallinna Muusikakeskkooli XI klassi õpilane Eva Vorobjova.

Kaheksaliikmelise žürii tööd juhtas tuntud helilooja Sergei Slonimski, kes nentis muu hulgas: "Surematu Chopin oma klaverimuusikaga on Venemaal enim armastatud helilooja juba üle poolteise sajandi". Žüriiliikmete seas olid Peterburi Rimski-Korsakovi-nimelise konservatooriumi professorid Jekaterina Murina, Paul Jegorov, Tatjana Zagorovskaja ja Eleonora Nuridžanjan. Ainus žüriiliige väljastpoolt Peterburit oli Krakóvi konservatooriumi professor Ewa Bukojemska.

Konkursi pidulikult avatseremoonial sai äsja renoveeritud Peterburi Riikliku Filharmonia Glinka-nimelises Väikeses saalis lisaks kõnedele kuulata veel Chopini muusikat žüriiliikmete esituses. Enneolematu, aga sugugi mitte võimatu! Kontsert eespool nimetatud pianistidelt (va Nuridžanjan) andis konkursile hea hoo.

Järgmisel hommikul algasidki konkursi kuulamised. Noorimaid osavõtjaid (9–12-aastased) oli kõige rohkem, kaksikümmend üks. See vanuserühm jättis väga hea mulje, oli huvitavaid mängijaid, erksust ja krapsakaid sõrmi. Säravalt esines 10-aastane Vladislav Fjodorov, kes 2007. aastal sai esikoha Tallinna konkursil "Noor Muusik". Tema mängus oli ehtsalt omapoolset, mida ei tule selles eas just sageli ette. Kahjuks hinnati poisit esinemist vaid diplomiga Slonimski pala esituse eest. Konkursi pesamunaks osutus just 8-aastaseks saav hiina tüdruk, kes elab Peterburis. Tal olid selged sõrme-

Kõitev klavessiiniõhtu

HEILI MEIBAUM

muusik

Just nii võis nimetada Marju Riisikampi soolokontserti pealkirjaga "Homage à Buxtehude" äsja möödunud aasta 12. detsembril Sausti mõisas. Siin ei ole tegemist ainult kõitva muusika ja esitusega, kaasa mängis supersobiva akustikaga saal, samuti interpreedi kommentaarid esitatava kohta. Viimane on Marju Riisikampi väga tugev külg. Tema ütlemissed on peenelt asjatundlikud, samas muhedad ja mõnusalt pingevabalt esitatud. Teoste taustainfo ja mõnigi oma aja olustikunüanss, välja toodud vahetult enne loo kõlamist, annab väga hea efekti süvenemaks muusikasse värske pilguga-kõrvaga.

Peaaegu tunnistama, et läksin kontserdile pelgalt kohusetundest, päev oli olnud tihe ja terve kontserditäis klavessiinimuusikat tundus sel õhtul väsitav ettevõtmine. Aga seda suurem oli imestus ja kõitvam elamus. Tean Marjut kui suurepärasest muusikust, aga seekord oli ta erakordselt šarmanne – kõik lausa lendles ja mängles nii sõnades kui nootides. Tekkis väga meeldiv salonglik kontakt kuulajatega. Ununes selja taha jäänud tööpäev ja asemele astus lummus. Muusika kõneles, aeg lendas ja kontserdi lõppedes oli kahju, et otsa sai – see pole aga just sage nähtus.

Kindlasti mängib interpreedi jaoks siin

olulist rolli võimalus kontserdiks piisavalt häälestuda. Seekord olid võimalused head: oma klavessiin ja piisav aeg saaliga kohaneamiseks ning pilli mängukorda seadmiseks. Palusin kava ideed kommenteerida interpreedil endal. **Marju Riisikamp:** "Aasta 2007 – Buxtehude juubeliaasta oli grandioosne. Nii palju kontserte, festivale, suurvormide ettekandeid, konkursse. Tõdesin, et klavessiinirepertuaaris ei esine Buxtehude nimi tihti, tema loomingut on harjutud seostama just oreliga. Minu soov oli panna Buxtehude fantaasiarikkus särema klavessiini väljendusvahendeid kasutades, samuti näidata selle suure helilooja helikee-

kesed, kuid väga omapärane mängumaneer. Hiinlannale omistati noorima osavõtja diplom. Esikoha pälvis aga 11-aastane Jelizaveta Ukrainskaja. Tahaksin veel märkida, et nii teise kui kolmanda koha võitja õpetaja oli Olga Kurnavina, kelle õpilane Sergei Redkin sai paljude lemmikuks 2006. aastal Narva Chopini konkursil, saades ka *grand prix*.

Teises vanusekategorias (13–16-aastased) ei leidunud silmapaistvaid muusikalisi andeid, aga häid sõrmi küll! Fakt, et ainus preemia oli kolmeks jagatud kolmas koht, räägib iseenda eest. (Minu hinnangul oli enam-vähem vastuvõetav vaid üks.) Mida siis oleks ette heita? Teise vanuserühma tulemuste väljakuulutamisel toonitas ka žürii esimees Slonimski, et alati pole soodne mängida ettenähtust pikemat kava ja eriti üle jõu käivaid teoseid.

Kolmandas vanuserühmas (16–20-aastased) juba oli, mida kuulata! Kuna esimese koha väärilist žürii siiski ei leidnud, anti teine koht Peterburi kolledži 20-aastasele õpilasele Dmitri Mjatšinile. Ta on hästi tehniline noormees, kellel Moszkowski etüüdis olid supersõrmed, ent Chopini etüüdis oleks tahtnud midagi rohkemat! Sama kehtib tema esinemise kohta teises voorus, kus oli häid momente, kuid mis minu maitse

järgi polnud muusikaliselt mitte alati vastuvõetav. Eesti esindaja Eva Vorobjova, kes 17-aastasena oli oma vanuserühma noorim, erines teistest (kaasvõistlejate sõnul) oma sisukuse, professionaalse kõlakultuuri ja kaunite nüanssidega. Eva mängus polnud võib-olla kohta efektil nagu eelmisel osalejel, aga ta lihtsalt pani end kuulama. Kolmas koht on talle üsna suur tunnustus. Hinnatav on ka see, et Mickiewicz-i nimeline kultuuriharidusühing Polonija andis Evale diplomi poola rahvusliku koloriidi parima edasiandmise eest. Kui avatseremoonial teatati, et preemiareisi Chopini sünnipaika Żelazowa Wolasse saab üks esikoha omanik, siis konkursi lõpetamisel määrati see üllatuslikult hoopis kolmanda koha võitnud Eva Vorobjovale!

Kui esimeses ja kolmandas vanuserühmas oli üsna palju lootustandvat, siis viimane rühm vanuses 20–25-aastased, kõrgkoolide üliõpilased ja juba lõpetanud lausa šokeerisid mängu lubamatu kvaliteediga! Kahtlemata puudusid sealt Peterburi konservatooriumi tipud. Vajaka jäi nii teoste ülesehitusest, fraseerimisest, kõlakultuurist (kiiresti-kõvasti-mustalt sündroom) kui ka Chopini vaimust üldse, mis on tegelikult ju peamine! Tagajärg peegeldus žürii õiglas otsuses auhinna kohti mitte välja anda,

üksnes diplom ja preemia Paderewski Menueti eest.

Lõpuks pean ütleva, et ma ei ole kohanud teist sellist võistlust, kus korraldus nii logiseks! Reglemendis oli kirjas, et konkursi toimumise ajal võimaldatakse sissesõitnud osavõtjatel harjutada kooli klassides. Kuid koolis käis konkursi ajal õppetöö, nii et isegi enne esinemist ei saanud kuskil olla, rääkimata harjutamisest! Teine probleem oli ajalimiidi ületamine osalejate kavades, millele žürii mitte kuidagi ei reageerinud. Kellaajaliselt oli konkursi bukletis kõik paika pandud, aga sellest ei peetud kinni. Väiksema osavõtjate arvu tõttu (esimeses vanuserühmas jäi ära isegi üheksa esinejat) muudeti koha peal mõne kuulamise algus varasemaks, ent kavad venisid nii pikaks, et praktiliselt lükkus kõik hoopis tund aega hilisemaks – täielik tohuvabohu! Võrdluseks meenutan meie Narva Chopini konkursi head organisatoorset külge, kus kõik on alati suurepäraselt laabunud. Konkursi pidulik lõpetamine toimus samas Peterburi filharmoonia Glinka-nimelises saalis, mis oli muuseas ka eesti legendaarse klaveriduo Anna Klas – Bruno Lukk armastatuid esinemispaiku.

le kaugele ulatuvat mõju oma kaasagsete loomingus ning tutvustada ka tema vähem tuntud *canzona*'sid, mis võluvad eriti oma karaktersete teemadega. Võtsin kavva ka Johann Pachelbeli süüdi g-moll tsüklist "Hexachordum Apollinis", mille Nürnbergi helilooja pühendas Buxtehudele, samuti loo Johann Sebastian Bachi noorpõlves loodud tokaatade tsüklist. Vahva oli avastada uusi seoseid kahe saksa meistri loomingus. Kuna eelmisel aastal tähistati terves maailmas nii Buxtehude sünni- kui ka surma-aasta "ümargust arvu", siis kujunes kava ülesehitus iseenesest mingi sisemise gradatsiooni tähe all, alustades galantselt prantslaslikust C-duur süüdist ja lõpetades kuulsa e-moll "Ciaconaga", kus bassi teema varieerimine ja teisenemine avaks tee nagu mingisse teise dimensiooni."

Kontserdi juurde tagasi tulles haaras esimesena mängitud Buxtehude C-duur süit oma veenva fraasikujunduse ja tantsuosade heade karakteritega. Põnev oli ka va-

lik *canzona*'sid, kus interpreedil õnnestus huvitavate harmooniakäikude ja leidlike üleminekutena teostesse kirjutatud üllatused teatraalse selgusega välja tuua. See tohutu fantaasiarikkus ja meisterlikkus muusikas oli ilmselt ka põhjus, miks noor Johann Sebastian Bach rändas jala 450 kilomeetrit, et kuulata Buxtehude kontserte ja tema juures õppida. Kavas oli ka Bachi üsna varsti pärast Lübecki reisi kirjutatud Tokaata c-moll. Marju Riisikampi esituses kõlas see pikk ja lõppematuna näiv teos (siin on keskmeks üks Bachi pikemaid fuggasid üldse) kui jalutuskäik salapärasel lossis, kus iga saali ja sammaskäigu lõpust üllatuslikult veel uus ootamatu käänak, üks või trepp edasi viib. Kontserdi lõpetanud sümbolne "Ciacona in e" ei lasknud küll välja paista, et klavessiinil esitatuna midagi vajaka jääks (teos on tegelikult kirjutatud suurele orelile). Läbi inimlike kannatuste variatsioonide lõpuks teispoosuse vabane misse jõudmine sai lähedalt kuulatuna hoo-

pis isiklikuma mõõtme. Virtuosoosne mäng aina tiheneva rütmiga teoses oli omaette vaatamisväärsus. Braavo, Marju!

P.S.: Sausti mõisa kontsertidel on eriline atmosfäär, mida olen nautinud nii esineja kui ka kuulajana. Eravalduses olev mõis on oma ukсед publikule avanud juba ligi kümnel korral, põhiliselt Kiili valla tellitud-korraldatud muusikaõhtute näol. Seekordne kontsert oli aga Interpreetide Liidu esmatuttvus mõisaga. Pealinna kontserdipublikule on Sausti mõisa kammerlikkus meeldivaks vahelduseks, seda isearanis soojemal ajal, kui jalutuskäik mõisaaias pakub veel omaette lisaväärtust. Traditsiooniks on saanud ka komme õhtu lõpetuseks mõisas ringi vaadata, suupistete juures aega veeta ja kontserdimuljeid vahetada, esinejatega suhelda. Sausti tasub sattuda. Aga pileteid tuleb varuda aegsasti, sest enamasti on saal välja müüdüd.

ECMi festival "Täiuslik vaikus" loob hõrgu vaimse maailma

Üllatav, tavapäratu ja ülimalt individuaalne – need Anouar Brahemi kohta kirjutatud sõnad võiksid olla terve festivali märksõnadeks. Helilooja **Erkki-Sven Tüüri**, ECMi juhi **Manfred Eicheri** ja **Tallinna Filharmoonia** koostöös sündinud festival täidab 13.–17. veebruarini erinevad kontserdipaigad elitaarselt põneva muusikaga. Nii nagu ECMi plaadifirmal on klassikalise muusika maastikul üksildase uitaja ja haruldaste radade leidja maine, nii kehtib see ka festivalikava puhul. Pealkiri "Täiuslik vaikus" näitab idee autorite soovi erineda, eemalduda tavapärasest, intensiivsest ja väljapakkuvast kontserdielust.

Aastaid on ECMi toodangut Eestis imetletud mingi nišikaubana, üritatud korraldada plaatide müüki ja siis loobutud. Festival peaks seda väärtuslikku ja ainulaadset muusikavalikut tutvustama nüüd ka kontserdipubliku ees ja võtma oma suuna. See ei saa jääda ühekordseks või ainult kord aastas toimuvaks nähtuseks. Festivali aura peaks tekitama midagi oma fänniklubi laadset, mis saades toitu uutest kavadest, laieneb aina uutesse publikuringkondadesse.

Korraldajad on esmatutvumiseks kokku pannud kava, mis hõlmab ECMi erinevaid mängumaid: vähe mängitud klassika ja džäss ning maailmamuusika elitaarsemad suunad. Ja muidugi väikesed koosseisud, et iga interpreedi individuaalsust pje-destaalile tõsta.

Suurim neist ongi kaheksaliikmeline **NYJD Ensemble** avakontserdil. Kava uitab avastamist võimaldavate nüüdisheliloojate Thomas Larcheri ja Bent Sörenseni, 20. sajandi oluliste tegijate Elliot Carteri ja György Kurtagi ning tšehhi barokkhelilooja Jan Dismas Zelenka vahel. Sekka kõlab Larcheri ja Sörenseni kaasaegse, Erkki-Sven Tüüri "Confession" sooloviilule. On tähendusrikas, et ECMi plaadifirma artistide hulka valiti NYJD Ensemble paar aastat tagasi just Tüüri muusika CD-ga "Oxymoron".

Järgmine kava "Nostalgia – Song for Tarkovsky" viib kirikusse kuulama filmimuusikat. Täiesti *ecm*-ilik lähenemine. "Andrei Tarkovski ajatust filmiuniversumist ning tema värvide ja helide käsitlusest inspireeritud emotsioonid," lubab kontserditutvustus. Prantslase **François Couturier'** kompositsioonid koostöös tšello-, saksofoni- ja akordionimängijatest ansamblikaaslastega. Ajendiks vaimustus Tarkovski vaimumaailmast. Couturier ütleb: "Andrei Rubljov" oli mulle otsekuu ilmutus. Sest peale olen ta filme vaadanud üha uuesti ja uuesti... Nad on nagu pikad poeemid, hüpnootilised oma aegluses, küllastunud vaimusega. Neis on väga vähe muusikat." Nouvel Obserateuri kriitik kirjeldab kava kui melanhoolset maailma, mis kiirgab spirtuaalsust: hetk puhast ilu brutaalses argikeskkonnas.

Anouar Brahemi kava "Le voyage de Sahar" näitab Tuneesia päritolu udimängi- ja otsinguid arabia muusika ja džassi piirimaailt. Mees, kes oma maa muusikast välja kasvanud, saanud kogemusi Euroopas, aga kes on juurtega kindlalt oma algallikates kinni. Vaimustava muusikuna on ta oma otsingutesse kaasanud eri maade pillimehi. Tema biograafias on põnev koostöö koreograaf Maurice Béjart'iga balleti "Thalassa Mare Nostrum" juures. Määravaks sai aga kohtumine Manfred Eicheriga ja sealt edasi juba Jan Garbarekiga. Brahemit võib nimetada üheks Eicheri paljudest avastustest. ECMi alustalade, saksofonist John Surmani ja bassimees Dave Hollandiga välja antud plaat "Thimar" sai saksa plaadikriitikute preemia ja nimetati Inglise džässiajakirja Jazz Wise'i poolt aasta parimaks plaadiks. Sinna siis jõudis välja Tuneesia nooruki siiras džässivaimustus. Eestis kuuleb tema koosmängu klaveri ja akordioniga. Lugude pealkirjadel on tugev eksootika maik: "Les jardins de Ziryab", "Nuba", "Cordoba", "Eté Andalous".

Viimane kava pillutab kuulaja Rock Cafésse. **Nik Bärtschi** bänd **Ronin** lubab:

François Couturier' kvartett kutsub kuulajaid kirikusse, kus kõlab Tarkovski filmimuusika.
FOTO TALLINNA FILHARMOONIA ARHIIVIST

"Funk, uus klassikaline, postmodernistlik, jazz, Jaapani rituaalne muusika; erinevatel muusikalistel maailmadel põhineva esteetilise visiooni pidev uuenemine." Viieliikmelise ansambli kontserdiga Eestis algab Ronini uue, just veebruari keskel ilmuva albumi "Holon" esitlustuur läbi Euroopa ja USA. Bärtsch tituleerib end üksildaseks hundiks, kelle tühja kõhu hind on vabadus ja teatav autsaiderlus. Ta leiab, et peab pealetükkiva eduka mehe kuulsusega võitlema. Jaapani templites mediteerides saavutatud vaimset tasandit on ta loonud muusika, milles taotleb minimaalsete vahenditega maksimaalset mõju. Funk'ist uue klassika kõlade kaudu Jaapani rituaalmuusikani – see on tema tee. Tulemuseks on gruuviv, omapäraselt helisev ja rütmiliselt ülimalt diferentseeritud muusika.

ECMi avafestivali kava on kui aperitiiv, mis peaks tekitama isu selle rikkaliku ja põneva maailma vastu, mis nüüd Eesti kontserdiellu tuleb. (Täpsem info tagakaanel.)

Heili Vaus-Tamm

Tallinna Filharmoonia produtsent

Ei tea kumb. Indigolapsed.

Indigolapsed

Kõik, kes ootasid, millal saab taas kuulda laule ja lugusid omanäoliselt kollektiivilt Indigolapsed, võivad rõõmustada suisa kahekordselt, sest ilmunud on ansambli uus helikandja, duubelplaat, kus kokku 23 lugulaulu.

Nagu ka eelmisel, esimesel Indigolaste plaadil, on sellegi tunda suurt isetegemise rõõmu ja ühtsust inimeste vahel, mis on kandunud ka muusikasse. Seetõttu on andestavad ka väikesed ebatäpsused, millest tooksin välja laulu "Ei tea kumb", kus tekst seade tõttu kohati segaseks jääb, ja "Kurb vene multikas", kus ootaks kooslaulmise puhul rohkem täpsust. Samas on palju, mida kiita. Lugude seaded on võrreldes varasemaga mitmekesisemad ja huvitavamad, laulud tekstide poolest toredad ja omanäolised. Ette tuleb ka muusikalisi üllatusi, mis mõjuvad värskendavalt. Näiteks loo "Marionett" lõppu on liidetud lühike ja lööv instrumentaalne osa, mis kuumamise ajal tekkinud rammestusest välja kannab. "Inlakesh" toob esile idamaised mõjud. See on lugu, milles väljendub Indigolaste rännukihk, avastamiseks nii seda, mis kaugemel maal, kui ka seda, mis asub sügaval enese sees. "Moosiseemnekaru" on tõeliselt vahva lugu, mille sürrealistlik olemus ja värvikas esitus

võiks kõigil kuulajail suu mui-gele kiskuda. Samuti on hea kuulata filmist "Laanetaguse suvi" pärit Pedajase ja Kaplinski lugu "Maailm, mis elab sinus", mis kannab minu jaoks endas üheaegselt nii lapsepõlve nostalgiat kui ka reaalsust, siin-ja-praegu-tunnet. Laulu olemus eriti muutmata on Indigolastele ta sellele tuntud ja armastatud loole oma näo andnud.

Kuigi muusikas, mida Indigolapsed teevad, on tunda mitmete stiilide mõju (nimetavad nad ju end etno-folk-jazz-metsa-maa-hingebändiks), jätab plaat kuulates tervikliku mulje, sest äratuntav nägu on Indigolaste moodi. Muinasjutuline nagu Indigolaste plaadikujundus on ka enamiku laulude sisu. Need sisaldavad sama mõtet, mis üks korralik muinasjutt – headus võidab, kui seda uskuda. Ja seda Indigolapsed teevad: usuvad, armastavad, mängivad ja laulavad. Plaat kannab endas positiivsust ja väärtusi, mis on tänapäeva ühiskonnas, kus panakse järjest rohkem rõhku asisele, väga tervitatav nähtus. Soovin teie ansamblile pikka iga, Indigolapsed!

ASTRID BÖNING muusik

Ivo Kuusk.

Ilmunud on topeltplaat, millel kõlavad tenor Ivo Kuuse esituses Johannes Brahmsi kantaat

"Rinaldo" tenorile, meeskoorile ja orkestrile op 50 (RAM, ERSO ja Eri Klas) ning Eduard Oja ja Mart Saare vokaallooming.

Tundes Ivo Kuuske rohkem ooperisolisti ja auväärse pedagoogina, üllatab ta noorema põlvkonna kuulajat kui suurepärase kammerlaulja. Nõudlik materjal, mis eeldab silmapaistvat tehnikat ning professionaalset meisterlikkust, esitab interpreedile väärrika väljakutse. Brahmsi "Rinaldos" kõlab Ivo Kuuse häälel dramaatilisel ja võimsalt, kandudes vabalt üle meeskoori ja orkestri. Teine CD tõestab, et kammerlauljana valitseb Ivo Kuusk laia dünaamilist ja emotsionaalset skaalat. Oja ja Saare lauludes kõlab tema häälel kord temperamentselt ja jõuliselt, kord lüüriliselt ja õrnalt, iga laul on huvitavalt üles ehitatud dramaturgia ja arendatud kulminatsiooniga. Mõlema eesti helilooja lauludes nõuavad nii vokaal kui ka klaveri saatepartii suurt meisterlikkust ning koostöös pianist Vardo Rumesseniga kõlab teineteist toetav kõrgetasemeline ansambel. Ivo Kuusk valdab suurepäraselt ka teksti. Tänu selgele diktsioonile jõuab laulude sõnum kuulajani selgelt ja sügavalt mõtestatuna.

Tulevikus oleks hea kuulata Ivo Kuuse esituses ülesvõtteid tema laiast ooperirepertuaarist. Arvatavasti on ka see helimaterjal sama huvitav kui käesolev valik.

IRENE KABONEN EMTA õppejõud

iLife Jazz Party. Villu Veski.

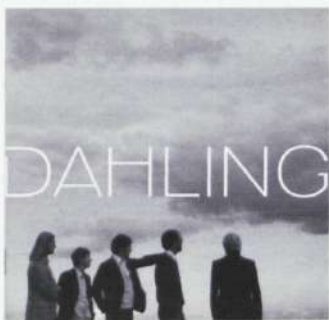
Juu Jääd Records MFMF 003

Kui peaksin nimetama 2007. aasta parimaid kodumaiseid jazziplaate (mida ei ilmunudki väga palju), oleks "iLife Jazz Party" üks kindlaima ja kangemaid kandidaate, ehkki plaat pole päris kogu aeg "jazz" ega ka "parim". Kolmandaks pole plaat ka päris "kodumaine", sest tegemist on väga kirju seltskonnaga: kitarrist Federico Casagrande Itaaliast, perkussionist Mamba Soomest, trompetist Ólavur Olsen ja lauljatar Eivør Fääri saartelt, klahvpillimängija Raimonds Macats ja saksofonist-flötist Deniss Pashkevich Lätist ning laulja Bird Havailt. Eesti värve esindavad peale Veski veel vaid Sofia Rubina ning Meelis Vind, tinglikult ka USAst siia kolinud bassist-laulja James "Plookie" Werts. Mainitud muusikud ei esine kõig korraga, vaid koosisid on kujundatud vastavalt loo iseloomule ning vajadustele. Enim saab sõna suurepärase Sofia Rubina, kes särab enam kui pooltes lauludes.

Stiililiselt domineerib albumil vana acid jazz'i kontsept, mis võiks mõjuda üsna vanamoeliselt, kuid õnneks on kõik üksteist rada muusikaliselt ja esituslikult vaheldusrikkad. Kuigi enamik palu kulgeb korduvate rütmimustrite ja staatilise harmoonia saatel,

elavdavad neid arranzžeringute hea maitse, meeleolude vaheldusrikkus, õnnestunud balanss akustiliste kõlade ja elektroonika vahel (Veski kasutab Apple Macintoshi tarkvara – siit ka plaadi pealkiri) ning tugevad soolod. Minu lemmiklood plaadilt on brasiilipärane “A nova imagem do amor”, saladuslik “Silence” ning meeleline “Let’s Dance All Night Long”.

JOOSEP SANG

Dahling. Dahling.

Tallinn Records TR220110

Tartus tudengibändina alustanud viisik on seitse aastat hiljem turule tulnud oma esikplaadiga. Plaadi ilmumisele eelnenud kõmu ja meediakahin meenutab vanematele inimestele brit-popi kõrgaegu, mil mõnel bändil õnnestus endale haibimasina toel nime teha veel enne, kui keegi piuksugi muusikat oli kuulnud. Mäletatavasti oli üks selline bänd Menswear. Brit-popiga seoste otsimine ei ole Dahlingu puhul mitte ainult põhjendatud, vaid ka vältimatu, sest eeskujudest ei ole saladust tehtud. Samas ei ole Eesti Inglismaa ega Tartu Manchester, ka on ammu möödas tolle žanri kõrgajad. Võiks isegi küsida: miks just nüüd, poisid? Teisalt meenuvad mitmed artistid, nagu AC/DC, Motörhead, Rolling Stones jt, kes on

moevoole ja ajastu hõngu trotsides aastakümnete viisi ellu viinud oma ideaalarusama muusikast. Sellised bändid ei küsi sellest, mis on parasjagu popp või mis aastat näitab kalender. Dahlingu puhul pole aga tegu liistudele truuks jäänud rockikändudega, vaid uue Eesti bändiga, mille ambitsioon on teine, ja see, mis veidrate vanameeste puhul muhelema paneks, tekitab siin sootuks muid mõtteid.

Bänd, mis on pikki aastaid ähvardanud Eesti muusikaelu suure pauguga kihama lüüa, on nüüdseks selle ära teinud – tegu oli seninägematu (ja paljudel ka seni nägemata) plaadiesitlusega Internetis. Kära vaibudes on aega võtta plaat ja keskenduda muusikale. Kohe on selge, et plaati on tehtud hoolega, lood on väljapeetud ja pillipartiid väljamõeldud. Austusavaldusi pälvivad kõige tihedamini Suede ja Coldplay, harvem mõni teine briti saurus. Samas on plaadi üldine kõlapilt niisama kunstipäraselt hall kui kaanepiltki. Kuigi mõni kõitvam kitarritriilerdus ja vaimukam sündikäik toob korraks värvi tuppa, on plaat tervikuna sile ja konservatiivne täiskasvanute rock, sobiv veinikõrvane end keskmisest nupukamaks pidavale muusikasõbrale. Kui mitmes loos taotletakse ülevust ja paatost, siis oluline abimees selle edastamiseks – võimas ja kande vokaal – siin paraku puudub. Tanel Kuninga korraga nii üleolev kui ka talitsetud laulumaneer ja isikupäratu tämber jätavad mitmed head ideed korraliku noortebändi demo tasemele ning oodatud imet ei sünni. Siiski annavad lood “On Commercial Breaks” ja “Wilde!” lootust, et Dahling unustab järgmisel plaadil mineviku Albioni-varjud ja kalkuleeritud halluse ning kasu-

tab oma potentsiaali millegi tõeliselt omanäolise ja ehk isegi eestimaise talletamiseks.

TAUNO MAARPUU

muusikasõber

Rise and Shine. House of Games.

Ram Music RAM00101

Aastaid kodupubliku jaoks varjusrumas olnud House of Games (meenutaksin, et selle kollektiivi viimane siinsetes raadiotes kõlanud hitt valmis mõnieteist aastat tagasi ja kõneles unenägudest vesivoodil) on end ilmutanud. Albumiga “Tõuse ja sära”. Jah, juba mõnda aega ainult välismaa püünelid esinev, tuntust ja tunnustust koguv bänd on teinud plaadi, mille ambitsioonikuses ei pruugi kahelda. Laulja Erik Meremaa, kitarrist Kalle Vilpuu, basskitarrist Henno Kelp ja trummar Andrus Lillepea (neist kaks viimast on nüüdseks kahjuks ansamblist lahkunud) ei ole jätnud midagi juhuse hooleks.

Plaat on salvestatud Soomes ja selle on miksinud Hiili Hiiesmaa, kes on teinud koostööd näiteks HIMi ja Apocalypticaga. Masterdanud on lood Howie Weinberg, kelle kundede nimekirja võiks alustada Metallica ja Def Leppardiga ning lõpetada Faith No More'i või Rammsteiniga. Kindlasti peaks veel

lisama koostöö legendaarse produtsendi Kevin Shirleyga (Aerosmith, Iron Maiden, Rush jne), kelle kaasabil ilmutati singel looga “Evil in Needle”, mis olevat menukas juba paljude maade raadiojaamades.

Tulemuseks on ühtlase tasemega album, millest mulje paraneb iga kuulamiskorraga. Hoogne hard rock, tänapäevane helikeel segatud meenu-tuskildudega kaheksaküm-nendatest; kimbuke meelde-jäävaid melodoid, sekka näpuotsaga ballaade. Ühesõnaga, kvaliteetrock. Kindla peale minek, ei mingeid kiikse ega ekstreemsusi. Ei miskit, mis võiks ansambli eristada paljudest teistest sama vagu kundvatest kolleegidest. Ja sellest on veidike kahju. Aga kuuldavasti läheb plaadil hästi, ehk on bändil ka kodukamarale senisest rohkem asja.

MEELIS HAINSOO

muusik

Settimine. Bonzo.

Tulsa tulcd 001

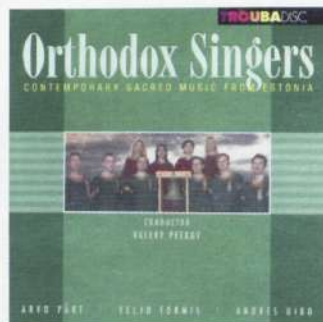
Bonzo on minu meelest üks parimaid meeslauljaid, kes Eestis kunagi häält teinud, Artur Rinnest tänaste “superstarideni”. Ta saavutab kuulajaga väga intiimse kontakti, pugedes oma esitusega lausa “naha alla”. Samas ei näi ta hoolivat läbilöömiseks vajalikust (radio)formaadist

ning suhetest meediaga. Ja ega peagi, aga küllap on see põhjus, miks Bonzo nime ega muusikat paljud ei tunne. Ometi loob ja laulab ta juba mõnda aega.

Bonzo esikplaat "Teisipidi tegelikkus" oli erakordne õnnestumine, sellele järgnenud "Andke tagasi maa" samuti väga hea ning ka värskel, kolmas sooloplaat ei aja latti maha. Album, kuhu lõviosa laulutekstidest on kirjutanud Kati Jõemaa, on põhitonaalsuselt melanhoolne, romantiline, teemaks öised mõtisklused inimsuhete teemadel. Meeleolu poolest eristub eelkõige Tom Waitsile pühendatud "Pigilind", mis on ühtlasi üks plaadi säravamaid palu. Väga kenad on ka "Valusa vaikuse tulega", "Murdja", "Never Mind" ja nimilugu "Settimine", mille intro on niivõrd Van Morrisoni moodi, et kuulsin vaimukõrvas juba kuulsat iiri vanamehe häält.

On väga sümpaatne, et Bonzo ei vali taustaansambli liikmeid kitsast sessioonimuusikute ringist, kes mängivad paljude artistide taustal ning nivelleerivad sellega oma mitmekülgsetele oskustele vaatamata meie muusikapilti. "Settimises" osalenud muusikud (lisaks mitmeid pille mängivale Bonzole veel Alari Piispea, Margus Tammemägi ja Ahti Bachblum) ei taotle kuiva professionaalsust, vaid seavad esiplaanile sobiva kõlalise atmosfääri, kasutades armsalt akustilisi ja anakronistlikke pille, nagu koduorel, suupill jt. Hubane, tubane plaat.

JOOSEP SANG

Contemporary Sacred Music from Estonia. Orthodox Singers, Valeri Petrov.

Troubadisc TRO-CD 01432

27. detsembril esitles kammeransambel Orthodox Singers uut, järjekorras kuuendat CD. Sel puhul toimus Tallinna Rootsi Mihkli kirikus kontsert, kus lisaks heliplaadil muusikale kõlas mitu esiettekannet (Lauri Jõeheht, Urmas Sisask). Nagu võime lugeda kõnealuse CD annotatsioonist, on OS eesti muusikat kuuteistkümmne tegevusaasta jooksul laulnud palju ja kõikjal maailmas. Heliplaadil on küll eesti muusika, ent see on kantud valdavalt vene vaimuliku muusika traditsioonist, (all)tekstist ja hingu- sest. Teosed on kas otseselt pühendatud Petrovi lauljatele (näiteks Andres Uibo "Antifoonid") või nad lihtsalt puudutavad (vene) kirikumuusikat, mis on ansambli pärusmaa. Plaadil on kuus helitööd kolmelt heliloojalt: Uibo "Antifoonid", Veljo Tormise "Teelahkmed" ja "Tornikell minu külas" ning kolm osa Arvo Pärdi teostest "Kanon pokajanen".

Ma ei pääsenud oma südames mööda paratamatust võrdlusest Eesti Filharmoonia Kammerkooriga, kelle heliplaadil "A New Joy" kõlab vene kirikulaul. Ent ära võrdle võrreldamatuid! Steriilselt klassikaliselt puhtast ja lääneliku kõlakuultuuriga eesti koori esitust

kuulates kurtsin taga vene hinge ja ürgset südamesse minevat jõulist sügavust. Just need küljed on Orthodox Singersil väga tugevad. Viimase peal süvenenud viimistletus, mis lähtub hingemuusikast, kohapeal sündivast religioosest tundest ja hardusest nii teksti kui heli suhtes, mitte pelgalt noodikirjast, toob selle muusika kuulajale väga lähedale, vaatamata usutunnistusele või selle puudumisele ja kolme helilooja vägagi erinevale käekirjale. Petrovi pisike üheksa lauljaga koor koosneb headest muusikutest, kellest peaaegu igaüks saab ka oma solistivõimeid näidata. Eriti head on naised.

Tõeliselt huvitav on helitööde valik. Kui Veljo Tormise "Tornikella" ja Arvo Pärdi "Kanon pokajanenit" oleme kuulnud varemgi ja tervikuna, siis oluliselt põnevam on tutvustada Uibo "Antifoonide" ja Tormise böliinlaadse ning -teemalise, ligi kümme minutit kestva kooripoemiga (sooviksin seda nii nimetada) "Teelahkmed". See on kirjutatud 1991. aastal Moskva Riikliku Konservatooriumi 125. aastapäeva puhul Boriss Tevlini koorile ning selle muusikaliseks algideeks on böliina, rahvajutustus Ilja Murometsist. Teos on vähem "ortodoksne" ja "pühalik" kui Uibo oma, Tormise soomeugrilisus kõlab paraku domineerivamalt läbi. Aga mõlemad teosed on ääretult kaunid. Kui koori iseloomustades ja omapära välja tuues veel midagi rõhutada, siis just tunnet, et see pole paraadesitus, näoga publiku poole, vaid süvenenult sissepoole suunatud, nagu endale või oma jumalale lauldud. Väga mõjuv, ka kodus omaette kuulates.

VIRVE NORMET
muusikaajakirjanik

Lillest lillesse. Stockholmi Eesti Kooli õpilaskoorid ja keelpillirühmad.

Alustuseks julgen laenata osakese Arvo Pärdi tänukõnest auhinna Brückepreis saamise puhul. Ta rääkis jumala riigist meie hinge sügavuses ja sellest, et sõltumata ande suurus- sest on "võlusaare" otsingul ukсед avatud igaühele.

Stockholmi Eesti Kooli õpilaskooride ja keelpillirühmade CDga seoses tuleb rääkida, kuidas on korraldatud selle kooli muusikaline kasvatus. Kooridesse õpilasi valida ei tohi, osaleda võivad kõik soovijad. Keelpilliõpetajad otsustavad, millised lapsed mängivad tšellot, millised viiulit. Loomulikult arvestatakse ka lapse sooviga. Muusikatunnid ja kooriproovid on kord nädalas ja juba teises klassis toimuvad kaks korda nädalas keelpillitunnid. Ühe klassi õpilased jagatakse kahte rühma nii, et mõlemas on nii viiulid kui ka tšellod.

Kõike seda usumatut tööd teevad Ingesundi Kõrgemas Muusikakoolis flöötiga ja Stockholmi Muusikaakadeemias Eric Ericsoni juures koorijuhimist õppinud Jaan Seim ning 1972. aastal Gustav Ernesaksa õpilasena Tallinna Konservatooriumi lõpetanud Sirje Malm. Keelpilliõpetajad on Mia Dahlgren ja Camilla Linneadotter. CD-l kõlavaid

laule saadab ansambel, kuhu kuuluvad Olav Ehala, Lembit Saarsalu, Toivo Unt, Taavo Rimmel, Toomas Rull, Ain Varts jt. Kõlavad Peep Sarapiku "Ta lendab mesipuu poole", "Mu isamaa armas", Olav Ehala "Sõbrake" ja "Buratino laul", aga ka Bach, Ahvenamaa ja Rootsi rahvalaulud ning jazzilikud ja spirituaalilaadsed lood.

Pidades silmas seda, et koor pole koostatud konkursi alusel, on selle kõlakultuur ja loomulik, maitsekas fraseerimine imekspandav. Veelgi hämmastavam on keelpillirühma ilusa vibrato ja ühtlase tämbriga musitseerimine. Tulemus paitab kõrva ja puudutab südant ning tõestab veel kord, et igas inimeses on muusikaline eelsoodumus, tuleb vaid tahta ja leida võimalus temas peituv loovus elule äratada. Loovus aga kuulub tulevikus ära igas eluvaldkonnas.

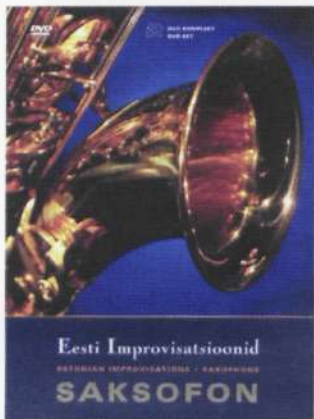
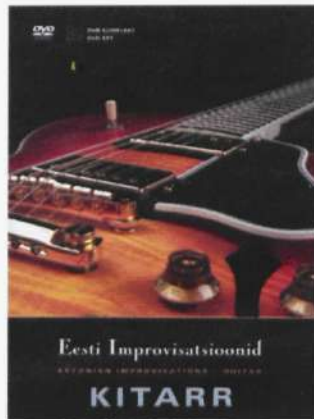
TIIU LEVALD
laulja ja pedagoog

Eesti improvisatsioonid. Kitarr.

Eesti improvisatsioonid. Saksofon.

MTÜ Eesti Muusikaharidus

Läinud aasta lõpul ilmus väikeste vahedega kaks DVD-kogumikku, millel on nii muusikapedagoogiline kui ka muusikalooline väärtus. Kaunilt kujundatud ning sisukate materjalide õppefunktsioon on küllap primaarne, sest kõik ülevõtted on varustatud nootidega. Nagu plaatide nimigi ütleb, astuvad üles eesti juhtivad improviseerivad muusikud oma pillil. Kitarristide DVD-l on neid 21, lisaks ansambel Weekend Guitar Trio;

saksofonistide ring on kitsam – 13 mängijat, nende seas Arvo Pilliroo ja Helmut Aniko arhiivisalvestused –, kuid sellele dokumendile lisavad sisu kahe vanima elava eesti saksofonisti, Karl Aaviku ja Valter Ojakääru meenutused. DVDde pedagoogiline väärtus on seda suurem, et peale näpunäidete stiili ja mängutehnika kohta pakuvad plaadid ka võimalust repertuaari värskendada ning seda just kodumaise varamu ja uudisloomingu põhjal – kõlavad vaid muusikute omalooming ja eesti heliloojate "standardid".

Milline on kahe kogumiku muusikalooline väärtus? Tuleb tõdeda, et kõik solistid, kes erinevate koosseisudega üles astuvad, pole meistrid. Mõni neist on alles noor, kujunemisjärgus, mõni küll küpsemas eas, kuid siiski veenva isikupära ning kunstnikuminata.

On neid, kellel on ladus mängutehnika, kuid pole midagi eriti värvikat öelda, kui ka neid, kelle huvitavad ideed kannatavad ebakindla teostuse tõttu. Eelkõige käib öeldu kitarr-DVD kohta, kus oleks samuti piisanud tosina parima väljavalimisest. Kui seda DVDd tutvustada mõnele välismaisele "kurikõrvale", paneksid mitmed sooritused ta arvata-vasti õlgu kehitama. Saksofoni-DVD jätab hoopis terviklikuma ja esinduslikuma mulje.

Kuid tühja välismaast, Eestis on nendel salvestustel hoopis teine kontekst. Mõlemal kogumikul on tõelisi pätleid, nii vanadelt meistritelt kui ka noortelt proffidelt. On salvestusi, mis annavad võimaluse vaadata-kuulata teenimatult varju jäänud muusikuid, nagu küpselt ja kenitlemata mängiv Avo Joala ja rahvuslikkust originaalsel, kohati pöörasel moel jazziga siduv Avo Tamme (mõlemad altsaksofonil). Viimast liini jätkab veenvalt Marko Mägi. Aastakümneid kvaliteediga hiilunud muusikud, nagu Lembit Saarsalu, Raivo Tafenu, Tiit Paulus, Ain Agan jt, on ka siin tasemel. Noorema põlvkonna tippudest kerkivad esile Raul Sööt, Siim Aimla, Oleg Pissarenko, Andre Maaker, Jaak Sooäär ja veel mitmed. Seega on garanteeritud, et ükskõik millised on motiivid, kas soov repertuaari ja mängulist pagasit täiendada või haarata linnulennult kodumaise jazziarengut – need DVDd pakuvad midagi huvitavat igaühelle. Kuuldavasti on ilmumas ka improvisatsiooniplaat parimate eesti pianistidega.

JOOSEP SANG

MIDA KUULAD?

REET REMMEL
Eesti Londoni suur-
saatkonna kultuuriatašee

Jon Hassell, "Maarifa Street/Magic Realism 2"
Kristalne trompet viib delikaatsesse kõiksusemaailma. Suurepärase helitausta mahavõtmiseks. Keemia muusikute vahel on kõrvaga kuuldav, mitmes loos teeb kaasa ka Dhafer Youssef.

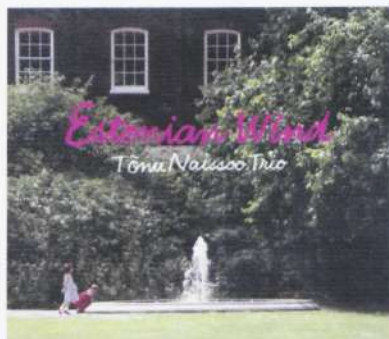
Kristo Käo ja Jorma Puusaag, "Kiss on the Water"

Tore kitarriduo ja vahvalt kokku pandud CD, kus eesti muusikute originaalteosed kitarriduoole leiavad hingesugulasi hispaania ja vene muusikast, millega suurepäraselt sobitub Sylvius Leopold Weissi barokksonaat.

"Estonian Folk Music 07/08"

Järjekordne rõõm eesti pärimusmuusika elujõust ja muusikute oskusest siduda seda tänapäevase kõlammaailmaga.

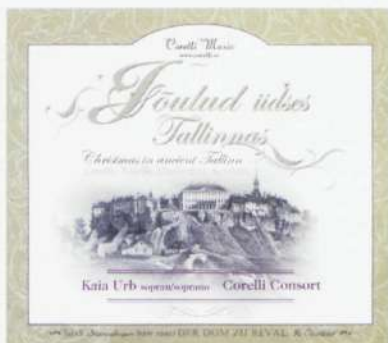
KUULA KA NEID

Estonian Wind. Tõnu Naissoo Trio.

Atelier Sawano AS 072

Eesti plaadipoodidest seda albumit tõenäoliselt ei leia, kuid kui otsustate plaadi netipoest tellida, ei pea te kahetsema. Tegemist on Tõnu Naissoo kolmanda trioplaadiga Jaapani firmale Atelier Sawano, partneriteks seekord Taavo Rimmel bassil ja Ahto Abner trummidel. CD pakub tasakaalustatud programmi rohkem ja vähem tuntud paladest, sekka paar Naissoo originaali, kõik lahendatud tänapäevase triojazzi võtmes. Jaapani jazzipublik on suur, innukas ja süvenev. Selle puhul, et Naissoo on õnnestunud kontsertide ja plaatidega sealsele turule tungida, tuleb teda südamest õnnitleda.

Jõulud iidse Tallinnas. Kaia Urb. Corelli Consort.

Corelli Music CM002

Eesti barokispetsialistide koorekihti koondav ansambel Corelli Consort pakub kontserdi- ja stuudiosalvestusi muusikast, mis on kirjutatud jõuluajaks, kuid mida sobib kuulata aasta läbi. Plaadil on keskel kohal ansambli nime andnud Archangelo Corelli ning tema kaasaegsete Torelli ja Manfredini kirikusonaadid ja jõulukontserdid, plaadi lõpetab Alessandro Scarlatti jõulukantaat "Pastorale per la Nativita di Nostro Signore Gesu Christo", milles soleerib sopran Kaia Urb.

TEXNO. PX

Sex Records Sex04

Eestivene ansambel lähtub ilmselgelt süskamat laadi vene popi ja rocki traditsioonidest, eelkõige kunagise "Leningradi koolkonna" omadest.

Omaloominguliste laulude suurim väärtus on huvitavad, kohati iroonilised, kohati (ühiskonna)kriitilised, ommoodi ka romantilised laulutekstit.

JOOSEP SANG

Tallinna Muusikakeskkooli kontserdid veebruaris

17. veebruar kell 14.00

Eesti Teatri- ja Muusikamuseum
MART LAASI tšelloklass

17. veebruar kell 18.00

Kadrioru loss
MIRJAM KEREM (viul),
RIINA JOLLER (klaver)

www.tmkk.edu.ee
6576 004

TALLINNA
MUUSIKAKESKKOOL

Veebruar

Tallinnas

31. 01 – 10. 02 Tallinna Barokkmuusika Festival (täpsem info: www.concert.ee)

1. 02 kell 19 Esietendus: Kocsáki lasteballett "Lumivalgeke ja seitse põialpoissi" Rahvusoper Estonias

2. 02 kell 18 Akadeemiline kammermuusika: Annaliisa Pillak (metsosopran), Heli Veskus (sopran), Jaanika Rand-Sirp (klaver) Kadrioru lossis

2. 02 kell 19 Rossini ooper "Tuhkatriinu" Rahvusoper Estonias

3. 02 kell 12 Kocsáki lasteballett "Lumivalgeke ja seitse põialpoissi" Rahvusoper Estonias

5. 02 kell 11 ja 14 Lasteetendus "Hitipidu: Pipi! Nuki! Puhh!" Rahvusoper Estonias

6. 02 kell 19 Kevadjazz: Andy Fite (kitarr), Helin-Mari Arder (vokaal) BonBon Jazz Lounge'is

6. 02 kell 19 J. Straussi ooper "Viini veri" Rahvusoper Estonias

7. 02 kell 19 Verdi ooper "Rigoletto" Rahvusoper Estonias

8. 02 kell 19 Stravinski. Prokofjev: Iris Oja (alt), Uku Joller (bass), Eesti Filharmoonia Kammerkoor, ERSO, Nikolai Aleksejev (dirigent) Estonia kontserdisaalis

8. 02 kell 19 Prokofjevi ballett "Romeo ja Julia" Rahvusoper Estonias

9. 02 kell 12 Orelipooltund: Kadri Ploompuu toomkirikus

9. 02 kell 19 Eino Tambergi ooper "Cyrano de Bergerac" Rahvusoper Estonias

10. 02 kell 12 Kocsáki lasteballett "Lumivalgeke ja seitse põialpoissi" Rahvusoper Estonias

*
11. 02 kell 11 Lasteetendus "Hitipidu: Pipi! Nuki! Puhh!" Rahvusoper Estonias
13.–17. 02 Muusikafestival "Täiuslik vaikus" (täpsem info: www.filharmoonia.ee)

13. 02 kell 19 Rahvusoper Estonia Sümfooniaorkester, Heli Veskus (sopran), Ralf Taal (klaver), Arvo Volmer (dirigent) Estonia kontserdisaalis

13. 02 kell 19 KontsertJazz. Päevapüüdja: Marvi Vallaste (vokaal), Kristjan Mazurtchak (saksofon), Meelis Vind (bassklarnet), Hele-Riin Uib (vibrafon), Virgo Sillamaa (kitarr), Mingo Rajandi (kontrabass) Estonia Talveaias

13. 02 kell 20 Kevadjazz: ansambel 2G (Prantsusmaa) Von Krahli Baaris

14. 02 kell 19 Heikki Sarmanto džässoper "Manon": Hanna-Liina Vösa, Pekka Kurki, Jassi Zahharov, Sergei Solovjov, Sofia Rubina, Marju Marynel Kuut, Peeter Volkonski (vokaal); Pärnu Linnaorkester, Lembit Saarsalu džässkvintett, Halebopp Singers, Rauno Tikkanen (dirigent) Estonia kontserdisaalis

14. 02 kell 19 Nüüdistsuuetendused "Hamlet" ja "Libahunt" Rahvusoper Estonias

15. 02 kell 15 Eesti miniatuurid: Tobiase Keelpillikvartett, Anu Lamp (tekst) Estonia kontserdisaalis

15. 02 kell 19 Diplomaatilised noodid – Ungari. Igaviku hääl: Irén Lovász (vokaal), Zoltan Mizsei (vokaal) Rootsi-Miikli kirikus

16. 02 kell 12 Orelipooltund: Piret Aidulo toomkirikus

16. 02 kell 18 Akadeemiline kammermuusika: Tõnu Jõesaar (*viola da gamba*), Ardo Västriku (tšello), Kristiina Are (klavessiin) Kadrioru lossis

16. 02 kell 19 Vocalissimo: Kaia Urb (sorpan), Imbi Tarum (klavessiin), Harry Traksmann (viul) Mederi saalis

17. 02 kell 12 Lasteetendus "Hitipidu: Pipi! Nuki! Puhh!" Rahvusoper Estonias

17. 02 kell 17 Holland Music Session: Joanna Frankel (viul), Gerard Boeters (klaver), Leonard Elschenbroich (tšello), Vadim Gladkov (klaver) Estonia kontserdisaalis

*
20. ja 21. 02 kell 19 Erkki-Sven Tüüri ooper "Wallenberg" Rahvusoper Estonias
19. 02 kell 19 Talich Quartet (Tšehhi) Estonia kontserdisaalis

21. 02 kell 19 Tallinna Muusikakeskkooli noored solistid, Tallinna Kammerorkester Mustpeade Majas
22. 02 kell 19 Valgel maal: tütarlastekoor Ellerhein, Tiia-Ester Loitme (dirigent), Reval Ensemble Niguliste kirikus
22. 02 kell 19 Tiit Härmi ballett "Kameeliadaam" Liszti muusikale Rahvusoper Estonias

23. 02 kell 12 Orelipooltund: Ene Salumäe toomkirikus
23. 02 kell 16 Hortus Musicus Väravatornis

24. 02 kell 16 Eesti Vabariik 90. Tauno Aintsi "Aeg armastada": ERSO, RAM, solistid, Mihhail Gerts (dirigent) Jaani kirikus

*
25. 02 kell 18 Väikesed interpretid keskraamatukogus: Tabasalu Muusikakooli õpilaste kontsert

27. 02 kell 19 Etnosari: ansambel Vägilased Estonia Talveaias

27. 02 kell 19 Verdi ooper "Rigoletto" Rahvusoper Estonias

27. 02 kell 20 Kevadjazz. Noored talendid: duo Raimond Virsa – Merje Kägu, Choco-late Group Von Krahli

Baaris
28. 02 kell 19 Prokofjevi ballett "Romeo ja Julia" Rahvusoper Estonias
29. 02 kell 18 Noored talendid: Marina Chiche (viul), Maksim Štšura (klaver) Kadrioru lossis
29. 02 kell 19 Rossini ooper "Tuhkatriinu" Rahvusoper Estonias
29. 02 kell 19 Peep Lassmann 60: ERSO, Peep Lassmann (klaver), Nikolai Aleksejev (dirigent) Estonia kontserdisaalis

Tartus

2. 02 kell 19 Silva Caledonia: RAM, Pärnu Linnaorkester, Daniel Nix (kontrabass), Kaspars Putniņš (dirigent) Jaani kirikus

3. 02 kell 16 Adami ballett "Giselle" Vanemuise suures majas

3. 02 kell 19 Kevadjazz: Andy Fite (kitarr), Helin-Mari Arder (vokaal) Athena keskuses

*
5.–7. 02 kell 18 Urmas Sisaski kantaat "Vastlad": Eller Sümfoniett ja Elleri kooli koorid, Miina Härma Gümnaasiumi segakoor, Lilyan Kaiv (dirigent) Haridus- ja Teadusministeeriumi saalis
5. 02 kell 19 Barokkmuusika festival: Trio Mediæval (Norra) Jaani kirikus

9. 02 kell 11.30 Tuljak: XVI segakooride võistulaulmine Miina Härma Gümnaasiumis
9. 02 kell 19 Esietendus: Verdi ooper "Trubaduur" Vanemuise suures majas

10. 02 kell 19 Barokkmuusika festival. Farinelli jälgedes: Radu Marian (kontratenor, sopranist), Valerio Losito (*viola d'amore, violino*), René Clemencic (positiivorel, klavessiin) Jaani kirikus

*

13. 02 kell 19 J. Strauss'i ope-
rett "Nahkhiir" Vanemuise
suures majas
14. 02 kell 19 Diplomaatilised
noodid – Ungari. Igaviku hää-
l: Irén Lovász (vokaal), Zoltan
Mizsei (vokaal) Jaani kirikus
15. 02 kell 19 Kevadjazz:
ansambel 2G (Prantsusmaa)
Athena keskuses
15. 02 kell 19 Verdi ooper
"Trubaduur" Vanemuise suu-
res majas
16. 02 kell 19 Holland Music
Session: Joanna Frankel
(viul), Gerard Boeters (klaver),
Leonard Elschenbroich (tšel-
lo), Vadim Gladkov (klaver)
Vanemuise kontserdimajas
17. 02 kell 16 Heikki Sarmanto
džässoooper "Manon": Hanna-
Liina Vösa, Pekka Kurki, Jassi
Zahharov, Sergei Solovjov,
Sofia Rubina, Marju Marynel
Kuut, Peeter Volkonski
(vokaal); Pärnu Linnaorkester,
Lembit Saarsalu džäss-
kvintett, Halebopp Singers,
Rauno Tikkanen (dirigent)
Vanemuise kontserdimajas
*

20. 02 kell 19 Meistrite
Akadeemia: Andrus Haav
(viul), Ralf Taal (klaver) Tartu
Ülikooli aulas
20. 02 kell 19 Talich Quartet
(Tšehhi) Vanemuise kontser-
dimajas
21. 02 kell 19 Ballett "Onegin"
Tšaikovski muusikale
Vanemuise suures majas
22. 02 kell 18 Eesti Vabariik
90. Tauno Aintsi "Aeg armas-
tada": ERSO, RAM, solistid,
Mihhail Gerts (dirigent)
Vanemuise kontserdimajas
22. 02 kell 19 Mozarti ooper
"Võlflööd" Vanemuise suures
majas
24. 02 kell 19 Hingeränd:
Tõnis Tulp (akustiline kitarr,
vokaal), Jüri Vaino (akustiline
kitarr, vokaal) Jaani kirikus
*

27. 02 kell 19 J. Strauss'i ope-
rett "Nahkhiir" Vanemuise
suures majas
28. 02 kell 19 Vokaalansambel
A Cappella Express (Vene-
maa) Vanemuise kontserdi-
majas
28. 02 kell 19 Adami ballett

"Giselle" Vanemuise suures
majas
29. 02 kell 19 Verdi ooper
"Trubaduur" Vanemuise suu-
res majas

Pärnus

1. 02 kell 19 Barokkmuusika
festival. Vivaldi portree: I
Virtuosi Italiani Pärnu kont-
serdimajas
9. 02 kell 19 Barokkmuusika
festival. Farinelli jälgedes:
Radu Marian (kontratenor,
sopranist), Valerio Losito
(*viola d'amore*, *violino*), René
Clemencic (positiivorel, kla-
vessiin) Pärnu kontserdimajas
16. 02 kell 19 Heikki Sarmanto
džässoooper "Manon": Hanna-
Liina Vösa, Pekka Kurki, Jassi
Zahharov, Sergei Solovjov,
Sofia Rubina, Marju Marynel
Kuut, Peeter Volkonski
(vokaal); Pärnu Linnaorkester,
Lembit Saarsalu džässkvin-
tett, Halebopp Singers, Rauno
Tikkanen (dirigent) Pärnu
kontserdimajas
20. 02 kell 18 Kaitseväe
Orkestri kontsert Pärnu kont-
serdimajas
21. 02 kell 19 Eesti miniatuu-
rid: Tobiase Keelpillikvartett,
Anu Lamp (tekst) Pärnu kont-
serdimaja kammersaalis

Jõhvis

2. 02 kell 17 Barokkmuusika
festival. Vivaldi portree:
I Virtuosi Italiani Jõhvi kont-
serdimajas
8. 02 kell 19 Barokkmuusika
festival. Farinelli jälgedes:
Radu Marian (kontratenor,
sopranist), Valerio Losito
(*viola d'amore*, *violino*), René
Clemencic (positiivorel, kla-
vessiin) Jõhvi kontserdimajas
13. 02 kell 19 Heikki Sarmanto
džässoooper "Manon": Hanna-
Liina Vösa, Pekka Kurki, Jassi
Zahharov, Sergei Solovjov,
Sofia Rubina, Marju Marynel
Kuut, Peeter Volkonski
(vokaal); Pärnu Linnaorkester,
Lembit Saarsalu džässkvin-
tett, Halebopp Singers, Rauno
Tikkanen (dirigent) Jõhvi
kontserdimajas
20. 02 kell 19 Ballett "Onegin"

Tšaikovski muusikale: Vane-
muise teatri külalisetendus
Jõhvi kontserdimajas
29. 02 kell 19 Vokaalansambel
A Cappella Express (Vene-
maa) Jõhvi kontserdimajas

Kõikjal üle Eesti

2. 02 kell 19 Kevadjazz: Andy
Fite (kitarr), Helin-Mari Arder
(vokaal) Otepää kultuurikes-
kuses
5. 02 kell 19 Kevadjazz: Andy
Fite (kitarr), Helin-Mari Arder
(vokaal) Viljandi kultuurimajas
7. ja 8. 02 kell 19 Kutse sünni-
päevale: Tõnis Mägi (vokaal,
klaver), Oleg Pissarenko
(kitarr), Ahto Abner (löökpil-
lid) Rapla kultuurikeskuses ja
Mustvee kultuurikeskuses
8. 02 kell 18 Eesti muusi-
ka läbi aegade: Silvi Vrait
(vokaal), Henn Rebane (akor-
dion), Jaak Jürisson (klahvpil-
lid) Ruusa kultuurimajas
9. 02 kell 18 Klassikatööt-
lustest džässini: Väljataga
vokaalkvintett Tõrva
Gümnaasiumis
*

13. ja 14. 02 kell 18 Meistrite
Akadeemia: Anna-Liisa
Bezrodny (viul), Mihkel Poll
(viul) Tõrva kiriku kammer-
saalis ja Narva linnuses
14. 02 kell 17 Hüüdes vaikselt:
Vambola Krigul (löökpillid,
vokaal), Triin Krigul (fiidel,
viul), Eve Kopli (vokaal, fii-
del, keskaegne harf) Jõgeva
Muusikakoolis
14. 02 kell 19 Kevadjazz:
ansambel 2G (Prantsusmaa)
Elva kultuurimajas
14. 02 kell 19 Robert
Jürjendali kitarriorkester
Palamuse rahvamajas
15. 02 kell 18 Meistrite
Akadeemia: Mari Tampere
(viul), Aleksandra Juozape-
naite-Eesmaa (klaver)
Sillamäe Muusikakoolis
16. 02 kell 18 Hüüdes vaikselt:
Vambola Krigul (löökpillid,
vokaal), Triin Krigul (fiidel,
viul), Eve Kopli (vokaal, fiidel,
keskaegne harf) Viljandi Jaani
kirikus
16. ja 18. 02 kell 18

Hingemuusika: Andrus
Haav (viul), Ralf Taal (klaver)
Otepää kultuurikeskuses ja
Häädemeeste Muusikakoolis
*

18. 02 kell 13 ja 18 Olav
Ehala lastemuusikal "Lume-
kuninganna": Vanemuise
teatri külalisetendus Paide
kultuurikeskuses
21. 02 kell 18 Meistrite
Akadeemia: Madis Kari (klar-
net), Kai Rataspepp (klaver)
Rakvere Gümnaasiumis
21. 02 kell 18 Klassikatööt-
lustest džässini: Väljataga
vokaalkvintett Valga Muu-
sikakoolis
22. 02 kell 19 Eesti miniatuu-
rid: Tobiase Keelpillikvartett,
Anu Lamp (tekst) Keila kul-
tuurikeskuses
22. 02 kell 19 Kutse sünnipäe-
vale: Tõnis Mägi (vokaal, kla-
ver), Oleg Pissarenko (kitarr),
Ahto Abner (löökpillid)
Haljala rahvamajas
24. 02 kell 14 Eesti muusi-
ka läbi aegade: Silvi Vrait
(vokaal), Henn Rebane (akor-
dion), Jaak Jürisson (klahvpil-
lid) Kiviõli rahvamajas
*

26. 02 kell 16 Kutse sünnipäe-
vale: Tõnis Mägi (vokaal, kla-
ver), Oleg Pissarenko (kitarr),
Ahto Abner (löökpillid)
Ahtme Kunstide koolis
27. 02 kell 18 Kutse sünnipäe-
vale: Tõnis Mägi (vokaal, kla-
ver), Oleg Pissarenko (kitarr),
Ahto Abner (löökpillid)
Kuressaare kultuurikeskuses
27. 02 kell 19 Vokaalansambel
A Cappella Express (Vene-
maa) Viljandi kultuurimajas
29. 02 kell 19 Kutse sünnipäe-
vale: Tõnis Mägi (vokaal, kla-
ver), Oleg Pissarenko (kitarr),
Ahto Abner (löökpillid)
Aruküla rahvamajas

Andmed on kontrollitud 18.
jaanuaril. Märtsi kontserdiin-
fot COLLAGE'is avaldamiseks
ootame hiljemalt 11. veeb-
ruariks aadressil kristina@
ema.edu.ee

N 7. veebruar kell 19 Estonia kontserdisaal
R 8. veebruar kell 19 Jõhvi kontserdimaja

L 9. veebruar kell 19 Pärnu kontserdimaja
P 10. veebruar kell 19 Tartu Jaani kirik

XIX

Barokkmuusika festival

Farinelli jälgedes

Trio BAROCCO DI CLEMENCIC CONSORT
RADU MARIAN (kontratenor, sopranist)
VALERIO LOSITO (*viola d'amore*, viiul)
RENE CLEMENCIC (positiivorel, klavessiin)

PRIKE

Postimees

ERR

www.concert.ee

GEORG OTSA nimelise TALLINNA MUUSIKAKOOLI kontserdid VEEBRUARIS

7. veebruar kell 19.00

Salme Kultuurikeskus Salme tn 12
Kaari Sillamaa muusikal "Saladin ja Lövisüda"
esietendus
Georg Otsa nimelise Tallinna Muusikakooli
orkester ja solistid koostöös Kaari Sillamaa
Kaunite Kunstide Kooliga

8. veebruar kell 19.00

Salme Kultuurikeskus Salme tn 12
Kaari Sillamaa muusikal "Saladin ja Lövisüda"
Georg Otsa nimelise Tallinna Muusikakooli
orkester ja solistid koostöös Kaari Sillamaa
Kaunite Kunstide Kooliga

9. veebruar 16.00

Vanalinna Muusikamaja
Kammermuusika kontsert

12., 13. ja 17. veebruar kell 19.00

Salme Kultuurikeskus Salme tn 12
Kaari Sillamaa muusikal "Saladin ja Lövisüda"
Georg Otsa nimelise Tallinna Muusikakooli
orkester ja solistid koostöös Kaari Sillamaa
Kaunite Kunstide Kooliga

21. veebruar kell 20.00

Klubi Woodstock Tatari tn 6
Šoti-Eesti vahetusõpilaste kontsert

EESTI MUUSIKA- JA TEATRIAKADEEMIA KONTSERDID VEEBRUARIS

2. veebruar kell 15.00

EMTA kammersaal
Prof. JAAKKO RYHÄNENI lauluklass
klaveril Piia Paemurru

9. veebruar kell 12.00

EMTA orelisaal
EMTA ORELIÜLIÕPILASTE kontsert

9. veebruar kell 16.00

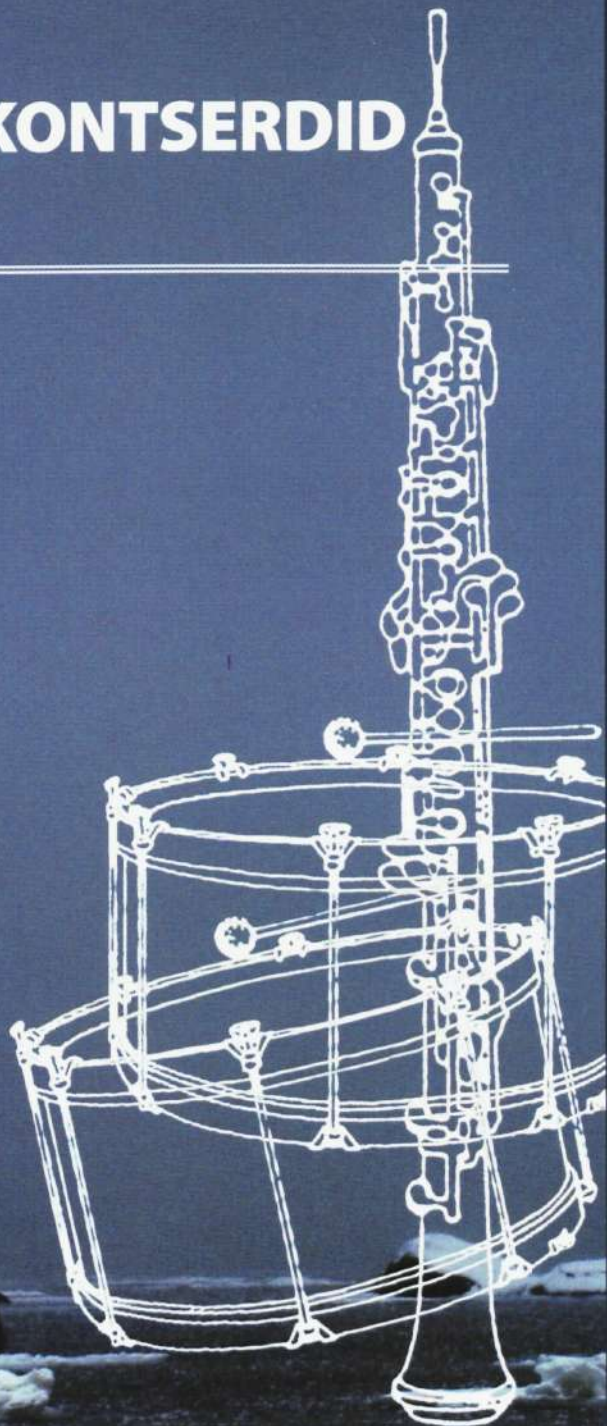
EMTA kammersaal
KÜLALISKONTSERT
MIKKO LUOMA (akordion, Soome)

15. veebruar kell 15.00

EMTA kammersaal
dots ADA KUUSEOKSA klaveriklass

21. veebruar kell 18.00

EMTA kammersaal
KÜLALISKONTSERT
ALLAN NEAVE (kitarr, Šotimaa)

TALLINNA FILHARMOONIA
&
ECM PLAADIKOMPAANII
esitlevad:

muusikafestival

TÄIUSLIK VAIKUS

13.-17. veebruar 2008

NOSTALGHIA
ANOUAR BRAHEM
NYJD ENSEMBLE
NIK BÄRTSCH | RONIN

PE^B
2 2539 2008, 2

- K 13.02** NYJD ENSEMBLE avakontsert Kanuti Gildi SAAL
Sajandite avar ja mitmekesine muusikamaastik
- R 15.02** NOSTALGHIA Song for Tarkovsky Jaani kirik
Andrei Tarkovski filmiuniversumi värvidest ja helidest inspireeritud emotsioonid
- L 16.02** ANOUAR BRAHEM Le Voyage de Sahar Mustpeade maja
Idamaise oud'i ning klaveri kooskõla, võrsitatud akordioni igatsuslike helidega
- P 17.02** RONIN Nik Bärtsch' band Rock Cafe
Funk, uus klassikaline, jazz, Jaapani rituaalne muusika

Kõikide kontsertide algus kell 20.00

Tallinna Filharmoonia tel 6 699 940 | www.filharmoonia.ee

ECM
records

ERR

ABC Motors

PILETILEVI
JALG KÄSI KÄSIVÄR

EESTI EKSPRESS